

Фонди ҷамъиятии «НОТАБЕНЕ»

**Иҷрои ўҳдадорихои байналмилалӣ дар
соҳаи ҳуқуқи инсон аз ҷониби Ҷумҳурии
Тоҷикистон: чаҳорчӯбаҳо ва расмиёти
ҳуқуқӣ**

(натиҷаҳои таҳқиқот)

Душанбе 2012

ББК 67.91(Тоҷик)
Б-42

Муаллиф: Баҳриева Н.

Нашрияи мазкур бо кӯмаки молиявии Институти «Ҷомеаи Кушода» (Будапешт)интишор шудааст. Мулоҳизаҳои дар нашрияи мазкур баёнгардида, фикру мулоҳизаҳои Институти «Ҷамъияти Кушода»-ро ба таври ҳатми инъикос намекунанд.

МУНДАРИҶА		
	МУҚАДДИМА	5
1.	БОБИ 1. ҲИФЗИ ҲУҚУҚИ ИНСОН ДАР СИСТЕМАИ СОЗМОНИ МИЛАЛИ МУТТАҲИД: ИТТИЛООТИ УМУМӢ	9
2.	БОБИ 2. ТАФСИРИ ҚОНУНГУЗОРИИ МИЛЛИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН	18
3.	БОБИ 3. МАҚОМОТИ ШАРТНОМАВИИ СОЗМОНИ МИЛАЛИ МУТТАҲИД: ЗАМИНАҶОИ ТАЪСИС ДОДАНИ КОМИССИЯИ НАЗДИ ҲУКУМАТИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН ОИД БА ИҶРОИ УҲДАДОРИҶОИ БАЙНАЛМИЛАЛӢ ДАР СОҶАИ ҲУҚУҚИ ИНСОН	32
4.	БОБИ 4. МАҚОМОТИ ШАРТНОМАВИИ СММ: ПЕШНИҶОД КАРДАНИ ГУЗОРИШҶО	34
4.1.	4.1. ЧАРАЁНИ ТАҲИЯ ВА ПЕШНИҶОД НАМУДАНИ ГУЗОРИШҶО	38
4.2.	4.2. ФАЪОЛИЯТИ ТАШКИЛОТҶОИ ҶАЙРИҲУКУМАТИ ДАР ТАҲИЯИ ГУЗОРИШҶОИ АЛТЕРНАТИВИ	44
5.	БОБИ 5. МАҚОМОТИ ШАРТНОМАВИИ СОЗМОНИ МИЛАЛИ МУТТАҲИД: МАЪЛУМОТҶОИ ИНФИРОДИ МУТОБИҚИ ПРОТОКОЛИ ИЛОВАГӢ БА ПАЙМОНИ БАЙНАЛХАЛҚӢ ДОИР БА ҲУҚУҚИ ШАҲРВАНДИ ВА СИЁСИ	54
6.	БОБИ 6. ТАФСИРИ ДАВРИИ УНИВЕРСАЛӢ	67
7.	БОБИ 7. РАСМИЁТИ МАЪЛУМОТҶОИ ИНФИРОДИИ ШУРОИ ОИД БА ҲУҚУҚИ ИНСОН	74
8.	БОБИ 8. РАСМИЁТИ МАХСУСИ ШУРОИ ОИД БА ҲУҚУҚИ ИНСОН (БАШАР)	76
8.1.	8.1. САФАРҶО БА КИШВАРҶО	76
8.2.	8.2. МАЪЛУМОТҶОИ ИНФИРОДИ, РОБИТА БО ҲУКУМАТ	78
9.	БОБИ 9. ИНТИШОР КАРДАНИ ИТТИЛООТ	84
10.	БОБИ 10. ХУЛОСА ВА ТАВСИЯҶОИ АСОСИ	87
11.	БОБИ 11. МОДЕЛИ МЕХАНИЗМИ ИҶРОИ МУЛОҶИЗОТИ МАҚОМОТИ ШАРТНОМАВИ ОИД БА ҲУҚУҚИ ИНСОН	96
	ЗАМИМАИ 1	101
	ЗАМИМАИ 2	111

РЎЙХАТИ ИХТИСОРОТ

АҲЧ «Ампаро» - Ассотсиатсияи ҳуқуқшиносони ҷавони «Ампаро»
БСММПСТ – Бюрои СММ оид ба посдории сулҳ дар Тоҷикистон
Бюро оид ба ҳуқуқи инсон – Бюро оид ба ҳуқуқи инсон ва риояи қонуният

ПБҲИИФ – Паймони байналҳалқӣ доир ба ҳуқуқи иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ

ПБҲШС – Паймони байналҳалқӣ доир ба ҳуқуқи шаҳрвандӣ ва сиёсӣ

КЗШ – Конвенсияи зидди шиканҷа ва дигар муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ё таҳқиркунандаи шаъну шараф

КБТН- Конвенсияи байналмилалӣ оид ба барҳам додани тамоми шаклҳои таъбири наҷодӣ

КБТЗ – Конвенсия оид ба барҳам додани тамоми шаклҳои таъбир нисбати занон

КҲК – Конвенсия дар бораи ҳуқуқи кӯдак

КҲММ – Конвенсияи байналмилалӣ оид ба ҳуқуқи ҳамаи муҳочирони меҳнатӣ ва аъзои оилаҳои онҳо

КҲМ – Конвенсия оид ба ҳуқуқи маъҷубон

КБМ – Конвенсия оид ба ҳифзи ҳамаи шахсон аз беномунишоншавии маҷбурӣ

КҲИ – Кумитаи оид ба ҳуқуқи башар

ВКХ – Вазорати корҳои хориҷӣ

ТҲҲ – Ташкилотҳои ғайриҳукумати

РҚОҲИ – Раёсати комиссари олий оид ба ҳуқуқи инсон (башар)

Комиссия – Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба иҷрои ўҳдадорӣҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон

САҲЕ – Созмони амният ва ҳамкорӣ дар Европа

Шӯъбаи кафолатҳои конститусионӣ – Шӯъбаи кафолатҳои конститусионии ҳуқуқи шаҳрвандони Дастгоҳи иҷроияи

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

ҶТ – Ҷумҳурии Тоҷикистон

ВАО – Воситаҳои ахбори омма

Гузоришгари махсус – Гузоришгари махсуси Шӯрои Созмони

Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи башар

ПИ – Протоколи иловагӣ

ГКК – гурӯҳҳои кории коршиносон

МУҚАДДИМА

Ҷумҳурии Тоҷикистон баъди ба даст овардани истиқлолият ба тамоми ҳуҷҷатҳои асосии байналмилалӣ¹ соҳаи ҳуқуқи инсон аъзо шуда, ҳамин тариқ ҷиҳати ба иҷрои онҳо ба зиммаи худ ӯҳдадориҳо гирифт. Дар Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон зирк карда шудааст, ки Тоҷикистон кишвари демократӣ мебошад, принципи волоияти қонунро риоя менамояд, ҳуқуқҳои инсон бошанд, арзиши олий дониста мешаванд. Дар Конститутсияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар гардидааст, ки санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст, қисми таркибии низоми ҳуқуқии ҷумҳуриро ташкил медиҳанд. Агар қонунҳои ҷумҳурӣ ба санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ эътирофшуда мутобиқат накунад, меъёрҳои санадҳои байналмилалӣ амал мекунанд².

Тибқи ӯҳдадориҳои байналмилалӣ худ, Ҷумҳурии Тоҷикистон мебоист ҳанӯз дар соли 1994 гузоришҳои ибтидоии худро оид ба ҳуҷҷатҳои нахустини ба тасвиб расонидашуда пешниҳод менамуд. Вале, то соли 2000, Тоҷикистон танҳо як гузоришро оид ба чараёни татбиқи Конвенсия дар бораи ҳуқуқи кӯдакро ба Кӯмитаи оид ба ҳуқуқи кӯдак пешниҳод намудааст ва мӯҳлати пешниҳод намудани гузоришҳоро оид ба ҳамаи ҳуҷҷатҳои боқимонда ба таъхир гузоштааст.

Моҳи июли соли 1999 Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Раёсати Комиссари олий оид ба ҳуқуқи инсон (башар) (РКОҲИ) барои кӯмак намудан дар таҳияи гузориши даврӣ оид ба шаш воситаҳои асосии Созмони Милали Муттаҳид дар соҳаи ҳуқуқи инсон муроҷиат кард. Баъд аз гирифтани муроҷиатнома, Вакилони (миссияи) техникаи РКОҲИ таъсис дода шуд, ки аз 14 то 28 моҳи майи соли 2000 ба Тоҷикистон ташриф овард. Ҳадафи асосии ин сафари РКОҲИ ба Тоҷикистон аз муайян кардани эҳтиёҷоти Тоҷикистон барои иҷро намудани ӯҳдадориҳои худ дар доираи ҳуҷҷатҳои асосии оид ба ҳуқуқи инсон иборат буд. Вакилон тавсия доданд, ки дар сохтори Ҳукумат мақомоти ҳамоҳангсозии дахлдор таъсис дода шавад, инчунин тренинго оид ба ташаккул додани иқтидори миллӣ

¹ Нигаред ба қадвали № ----- саҳифаи -----

² Конститутсияи (Сарқонуни) ҶТ, моддаи 10 аз 6 ноябри соли 1994, тағйироту иловаҳо 26 сентябри соли 1999 ва 22 июни соли 2003 ворид карда шудаанд

барои мансабдорони Ҳукумат ва Ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ ва доир намудани маърақаҳои фаҳмондадиҳӣ байни аҳоли ташкил карда шаванд.

Соли 2000 бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба иҷрои ўҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон (Комиссия) таъсис дода шуд. Комиссия дар мавриди иҷрои ўҳдадориҳои байналмилалӣ ваколатҳои васеъ дорад, аз он ҷумла таҳияи гизоришҳои миллӣ ба мақомоти Созмони Милалӣ Муттаҳид (Тафсири Даврии Универсалӣ, гузоришҳои даврӣ ба мақомоти шартномавӣ), барои алоқаю робита оид ба маълумотҳои инфиродӣ масъул мебошад, сафарҳои расмиётҳои махсуси Шӯрои СММ оид ба ҳуқуқи инсон ва ғайраро омода мекунад.

Дар соли 2011, аз ҷониби Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон (башар) мулоҳизот оид ба 22 маълумоти инфиродие, ки мутобиқи Протоколи иловагии яқум ба Паймони байналхалқӣ доир ба ҳуқуқи шахрвандӣ ва сиёсӣ нисбати Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод гардида буданд, баррасӣ ва қабул карда шуданд. Вале, айни замон, аз ин мулоҳизот ягонтои онҳо иҷро нашудааст. Тибқи иттилооти пешакӣ, дар соли 2012 гурӯҳи корӣ оид ба таҳияи механизми иҷрои қарорҳои Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон доир ба маълумотҳои инфиродӣ таъсис дода шуд, аз он ҷумла гузаронидани ислоҳоти фаъолияти Комиссия дар назар дошта мешавад.

Дар давраи аз моҳи феврал то моҳи ноябри соли 2011 мониторинги фаъолияти мақомоти ҳокимияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба иҷрои ўҳдадориҳо дар соҳаи ҳуқуқи инсон гузаронида шуд ва вазифаҳои зерин ҳамчун ҳадаф қарор дода шуданд:

- Таҳлил намудани қонунгузорӣ оид ба фаъолият ва функсияҳои мақототи ҳокимияти давлатӣ оид ба таҳия ва пешниҳод намудани гузоришҳо ба мақомоти шартномавии СММ ва Шӯрои оид ба ҳуқуқи инсон доир ба расмиёни ТДУ, инчунин ҳамаҳангсозии фаъолияти гирифтани тавсияҳои мақомоти Созмони Милалӣ Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон;
- Таҳлил намудани механизм ва расмиётҳо, инчунин амалияи кори мақомоти ҳокимияти давлатӣ дар мавриди робита бо мақомоти СММ оид ба маълумотҳои инфиродӣ, инчунин

амалияи иҷро намудани қарорҳои мақомоти байналмилалии оид ба ҳуқуқи инсон;

- Таҳлил намудани таҷрибаи иштироки ТҒҲ дар ҷараёни таҳияи гузоришҳо, инчунин дар мавриди истифодаи дигар механизмҳои СММ оид ба ҳифзи ҳуқуқи инсон.

Мониторинг таҳлили қонунгузорию милли, ҳуҷҷатҳои Созмони Милали Муттаҳид нисбати Ҷумҳурии Тоҷикистон, гузаронидани мусоҳибаҳо бо намояндагони мақомоти ҳокимияти давлатӣ ва ташкилотҳои ғайриҳукуматиро фаро гирифт.

Дар баробари ин аз ҷониби ташкилоти ҷамъиятии «Гурӯҳи ҳифзи ҳуқуқи ҷавон» (Бишкек, Қирғизистон) гурӯҳи корӣ оид ба таҳияи механизми иҷрои қарорҳои мақомоти байналмилалии оид ба ҳуқуқи инсон дар мавриди маълумотҳои инфиродӣ таъсис дода шуд. Ба ҳайати гурӯҳи корӣ, ба сифати коршиноси минтақавӣ намояндаи Фонди ҷамъиятии «Нотабене» низ ҳамроҳ буд. Пешниҳодҳое, ки аз ҷониби гурӯҳи корӣ таҳия карда шуда буданд, нисбати Ҷумҳурии Тоҷикистон низ қобили истифода мебошанд³.

Фонди ҷамъиятии «Нотабене» ба аъзоёни гурӯҳи мониторингӣ арзи сипос менамояд: ба Фавзия Назарова, Галина Деревенченко ва Сергей Романов, инчунин ба ҷаноби Ҳайдар Ҳасанов котиби масъули Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба иҷрои ўҳдадорӣҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон, ҷаноби Шералӣ Ҷононов роҳбари Идораи шартномавӣ-ҳуқуқии Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон, хонум Татьяна Бозрикова директори Фонди ҷамъиятии «Панорама», Муаттар Ҳайдарова роҳбари Ташкилоти ғайриҳукумати «Ҷомеа ва ҳуқуқ», ҷаноби Зулфиқор Замонов, корманди ташкилоти ҷамъиятии «Бюро оид ба ҳуқуқи инсон ва риояи қонуният», ҷаноби Фурқат Лутфулов, мутахассис оид ба масъалаҳои ислоҳоти сиёсат ва ҳифзи ҳуқуқи кӯдак (SocialPolicyreformandChildProtectionOfficer) UNICEF, хонум Наргис Каримова, ҷамоҳангсози лоиҳаҳои оид ба адлияи ювеналӣ UNICEF, инчунин ба ҷамаи онҳое, ки бидуни иштироки онҳо гузаронидани таҳқиқоти мазкур имконнопазир буд. Мехоҳем ба хонум Дилрабо Самадова, раиси АҲҶ-и «Ампаро» миннатдории махсуси худро изҳор намоем.

³ Нигаред ба боби 11 гузориши мазкур

Нашрияи мазкур барои намояндагони мақомоти ҳокимияти давлатӣ, хусусан, барои аъзоёни Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба иҷрои ўҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон, Вазорати Корҳои Хориҷӣ, мақомоти судӣ, Ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ, профессорони соҳаи ҳуқуқ ва донишҷӯёни факултетҳои ҳуқуқшиносӣ, ҳамчунин барои ҳамаи онҳое, ки ба дарёфти маълумоти иттилоот оид ба ҳуқуқи байналмилалӣ ҳуқуқи инсон манфиатдор мебошанд, нигаронида шудааст.

БОБИ 1. ҲИФЗИ ҲУҚУҚИ ИНСОН ДАР СИСТЕМАИ СОЗМОНИ МИЛАЛИ МУТТАҲИД: ИТТИЛООТИ УМУМӢ

Ҳифзи ҳуқуқи инсон дар системаи Созмони Милали Муттаҳид метавонад ба ду қисми асосӣ ҷудо карда шавад: а) механизмҳое, ки дар доираи мақомоти оинномавии Созмони Милали Муттаҳид; ва б) механизмҳои шартномавии ҳифзи ҳуқуқи инсон.

Дар байни Мақомоти оинномавии оид ба ҳуқуқи инсон (башар) метавон **Шӯрои оид ба ҳуқуқи инсон (башар)**, мақомоти ёрирасони Ассамблеяи Генералии Созмони Милали Муттаҳидро, ки мутобиқи қатъномаи (резолютсияи) Асамблеяи Генералии СММ 60/251 таъсис дода шудааст, махсус қайд намуд, он қисми зиёди мандатҳо, механизмҳо, функцияҳо ва ваколатҳоеро, ки қаблан ба ӯҳдаи Комиссияи оид ба ҳуқуқи инсон вогузор карда шуда буданд, тағйир медиҳад ва ба ӯҳдаи худ мегирад. Ба ҳайати Шӯро 47 кишварҳои аъзои СММ дохил мебошанд.

Шӯро ҳолатҳои бо вайрон гардидани ҳуқуқҳои инсон алоқаманд, аз он ҷумла қоидавайронкуниҳои дурушт ва систематикиро баррасӣ менамояд ва вобаста ба онҳо тавсияҳои худро пешниҳод мекунад. Он ҳамчунин бояд ба ҳамоҳангсозӣ ва ҳамгирии самараноки фаъолиятҳои ба ҳуқуқи инсон алоқаманбударо дар доираи системаҳои Созмони Милали Муттаҳид мусоидат намояд;

Тафсири даврии универсалӣ⁴ (ТДУ) – ин механизми нави Шӯрои оид ба ҳуқуқи инсон мебошад, ки 5 март соли 2006 мутобиқи қарордоди Ассамблеяи Генералии Созмони Милали Муттаҳид 60/251 таҳия карда шудааст, ки дар доираи он таҳқиқҳои мунтазами иҷро шудани ӯҳдадорихои соҳаи ҳуқуқи инсон аз ҷониби кишварҳои аъзои СММ анҷом дода мешавад. Тавасути тафсири даврии универсалӣ мубодилаи мисолҳои таҷрибаи беҳтарини соҳаи ҳуқуқҳои инсон дар томоми ҷаҳон ба амал меояд. Таҳқиқот аз ҷониби гуруҳи кории ТДУ иборат аз 47 аъзои Шӯро анҷом дода мешавад; вале ҳар яке аз 192 кишвари аъзои СММ метавонад дар баррасӣ, аз он ҷумла дар муколимаи интерактивӣ иштирок намояд. Ба анҷом додани таҳқиқоти ҳар як

⁴<http://ohchr.org/RU/HRBodies/UPR/Pages/BasicFacts.aspx>

кишвар гурӯҳи иборат аз се маърузачие, ки се кишварро муаррифӣ мекунанд ва пеш аз ҳар як ҷаласаи гурӯҳи корӣ тариқи қуръапартоӣ интихоб мегарданд, мутобиқат мекунад.

Таҳқиқот дар асоси ҳуҷҷатҳои зерин анҷом дода мешавад:

- 1) иттилоот аз кишвари дахлдор (гузориши миллӣ);
- 2) иттилооте, ки дар гузоришҳои коршиносони мустақил ва гурӯҳи мутахассисони соҳаи ҳуқуқи инсон мавҷуд аст, ба номаш расмиётҳои махсуси мақомоти шартномавӣ оид ба ҳуқуқи инсон ва дигар сохторҳои Созмони Милали Муттаҳид;
- 3) иттилооте, ки аз ҷониби дигар тарафҳои манфиатдор пешниҳод гардидааст, аз он ҷумла тақилотҳои ғайриҳуқуматӣ ва муассисаҳои миллии ҳифзи ҳуқуқ.

Баъд аз анҷом додани таҳқиқоти кишвар бо иштироки кишвари таҳқиқшаванда ва бо мусоидати Раёсати комиссари олии оид ба ҳуқуқи инсон (РКОҲИ) ҳуҷҷатҳои ҷамъбасти таҳия карда мешаванд. Дар он саволҳо, натиҷаҳо ва тавсияҳои, ки аз ҷониби кишварҳо дар рафти таҳқиқот пешниҳод карда шудаанд, аз ҷумла ҷавобҳои кишвари таҳқиқшаванда зирк карда мешавад⁵.

Расмиёти пешниҳод намудани арзу шикоятҳои⁶ Шӯрои оид ба ҳуқуқи инсон. Мутобиқи Қатъномаи 5/1, тартиби нави пешниҳод намудани арзу шикоятҳо бо мақсади баррасӣ намудани ҳолатҳои дағалона поймол гардидани ҳамаи ҳуқуқи озодиҳои асосии инсон ва ба таври дақиқ тасдиқшудае, ки дар ҳама гуна қисматҳои ҷаҳон ва дар ҳама гуна ҳолатҳо содир карда шудаанд, таъсис дода шуда буд.

Мутобиқи расмиёт ду гурӯҳи алоҳидаи корӣ таъсис дода шуд – Гурӯҳи корӣ оид ба маълумотҳо ва Гурӯҳи корӣ оид ба ҳолатҳо.

Гурӯҳи кории оид ба маълумотҳо арзёбии қобили қабул будан ва моҳияти маълумотро анҷом медиҳад, аз он ҷумла, оё маълумот

⁵ Ҷиҳати дастрас намудани маълумоти бештар оид ба Тафсири даврии универсалӣ метавонед аз сарчашмаҳои зерин истифода намоед: <http://ohchr.org/RU/HRBodies/UPR/Pages/BackgroundDocuments.aspx>, инчунин <http://www.upr-info.org/-ru-.html>

⁶ Нигаред ба Қарордоди 5/1. Сохтмони институционали Шӯрои оид ба ҳуқуқи инсон Созмони Милали Муттаҳид

алоҳида далел медиҳад ё дар якҷоягӣ бо дираг маълумотҳои вобаста ба таҷрибаи доимии поймол гардидани ҳуқуқ ва озодиҳои асосии инсон. Гурӯҳи корӣ оид ба ҳолатҳои маълумотҳои таҳлил менамояд, ки аз ҷониби Гурӯҳи кории оид ба маълумотҳои пешниҳод гардидаанд, аз он ҷумла ҷавобҳои кишварҳои аъзо ба онҳо ва ба Шӯро гузориши ҷамъбастиро пешниҳод менамояд, инчунин ба Шӯро оид ба тадбирҳои имконпазире, ки бояд андешида шаванд тавсияҳои медиҳад.

Шӯро оид ба ҳуқуқи инсон баъд аз таҳлил намудани маълумотҳои, метавонад тадбирҳои зеринро андешида:

- a) Қатъ намудани арзёбии ҳолат, агар барои таҳлили минбаъдаи он далелҳои асосӣ амалҳои вучуд надошта бошад;
- b) Мавриди назар қарор додани ҳолат ва аз кишвари дахлдор талаб кардани пешниҳоди маълумотҳои иттилоотии иловагӣ дар муҳлатҳои қобили қабул;
- c) Мавриди назар қарор додани ҳолат ва таъин кардани коршиноси мустақилу дорои таҳассуси баланд барои назорат намудани ҳолат ва пешниҳод намудани гузориш ба Шӯро;
- d) Қатъ намудани баррасии масъала мутобиқи расмиёти махфии арзёбӣ намудани арзу шикоятҳои бо мақсади шурӯъ намудан ба арёбии ошкорои масъалаи мазкур;
- e) Тавсия додан ба Идораи комиссари олии оид ба ҳуқуқи инсон ҷиҳати ба кишвари дахлдор расонидани кӯмаку дастгирии техникӣ барои мустақам кардани иқтидори он ё таъмин намудани хизматрасониҳои машваратӣ.

"Расмиётҳои махусуси" Шӯро оид ба ҳуқуқи инсон⁷ - ин номи умумист, механизмҳои мазкур, ки аз ҷониби Комиссияи оид ба ҳуқуқи инсон таҳия ва аз ҷониби Шӯро оид ба ҳуқуқи инсон ҷиҳати баррасӣ намудани ҳолатҳои муайяни дар кишвар ҷойдошта, ё вобаста ба масъалаҳои мавзӯии тамоми кишварҳои ҷаҳон қабул гардидаанд. Айни замон 29 мандати мавзӯӣ ва 9 мандати тибқӣ кишварҳои мавҷуд аст.

Мандатҳои тибқӣ ба кишварҳои иттилоотии ошкорои марбут ба вазъии соҳаи ҳуқуқи инсон дар кишвар ё минтақаҳои дахлдорро

⁷<http://www2.ohchr.org/russian/bodies/chr/special/index.htm>

меомӯзанд, мониторингу машваратҳо мегузаронанд ва ин иттилоотро ба манзури мардум пешниҳод менамоянд, мандатҳои мавзӯӣ бошанд – маълумоти вобаста ба поймол гардидани ҳуқуқи инсон дар тамоми ҷаҳонро меомӯзанд. Расмиётҳои махсус метавонанд чорабиниҳои мухталифро фаро гиранд, аз он ҷумла ҷавобҳо ба арзу шикоятҳои шахсони алоҳида, анҷом додани таҳқиқотҳо, машваратҳои вобаста ба масъалаҳои ҳамкориҳои техникӣ дар сатҳи миллий, инчунин иштирок дар фаъолияти умумии ҳавасмандгардонӣ.

Расмиётҳои махсус мафҳуми ё шахси алоҳида (ки "Гузоришгари махсус", "Намояндаи махсуси Котиби генералӣ", "Намояндаи Котиби генералӣ" ё "коршиноси мустақил" номида мешавад), ё гурӯҳи кории иборат аз панҷ нафарро (яктой аз ҳар минтақа) дорад. Мандатҳои расмиётҳои махсус дар қатъномаҳои, ки онҳоро танзим ва муайян мекунанд, муқаррар карда мешаванд.

Дар доираи фаъолияти худ қисми зиёди расмиётҳои махсус иттилооти вобаста ба ҳолатҳои муайяни поймол гардидани ҳуқуқи инсонро дастрас менамоянд ва ба ҳукуматҳо даъватҳои андешидани тадбирҳои фаврӣ ё мактубҳои, ки дар онҳо ҳуқуқвайронкуниҳои эҳтимолий зикр карда шудаанд ва баёнот талаб карда мешавад, ирсол карда мешаванд. Мандатдорон ҳамчунин ҷиҳати анҷом додани таҳқиқоти марбут ба соҳаи ҳуқуқи инсон дар сатҳи миллий ба кишварҳои дахлдор сафарҳо анҷом медиҳанд. Мандатдорон одатан ба ҳукумати кишвари узв мактубе ирсол менамоянд, ки тариқи он барои анҷом додани сафари корӣ иҷозат мепурсанд ва, агар ҳукумат иҷозат диҳад, барои боздид намудан аз кишвар даъватнома дода мешавад. Баъзе кишварҳо "даъватномаҳои доимӣ" медиҳанд, ки ин маънии онро дорад, ки аслан онҳо ба қабул кардани ҳама гуна мандатдорони расмиётҳои махсус омодаанд. Дар анҷоми сафарҳои худ мандатдорони расмиётҳои махсус оид ба сафар гузориш таҳия менамоянд, ки дар он фикру мулоҳиза ва тавсияҳои онҳо зикр карда мешаванд⁸.

⁸ Барои маълумоти бештар нигаред ба Фаъолияти Гузоришгари махсуси СММ: 17 саволу ҷавоб <http://ohchr.org/Documents/Publications/FactSheet27ru.pdf>, аз ҷумла Механизмҳои мавзӯии СММ, 2002, Афви байналмилалӣ, <http://www1.umn.edu/humanrts/russian/commission/Runthethemechanisms.html>

Механизмҳои шартномавии ҳифзи ҳуқуқи инсон⁹.

Яке аз дастовардҳои Созмони Милали Муттаҳид таъсис додани заминаи меъёрии ҳамаҷонибаи соҳаи ҳуқуқи инсон ба шумор мерафт. Аввалин маротиба маҷмӯи умумии қонунҳое, ки ба ҳифзи ҳуқуқи инсон алоқамандӣ доштанду ба он метавонанд ҳамаи кишварҳои аъзо ҳамроҳ гарданд, таъсис дода шуд. Айни замон дар СММ зиёда аз 100 конвенсияҳои алоҳида амал мекунанд, ки аз ин шумора аҳамияти бештар ба он конвенсияҳо равона гардидааст, ки аз ҷониби мақомоти назораткунандаи иҷроӣ муқаррароти конвенсияҳои мазкур таҳия карда шудаанд:

1. Паймони байналхалқӣ доир ба ҳуқуқи иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ (ПБҲИИФ) ва Протоколи иловагӣ ба он;
2. Паймони байналхалқӣ доир ба ҳуқуқи шахрвандӣ ва сиёсӣ (ПБҲШС) ва ду Протоколи иловагӣ ба он;
3. Конвенсияи зидди шиканҷа ва дигар муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ё таҳқиркунандаи шаъну шараф (КЗШ) ва Протоколи иловагӣ ба он;
4. Конвенсияи байналмилалӣ оид ба барҳам додани тамоми шаклҳои табъизи наҷодӣ (КБТН);
5. Конвенсия оид ба барҳам додани тамоми шаклҳои табъиз нисбати занон (КБТЗ) ва Протоколи иловагӣ ба он;
6. Конвенсия дар бораи ҳуқуқи кӯдак (КҲК), ва Протоколи факултативии яқум ба КҲК оид ба иштироки кӯдакон дар низоъҳои мусаллаҳона ва Протоколи факултативии дуюм ба КҲК оид ба хариду фурӯши кӯдакон, ҷинояткориҳои кӯдакон ва порнографияи кӯдакона;
7. Конвенсия оид ба ҳуқуқи ҳамаи муҳочирони меҳнатӣ ва аъзоёни оилаҳои онҳо (КҲММ);
8. Конвенсия оид ба ҳуқуқи маъҷубон (КҲМ) ва Протоколи иловагӣ ба он;
9. Конвенсия оид ба ҳифзи ҳамаи шахсон аз бедаракшавии маҷбурӣ

⁹ Барои маълумоти бештар нигаред ба Системаҳои созишномаҳои Созмони Милали Муттаҳид дар соҳаи ҳуқуқи инсон. Баёни далелҳо № 30. <http://ohchr.org/Documents/Publications/FactSheet30ru.pdf>, аз ҷумла Созишномаҳои нави асосии байналмилалии оид ба ҳуқуқи инсон <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/newCoreTreatiesru.pdf>

Созишномаҳои байналмилалӣ оид ба ҳуқуқи инсон барои кишварҳои аъзо ӯҳдадорӣҳои ҳуқуқии ҳавасмандгардонидан ва ҳимоя кардани ҳуқуқи инсон дар сатҳи миллиро ба вучуд меоранд. Мутобиқи ҳар як шартнома кумитаи байналмилалӣ коршиносони мустақил (Кумитаҳои оид ба ҳуқуқи башар) ҷиҳати назорат намудани татбиқи муқаррароти он бо истифода аз усулҳои гуногун таъсис дода мешавад.

Ҳар як кумита аз коршиносони мустақили (аз 10 то 23 нафар) дорои салоҳияти эътирофгардида дар соҳаи ҳуқуқи инсон иборат аст, ки аз ҷониби кишварҳои аъзо ба муддати чор сол бо ҳуқуқи дубора интихоб шудан, таъин ва интихоб мегарданд.

Ҳамаи мақомоти шартномавӣ ҷиҳати гирифтани ва барассӣ намудани **гузоришҳои** дорои тафсилоти муфассали иҷроӣ муқаррароти шартномавӣ дар кишварҳои дахлдор, ки мунтазам аз ҷониби кишварҳои аъзо пешниҳод мегарданд, ваколатдор карда шудаанд. Онҳо **принсипҳои роҳбарикунандаро** барои расонидани кӯмак ба давлатҳо ҷиҳати таҳия намудани гузоришҳои худ, **мулоҳизоти тартиби умумиро** таҳия менамоянд, ки дар онҳо муқаррароти созишномаҳо шарҳ дода шудаанд, доир ба мавзӯҳои созишномаҳо муҳокимаҳо доир менамоянд. Мақомоти шартномавӣ метавонанд арзу шикоятҳо ё маълумотҳои шахсона алоҳидаро, ки вобаста ба поймол гардидани ҳуқуқхоҳшон аз ҷониби ягон кишвари аъзо далелу асосдоранд, баррасӣ намоянд, агар кишвари дахлдор ба анҷом додани ин расмиёт иҷозат дода бошад. Баъзе сохторҳо метавонанд тафтишот низ гузаронанд.

ӯҳдадорӣҳои кишварҳо вобаста ба пешниҳод намудани гузоришҳо – ҳар як кишвари аъзо, одатан дар муддати як ё ду сол баъд аз эътибор пайдо кардани созишнома нисбати ин кишвар, бояд гузоришҳои ибтидоии худро пешниҳод намоянд. Минбаъд кишвари аъзо бояд мутобиқи муқаррароти созишнома мунтазам оид ба тадбирҳои минбаъдаи вобаста ба иҷроӣ созишнома (нигаред ба қадвали 1) гузориш пешниҳод намояд (одатан ҳар чор сол ё ҳар панҷ сол).

Дар гузоришҳо бояд тадбирҳои ҳуқуқӣ, маъмурий ва судӣ, ки аз ҷониби кишвари дахлдор ҷиҳати дар амал татбиқ намудани муқаррароти созишнома андешида шудаанд, номбар карда шаванд, инчунин ҳама гуна омилҳо ва мушкилоте, ки ҳангоми таъмин намудани риояи ҳуқуқҳо дучор мегардиданд. Ҷиҳати

ноил гардидан ба таҳияи дурусти гузоришҳо, ки ба кумитаҳо имконияти иҷро кардани кори худро медиҳад, ҳар як мақомоти шартномавӣ **принсипҳои роҳбарикунандаро** нисбати шакл ва мундариҷаи гузоришҳои кишварҳо омода намудааст.

Ҷадвали 1. Мунтазамии пешниҳод намудани гузоришҳо оид ба созишномаҳои алоҳида

№	Номи ҳуҷҷат	Гузориши ибтидоӣ	Гузориши даврӣ
1.	КББТН	1 сол	2 сол
2.	ПБҲИИФ	2 сол	5 сол
3.	ПБҲШС	1 сол	4 сол
4.	КБТЗ (Конв. таъйизи занон)	1 сол	4 сол
5.	КЗШ (Конв. зидди шиканча)	1 сол	4 сол
6.	КҲК (Конв. ҳуқуқи кӯдак)	2 сол	5 сол
6.1.	КҲК-ПИНМ	2 сол	5 сол ё бо гузориши минбаъдаи КҲК
6.2.	КҲК-ПИХК	2 сол	5 сол ё бо гузориши минбаъдаи КҲК
7.	КҲММ	1 сол	5 сол
8.	КҲМ	2 сол	4 сол
9.	КБМ	2 сол	-

Натиҷаи баррасӣ намудани гузориш қабул кардани "мулоҳизоти ҷамъбасти" мебошад, ки мақсади онҳо пешниҳод намудани тавсияҳои амалӣ ба кишвари дахлдор ва ҳавасмондгардонии он ҷиҳати андешидани тадбирҳои минбаъдаи оид ба амалӣ намудани ҳуқуқҳое, ки дар созишнома зикр гардидаанд, иборат мебошад. Дар мулоҳизоти ҷамъбасти худ мақомотҳои шартномавӣ тадбирҳои мусбӣ, ки аз ҷониби кишварҳои аъзо андешида шудаанд, эътироф мекунанд ва он соҳаҳое, ки доир ба онҳо бояд тадбирҳои иловагӣ ҷиҳати ба пуррагӣ дар амал татбиқ намудани муқарраротҳои шартномавӣ андешида шавад, муайян мекунанд.

Ба кишварҳои аъзо бо мақсади иттилоотони аҳли ҷомеа дар хусуси роҳҳои нисбатан самараноки татбиқи созишномаҳои оид ба ҳуқуқи инсон имконияти **нашр намудани мулоҳизоти ҷамъбасти** дар кишвари худ пешниҳод карда мешавад.

Баъд аз пешниҳод гардидани гузориши ибтидоӣ кишварҳои аъзо бояд ба мақомоти шартномавӣ гузоришҳои минбаъдаро баъд аз мӯҳлатҳои муайян пешниҳод кунанд. Ин гуна гузоришҳо "гузоришҳои даврӣ" номида мешаванд. Ҷузъи асосии ҳама гуна гузориши даврӣ иттилоотони кӯмита оид ба чорабиниҳое, ки аз ҷониби кишвари аъзо ҷиҳати татбиқи тавсияҳои моқомоти шартномавӣ андешида шудаанд дар мулоҳизоти ҷамъбасти гузоришҳои қаблӣ зикр карда шудаанд, ҳисобида мешавад, ки ин силсила пешниҳод намудани гузоришро ба анҷом мерасонад.

Баррасӣ намудани маълумотҳои инфиродӣ. Кумитаҳои оид ба ҳуқуқи инсон метавонанд маълумот ё аризаҳои шахсонӣ алоҳидаеро, ки бар он ақидаанд, ки ҳуқуқҳои онҳо аз ҷониби кишвари аъзо поймол гардидааст, қабул кунанд ва баррасӣ намоянд. Ин расмиёт барои ҳар як кишвари узв расмиёти факултативӣ мебошад: Кумита наметавонад маълумотеро, ки ба ягон кишвари аъзо алоқаманд аст, баррасӣ намояд, агар ин кишвари аъзо бевосита ваколати дахлдори мақомоти шартномавиро ё тавассути ариза мутобики моддаи дахлдори созишнома, ё тавассути қабул намудани протоколи факултативии дахлдор эътироф накунад.

Тафтишот. Се мақомоти шартномавӣ – Кумитаи зидди шиканҷа, Кумитаи оид ба барҳам додани табъиз нисбати занон ва Кумитаи оид ба беномунишоншавии маҷбурӣ – метавонанд бо ташаббуси худ дар ҳолати дастрас намудани иттилооти бозътимоди бо далелу асос оид ба ҳуқуқвайронкуниҳои ҷиддӣ, вазнин ё мунтазами конвенсия аз ҷониби ягон кишвари аъзо ба тафтишот оғоз намоянд. Тафтишот метавонанд танҳо нисбати кишварҳои аъзо, ки салоҳияти кумитаи дахлдорро оид ба гузаронидани тафтишот эътироф намудаанд, анҷом дода шаванд. Расмиёти мазкур метавонад оғоз карда шавад, агар Кумита иттилооти бозътимодро оид ба полмолкунии мунтазами ҳуқуқҳои дар Конвенсия зикргардида аз ҷониби ягон давлати узв гирад. Кумита метавонад барои сафар намудан ҷиҳати гузаронидани тафтишоти ғайришкоро ва фавран ба он пешниҳод кардани ҳисоботи дахлдор омодагӣ гирад. Расмиёт

ғайриошкоро мебошад, ва дар тӯли муддати тамоми кор бояд тадбирҳо чихати барқарор намудани ҳамкорӣ бо давлати узв андешида шаванд.

Мулоҳизоти тартиби умумӣ. Ҳар як мақомоти шартномавӣ муқаррароти созишномаҳои оид ба ҳуқуқи инсонро (башарро), ки дар амал татбиқ шудани онҳоро назорат мекунад дар шакли мулоҳизоти тартиби умумӣ ба таври худ шарҳ дода интишор менамояд. Мулоҳизоти тартиби умумии мақомоти шартномавӣ доираи васеи масъалаҳоро фаро мегирад – аз тафсири ҳамаҷонибаи муқаррароти асосии созишномаҳо (ҳуқуқҳои алоҳидаи инсон) то муқаррароти умумии марбут ба иттилооте, ки бояд дар гузоришҳои кишварҳои аъзо пешниҳод карда шаванд.

БОБИ 2. ТАФСИРИ ҚОНУНГУЗОРИИ МИЛЛИИ ЧУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

2 марти соли 1992 дар иҷлосияи 46-уми Ассамблеяи Генералии Созмони Милали Муттаҳид қатъномаи (резолютсияи) 46/224 оид ба қабул кардани Чумхурии Тоҷикистон ба ҳайати Созмони Милали Муттаҳид қабул карда шуд. Ҳамроҳ шудани Тоҷикистон ба ҳайати Созмони Милали Муттаҳид барои рушди ҳамкориҳои он бо ташкилотҳои махсусгардонидашуда, муассисаҳо ва ниҳодҳои СММ заминаи бунёди гузошт.

Аз он вақт инҷониб, Тоҷикистон қариб тамоми ҳуҷҷатҳои универсалии байналмилалии Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи башарро ба тасвиб расондааст (нигаред ба ҷадвали 2).

Ҷадвали 2. Ҷадвали ба тасвиб расонидани ҳуҷҷатҳои универсалии Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон (башар)

№	Номи ҳуҷҷат	Санаи ба тасвиб расидан	Санаи эътибор пайдо кардан
1.	Паймони байналхалқӣ оид ба ҳуқуқҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ (ПБҲИИФ)	04/01/99	04/04/99
1.1.	Протоколи иловагӣ ба ПБҲИИФ	-	-
2.	Паймони байналхалқӣ оид ба ҳуқуқи шаҳрвандӣ ва сиёсӣ (ПБҲШС)	04/01/99	04/04/99
2.1.	Протоколи иловагии яқум ба ПБҲШС	04/01/99	04/04/99
2.2.	Протоколи иловагии дуюм ба ПБҲШС	-	-
3.	Конвенсияи зидди шиканҷа ва дигар муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ё таҳқиркунандаи шаъну	11/01/95	10/02/95

	шараф (КЗШ)		
3.1.	Протоколи иловағӣ ба КЗШ	-	-
4.	Конвенсияи байналмилалӣ оид ба барҳам додани тамоми шаклҳои таъбири наҷодӣ (КБТН)	11/01/95	10/02/95
5.	Конвенсия оид ба барҳам додани тамоми шаклҳои таъбир нисбати занон (КБТЗ)	26/10/93	25/11/93
5.1.	Протоколи иловағӣ ба Конвенсия оид ба барҳам додани тамоми шаклҳои таъбир нисбати занон (ПИ ба КБТЗ)	Подписана 07/09/2000	-
6.	Конвенсия дар бораи ҳуқуқи кӯдак (КҲК)	26/10/93	25/11/93
6.1.	Протоколи иловағии яқум ба КҲК марбут ба иштироки кӯдакон дар низоъҳои мусллаҳона	05/08/2002	05/09/2002
6.2.	Протоколи иловағии дуюм ба КҲК марбут ба хариду фурӯши кӯдакон, фоҳишагарии кӯдакона ва парнография	05/08/2002	05/09/2002
7.	Конвенсияи байналмилалӣ оид ба ҳуқуқи ҳамаи муҳочирони меҳнатӣ ва аъзои оилаҳои онҳо (КҲММ)	08/01/2002	01/07/2003
8.	Конвенсия оид ба ҳуқуқи маъҷубон КҲМ	-	-
8.1.	Протоколи иловағӣ ба КҲМ	-	-
9.	Конвенсия оид ба ҳифзи ҳамаи шахсон аз беномунишоншавии маҷбурӣ (КБМ)	-	-

Моддаи 5 Конституцияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар кардааст, ки инсон, ҳуқуқ ва озодиҳои он арзиши олии мебошанд. Ҳуқуқи озодиҳои инсон ва шахрвандро давлат

эътироф, риоя ва ҳифз менамояд.

Конститутсия (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон афзалиятҳои ҳуҷҷатҳои байналмилалиро бар қонунгузорию милли муайян мекунад. Ҳамин тариқ мутобиқи моддаи 10 «Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон эътибори олии ҳуқуқӣ дорад ва меъёрҳои он мустақиман амал мекунанд. Қонунҳо ва дигар санадҳои ҳуқуқие, ки хилофи Конститутсияанд, эътибори ҳуқуқӣ надоранд. Санадҳои ҳуқуқии байналмилалие, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф кардааст, қисми таркибии низоми ҳуқуқии ҷумҳуриро ташкил медиҳанд. Агар қонунҳои ҷумҳурӣ ба санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ эътирофшуда мутобиқат накунад, меъёрҳои санадҳои байналмилалӣ амал мекунанд.

Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷонибдори иҷрои бечунуҷари шартномаҳои байналмилалӣ буда, пуштибонии худро аз Принсипи иҷрои софдилонаи ўҳдадорӣҳои байналмилалӣ эълон мекорад¹⁰.

Ўҳдадорӣ чӣхати андешидани тадбирҳои, ки барои таъмин намудани иҷрои шартномаҳои байналмилалӣ аз ҷониби Ҷумҳурии Тоҷикистон ва муайян кардани шахсони мансабдор ё идораҳои, ки назароти ҷараёни татбиқи шартномаҳои байналмилалӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон вазифаи онҳост, ба дӯши Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон воғузур аст. Назорати умумии иҷрои шартномаҳои байналмилалӣ аз ҷониби Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз он ҷумла ҳамчунин аз ҷониби хориҷӣ низ ба ўҳдаи Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон воғузур аст.

Ҳамин тариқ, мо метавонем ду мақомоти асосии давлатиро махсус ҷудо намоем: Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Вазорити корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон

Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон бақайдгирии шартномаҳои байналмилалӣи Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар Котиботи Созмони Милалӣ Муттаҳид ва дар мақомоти дахлдори дигар ташкилотҳои байналмилалӣ, инчунин баҳисобгирӣ ва бақайдгирии шартномаҳои байналмилалӣи Ҷумҳурии

¹⁰ Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи шартномаҳои байналмилалӣ»

Тоҷикистонро анҷом медиҳад. Нусхаҳои шартномаҳои байналмилалии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон барои ворид карда шудан ба Феҳристи давлатии санадҳои ҳуқуқӣ фириастода мешаванд.

Мутобиқи Низомномаи Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ваколатҳои ВКХ дар ин соҳа инҳоянд:

- назорати рафти иҷрои шартномаҳои байналмилалии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- иштирок намудан дар таҳияи пешниҳодҳо оид ба мутобиқгардонии қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон бо ўҳдадорҳои байналмилалии ҳуқуқии он;
- чамъбаст ва таҳияи пешниҳодҳо ҷиҳати тақмили қонунгузорӣ дар соҳаи муносибатҳои байналмилалӣ;
- таъмини иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар фаъолияти Созмони Милали Муттаҳид, Созмони Амнияту Ҳамкорӣ дар Европа, Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил ва дар дигар ташкилотҳои байналмилалӣ ва минтақавӣ, конференсияҳо, форумҳо.

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷрои ўҳдадорҳои Ҷумҳурии Тоҷикистонро тибқи шартномаҳои байналмилалӣ таъмин менамояд, инчунин қараёни аз ҷониби дигар иштироккунандагони шартномаҳои зикргардида иҷро кардани ўҳдадорҳоиашонро назорат менамояд. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон комиссияҳои доимоамалкунанда таъсис медиҳад, вазифаҳо, тартиби фаъолияти онҳоро муайян менамояд ва низомномаҳои онҳоро тасдиқ мекунад.

Комиссияи оид ба таъмини иҷрои ўҳдадорҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон (минбаъд – Комиссия), бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 4 март соли 2002 таъсис дода шудааст.

Комиссия бо мақсади мусоидат кардан ба таъмин намудани татбиқи ўҳдадорҳои ҳуқуқии байналмилалии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳуқуқи инсон мебошад

Вазифаҳои Комиссия:

- Ҳамоҳангсозии фаъолияти мақомоти манфиатдор доир ба татбиқи ўҳдадорихои байналмилали дар соҳаи ҳуқуқи инсон;
- Таъмини таҳия намудани гузоришҳои милли дар бораи рафти татбиқи шартномаҳои байналмилали дар соҳаи ҳуқуқи инсон барои пешниҳод намудан ба мақоми дахлдори Созмони Милали Муттаҳид.
- Мусоидат намудан дар мутобиқ сохтани конунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон бо муқаррароти шартномаҳои байналмилали дар соҳаи ҳуқуқи инсон, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон иштирокчи онҳо мебошад;
- Мусоидат намудан дар мутобиқ сохтани конунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон бо муқаррароти шартномаҳои байналмилали дар соҳаи ҳуқуқи инсон, ва ё ҳамроҳ кардани ҷумҳури ба чунин шартномаҳо
- омӯختан ва баҳо додан ба ҳолати қонунгузории миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бобати мутобиқат намудани он бо меъёрҳои байналмилали дар соҳаи ҳуқуқи инсон;
- баҳододан ба самарабахшии иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шартномаҳои байналмилали дар соҳаи ҳуқуқи инсон;
- баррасии пешниҳодҳои мақомоти манфиатдор ва таҳияи ҳуҷҷаҳои машварати дар масъалаи ташаккули мавқеи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бобати масъалаҳои марбут ба татбиқи шартномаҳои байналмилали дар соҳаи ҷимояи ҳуқуқҳои инсон;
- мусоидат намудан дар интишори маълумот доир ба ҳуқуқи инсон;
- гузаронидани таҳқиқотҳои таҳия намудани пешниҳодҳо дар соҳаи татбиқ ва тақмили минбаъдаи меъёрҳо оид ба ҷимояи ҳуқуқи инсон;
- ба амал баровардани фаъолиятҳои муштарак ва ҳамкориҳо бо мақомотиҳои ҳокимияти давлати, иттиҳодияҳои ҷамъияти ва дигар муассисаҳои ғайридавлатии ҷумҳури, ташкилотҳои байналмилали доир ба масъалаҳои ҷимояи ҳуқуқи инсон;
- ба амал баровардани назорати иҷроӣ қарорҳои, ки Комиссия қабул, кардааст.

Ваколатҳои Комиссия

- ба тартиби муқарраргардида ба Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳодҳоро дар бораи самтҳои асоси ва

- шаклҳои татбиқи ӯҳдадориҳои байналмилалӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳуқуқи инсон манзур намояд;
- ба мақомоти манфиатдо рсупориш диҳад, ки риояи ҳуқуқи инсон, барқарор намудани ҳуқуқҳо ва озодиҳои ҳалалдоршударо таъмин созад;
 - дар маҷлисҳои худ гузориши шахсони мансабдори мақомоти манфиатдорро дар хусуси вазъияти риояи ҳуқуқи инсон дар ташкилотҳои тобеъи онҳо шунавад;
 - гурӯҳҳои кори, комиссияҳои экспертиро барои баргузориҳои экспертиза ва таҳияи лоиҳаҳои қонунҳо ва дигар санадҳои меъёрию ҳуқуқӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳуқуқи инсон, инчунин татбиқи бевоситаи меъёрҳои ҳуқуқи инсон таъсис диҳад;
 - Дар кори Комиссия бо ҳуқуқи машваратии овоз мумкин аст, ки намоёндагони дигар мақомоти ҳокимияти иҷроия, қонунгузор ва ҳокимияти судӣ, мақомоти прокуратура, инчунин иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ, ки дар соҳаи ҳимояи ҳуқуқи инсон фаъолият доранд, иштирок намоянд.); батариби муқарраргардида барои кор дар Комиссия кормандони мақомоти манфиатдорро ҷалб созад;
 - аз мақомоти манфиатдор маводҳоро гирад, ки марбут ба масъалаҳои доираи салоҳияти Комиссия мебошанд.

Котиботи Комиссия Шӯъбаи кафолатҳои конститусионӣи ҳуқуқи шаҳрвандони Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон (дар ин ҷо ва минбаъд – Шӯъбаи кафолатҳои конститусионӣ) мебошад. Котибот коргузори, таҳияи маводҳоро барои ҷаласаҳои Комиссия анҷом медиҳад, фаъолияти гурӯҳҳои корӣ ва комиссияҳои коршиносро ташкил менамояд.

Комиссияи оид ба ҳуқуқи кӯдаки назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон

Комиссия соли 2001 бо мақсади расонидани кӯмак дар таъмини иҷрои қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ӯҳдадориҳои байналмилалӣи ҳуқуқӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳифзи ҳуқуқи кӯдак таъсис дода шуда буд. Функсияи Котиботи Комиссияро Шӯъбаи кафолатҳои конститусионӣи иҷро мекард. Соли 2008 Низомномаи нави Комиссияи миллии оид ба ҳуқуқи кӯдак қабул карда шуд. Комиссия мақомоти доимоамалкунандае мебошанд, ки сиёсати давлатӣ оид ба таъмини ҳуқуқ ва манфиатҳои кӯдакро бо мақсади татбиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии

Тоҷикистон, инчунин ўҳдадориҳои байналмилалӣ ҳуқуқии, ки аз Конвенсия дар бораи ҳуқуқи кӯдак ва дигар шартномаҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳифзи ҳуқуқи кӯдак бармеоянд, амалӣ менамояд.

Мутобиқи низомномаи нав, Комиссия дар мавриди масъалаҳои ташвиқ ва ҳифзи ҳуқуқи кӯдак ваколатҳои васеъ дорад, дорои котиботи худ мебошад, инчунин дар маҳалҳо (вилоятҳо, ноҳияҳо) намояндагӣ дорад. Ҳамаи аъзоёни Комиссия ба 6 гурӯҳи қоршиносон (экспертӣ) ҷудо карда шудаанд, ки ҳар кадоми онҳо бо проблемаи муайян нисбати кӯдак, ба монанди гузориши милли оид ба риояи Конвенсия дар бораи ҳуқуқи кӯдак, де-институционализатсия, адлияи ювениалӣ, кӯдакони дорои эҳтиёҷоти махсус ва ғайра машғул мебошанд. Намояндагони иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ба пешниҳоди раиси Комиссия ба ҳайати он ворид карда мешаванд ва аз ҷониби Комиссия тасдиқ карда мешаванд. Бо мақсади таъмини иштироки васеи аҳли ҷомеа ба қори Комиссия, намояндагӣ иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ дар он метавонад мунтазам иваз шавад. Дар қори Комиссия бо ҳуқуқи овози машваратӣ метавонанд намояндагони мақомоти манфиатдор, инчунин Фонди кӯдакони Созмони Милалӣ Муттаҳид (ЮНИСЕФ) ва дигар ташкилотҳои байналмилалӣ, ки дар соҳаи ҳифзи ҳуқуқи кӯдак фаъолият анҷом медиҳанд, иштирок намоянд.

Супоришҳои махсуси Комиссия барои иҷрои ўҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи кӯдак:

-ҳамоҳангсозии фаъолияти мақомоти манфиатдор оид ба татбиқи меъёрҳои милли ва байналмилалӣ ҳифзи ҳуқуқи кӯдак;

- мусоидат ҷиҳати мутобиқ гардондани қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ба муқаррароти шартномаҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳифзи ҳуқуқи кӯдак, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон иштирокчиҳои онҳо мебошад;

- бо тартиби муқарраршуда мусоидат намудан ба тасдиқи шартномаҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳифзи ҳуқуқи кӯдак ё ҳамроҳшавии ҷумҳурий ба ҷунин шартномаҳо;

- арзёбии самаранокии иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Конвенсия Созмони Милалӣ Муттаҳид ва дигар шартномаҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳифзи ҳуқуқи кӯдак;

- барраси ва таҳияи хулосаҳои машваратӣ оид ба лоиҳаҳои шартномаҳои байналмилалӣ ва санадҳои меъёрию ҳуқуқӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки барои ҳифзи ҳуқуқӣ кӯдак мансуб мебошанд;

- мусоидат ба паҳн намудани донишҳо оид ба меъёрҳои милли ва байналмилалӣ ҳифзи ҳуқуқӣ кӯдак;

- ба роҳ мондани кори муштарак ва ҳамкорӣ бо маҷмоти ҳокимияти давлатӣ, иттиҳодияҳои ҷамъияти ва дигар муассисаҳои ғайридавлатӣ, Бунёди кӯдакони СММ ва дигар ташкилотҳои байналхалқӣ;

- гузаронидани тадқиқотҳо, таҳияи маърузаҳо ва пешниҳодот дар минбаъдаи ҳифзи ҳуқуқӣ кӯдак; -иштирок дар таҳия ва татбиқи барномаҳои ҳифзи ҳуқуқ кӯдак;

- дар коркард ва амали гардонии барнома оид ба ҳуқуқ ва манфиатҳои кӯдак иштирок мекунад;

таъмини таҳияи маърузаҳои миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон доир ба чараёни иҷрои Конвенсия дар бораи ҳуқуқӣ кӯдак;

- ба Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод намудани таклифҳо оид ба таҳими ҳифзи ҳуқуқӣ кӯдак.

Фаъолияти комиссияи котибро Шуъбаи Дастгоҳи иҷроияи Президенти ҶТ, оиди қорҳои қавонон, варзиш ва туризми иҷро менамояд, мутахассиси асосии Шуъбаи котиби ваколатдори Комиссияи Котиботи Комиссия ба ҳисоб меравад.

-фаъолияти вазоратҳо, маҷмоти дигари ҷумҳуриявӣ идоракунии давлатӣ, маҷмоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва худидораи маҳаллӣ, иттиҳодияҳои ҷамъиятиро ба хотири татбиқи қонунгузори ва санадҳои дигари меъёрии ҳуқуқӣ, аз он ҷумла ўҳдадорихои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки Конвенсияи Созмони Милали Муттаҳид (СММ) дар бораи ҳуқуқӣ кӯдак ва санадҳои дигари аз ҷониби Ҷумҳурии Тоҷикистон эътирофшудаи ҳуқуқӣ байналмилалӣ оид ба масъалаҳои ҳифзи ҳуқуқ манфиатҳои кӯдак онҳоро дар назар доранд, ҳамоҳанг месозад ва назорат мекунад

-ба Комиссияи милли маърузаҳои миллиро бобати ҳифзи ҳуқуқ манфиатҳои кӯдак, ки барои баррасӣ ба Кумитаи Созмони Милали Муттаҳид (СММ) дар бораи ҳуқуқӣ кӯдак

пешниҳод мегарданд, барои тасдиқ омодаву пешкаш менамояд.над;

Ҳамин тариқ, дар айни замон ба масъалаҳои таъмини иҷрои ўҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон ду Комиссияи Ҳукумати машғуланд. Расман механизмҳои ҳамкорӣ байни котиботи ҳар ду комиссия вучуд доранд. Намояндаи Шўъбаи кафолатҳои конститутсионии ҳуқуқи шаҳрвандони Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки котиботи Комиссияи оид ба иҷрои ўҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон мебошад, ҳамчунин аъзои Комиссия оид ба ҳуқуқи кўдак аст. Дар навбати худ, намояндаи Шўъбаи оид ба корҳои ҷавонон, варзиш ва туризми Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки котиботи Комиссия оид ба ҳуқуқи кўдак мебошад, ба ҳайати Комиссияи оид ба иҷрои ўҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон дохил мебошад.

Низомномаҳо сатҳи баланди намояндагии мақомоти давлатиро дар ҳар ду Комиссия пешбинӣ менамоянд.

Аъзоени Комиссияи оид ба таъмини иҷрои ўҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

- Муовини якуми Сарвазирӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон - Раиси Комиссия

- Мудири Шўъбаи кафолатҳои конститутсионии ҳуқуқи шаҳрвандони Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон - муовини Раиси Комиссия

Аъзоёни Комиссия

1. -Муовини аввали Вазири корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон
2. -Муовини аввали Вазири корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон
3. Муовини аввали Вазири фарҳангии Ҷумҳурии Тоҷикистон
4. -Муовини аввали Вазири маорифии Ҷумҳурии Тоҷикистон
5. -Муовини аввали Вазири меҳнат ва ҳивзи иҷтимоии аҳоли Ҷумҳурии Тоҷикистон

6. -Муовини аввали Вазири адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон
7. - Муовини якуми Вазири рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон
8. - Муовини якуми Вазири молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон
9. -Муовини якуми Раиси Кумитаи давлатии амнияти миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон
- 10.-Муовини якуми Директори Агентии омери назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон
- 11.-Муовини якуми Раиси Кумитаи кор бо занон ва оилаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон
12. -Муовини якуми Раиси Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон
- 13.- Муовини якуми Раиси Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон (бо мувофиқа)
14. -Муовини якуми Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон (бомувофиса)
- 15.-Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (бо мувофиқа)
- 16.-Сармутахассиси Шӯъбаи кафолатҳои конститутсионии ҳуқуқи шаҳрвандони Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон -Котиби масъули Комиссия

То 30 марти соли 2010 ба ҳайати комиссия намояндагони ду ташкилотҳои ҷамъияти дохил мешуданд, лекин бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 марти 2010, ҷамъияти шаҳрванди аз ҳайати Комиссия ихтисор карда шуд.

Комиссия оиди ҳуқуқи кудак иборат аст аз:

1. Раиси Комиссия - Муовини Сарвазири Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки сарпарастии масъалаҳои марбутаро ба уҳда дорад.
2. Мудири Шӯъба оид ба масъалаҳои ҷавонон, спорт ва туризми Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон - муовини Раиси Комиссия

- 3-Мудири Шўъбаи кафолатҳои конституционии ҳуқуқи шаҳрвандони Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон.
- 4.- Мудири Шўъбаи илм ва маорифи Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон.
- 5.- Мудири Шўъбаи шуғл ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон.
- 6.-Муовини Директори Агенсии назорати маводи нашъаовари назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон.
- 7.-Муовини Вазири адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон.
8. -Муовини Вазири корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон.
9. Муовини аввали Вазири маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон.
- 10.- Муовини аввали Вазири меҳнат ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон.
- 11.Муовини аввали Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон.
12. -Муовини аввали Раиси Кумитаи давлатии омили Ҷумҳурии Тоҷикистон.
- 13.-Муовини Раиси Кумитаи кор бо занон ва оилаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон.
- 14.-Муовини Раиси Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон.
- 15.Представитель общественного объединения (по согласованию)- Намояндаи иттиҳодияи ҷамъиятӣ (бо мувофиқа).
- 16.Представитель общественного объединения (по согласованию) Намояндаи иттиҳодияи ҷамъияти (бо мувофиқа).
- 17.-Сармутахассиси Шўъбаи оид ба масъалаҳои ҷавонон, спорт ва туризми Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон - Котиби масъули

-Айни ҳол котибони масъули аъзои Комиссия ду ташкилотҳои ғайри давлати ба ҳисоб мераванд насли наврас ва Марказ оиди ҳуқуқи инсон.

Комиссияи байниидоравии оид ба мубориза бар зидди харидуфурӯши одамон

Дар доираи тадбирҳои оид ба пешгирии харидуфурӯши одамон, ба ҳайати Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба таъмини иҷрои ўҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон гурӯҳи кори оид ба омӯзиши масъалаҳои вобаста ба харидуфурӯши одамон ва пешгирии он таъсис дода шуда буд. Минбаъд, бинобар қабул гардидани Қонун «Дар бораи мубориза бар зидди харидуфурӯши одамон», бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 4 январи соли 2005 аз ҷумла намояндагони вазорату идораҳои дахлдор Комиссияи байниидоравии оид ба мубориза бар зидди харидуфурӯши одамон таъсис дода шудааст.

Комиссияи байниидоравии оид ба мубориза бар зидди харидуфурӯши одамон

Дар доираи тадбирҳои оид ба пешгирии харидуфурӯши одамон, ба ҳайати Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба таъмини иҷрои ўҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон гурӯҳи кори оид ба омӯзиши масъалаҳои вобаста ба харидуфурӯши одамон ва пешгирии он таъсис дода шуда буд. Минбаъд, бинобар қабул гардидани Қонун «Дар бораи мубориза бар зидди харидуфурӯши одамон», бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 4 январи соли 2005 аз ҷумла намояндагони вазорату идораҳои дахлдор Комиссияи байниидоравии оид ба мубориза бар зидди харидуфурӯши одамон таъсис дода шудааст.

Комиссия байниидоравии оиди мубориза бар зидди фуруши одам чунин ҳаракатҳоро ба анҷом мерасонад.

- маълумот дар бораи миқёс, вазъ ва тамоилҳои хариду фуруши одамонро ҷамъовари, таҳлил, ҷамъбаст ва мубодила менамояд;

- фаъолияти мақомоти дахлдор доир ба татбиқи ўҳдадориҳои баналмилали ҷиҳати мубориза ба муқобили хариду фуруши одамонро ҳамоҳанг месозад ва ба комиссияҳои

назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба таъмини татбиқи ўҳдадориҳои байналмилали дар соҳаи ҳуқуқи инсон ва оид ба хусуси кўдак ҳамкори менамояд;

- дар қори таҳияи шартномаҳои байналмилалии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи мубориза ба мусобили хариду фурӯши одамон иштирок намуда, тибқи тартиби муқарраргардида дар тасдиси санаҳои байналмилали дар соҳаи мубориза ба муқобили хариду фурӯши одамон ё ҳамроҳ шудани ҷумҳури ба чунин шартномаҳо мусоидат менамояд;

- ҳолати қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистонро чиҳати мутобиқати онҳо бо санадҳои ҳуқуқи байналмилали дар самти мубориза ба муқобили хариду фурӯши одамон омўхта, пешниҳодотро барои тақмили қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи мубориза ба муқобили хариду фурӯши одамон таҳия менамояд;

- ба самарабахшии иштироки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар санадҳои ҳуқуқи байналмилали чиҳати мубориза ба муқобили хариду фурӯши одамон баҳо дода, барои баланд бардоштани самаранокии фаъолияти мақомоте, ки ба мубориза ба муқобили хариду фурӯши одамон ҷалб гардидаанд, тадбирҳои амали меандешад;

- дар масъалаи ташаккули мавсеи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бобати масъалаҳои марбут ба татбиқи санадҳои ҳуқуқи байналмилали дар самти мубориза ба мусобили хариду фурӯши одамон пешниҳодҳои мақомоти дахлдор ва таҳияи ҳулосаҳои машваратиро барраси менамояд;

- гузоришҳои миллиро дар бораи чараҳои татбиси санадҳои ҳуқуқи байналмилали дар самти мубориза ба мусобили хариду фурӯши одамон чиҳати пешниҳод ба масомоти дахлдори Созмони Милали Муттаҳид, Созмони Амнияту ҳамкори Аврупо ва дигар созмонҳои байналмилали омода менамояд;

Комиссияи байнидоравии оид ба танзими равандҳои муҳоҷирати назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон

Комиссия мақомоти ҳамоҳангсози доимоамалкунанда мебошад, ки бо мақсади таҳия ва қабул намудани қарорҳои дахлдори оид

ба масъалаҳои муҳоҷирони ҳамаи категорияҳо, гурезаҳо ва шахсоне, ки ба паноҳгоҳ эҳтиёҷ доранд, фаъолият мекунад.

Ваколати комиссия

қарорҳои қабул мекунад, ки ба иҷрои қонунҳо ва асноди байналхалқии ҳуқуқи масъалаҳои муҳоҷиратро танзимкунанда ва аз тарафи Ҷумҳурии Тоҷикистон эътирофгардида, равона карда, шудаанд.

ба баррасии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон масъалаҳои вобаста ба муҳоҷират, аз он ҷумла гурезагон ва шахсони паноҳҷӯяндаро пешниҳод мекунад.

Намояндагони Комиссия дар муҳокимаи лоиҳаи қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, дар таҳияи пешниҳодот оид ба ратификацияи созишномаҳои байналхалқӣ, ки ба масъалаҳои муҳоҷират дахл доранд ва чиҳати баррасӣ ба Маҳлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод мегарданд, иштирок менамоянд.

БОБИ 3. МАҚОМОТИ ШАРТНОМАВИИ СОЗМОНИ МИЛАЛИ МУТТАҲИД: ЗАМИНАҲОИ ТАЪССИС ДОДАНИ КОМИССИЯИ НАЗДИ ҲУКУМАТИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН ОИД БА ИҶРОИ ҶУДАДОРИҲОИ БАЙНАЛМИЛАЛӢ ДАР СОҲАИ ҲУҚУҚИ ИНСОН

Тибқи ҷуҷадориҳои байналмилалӣ худ, Ҷумҳурии Тоҷикистон мебоист ҳанӯз дар соли 1994 гузоришҳои ибтидоӣ худро оид ба ҳуҷҷатҳои нахустини ба тасвиб расонидашуда (КҲК ва КБТЗ, ки аз ҷониби кишвар соли 1993 ба тасвиб расонида шудаанд) пешниҳод наменамуд. Вале, то соли 2000, Тоҷикистон танҳо як гузоришро оид ба ҷараёни татбиқи Конвенсия дар бораи ҳуқуқи кӯдакро ба Қўмитаи оид ба ҳуқуқи кӯдак пешниҳод намудааст ва мўҳлати пешниҳод намудани гузоришҳоро оид ба ҳамаи ҳуҷҷатҳои боқимонда ба таъхир гузоштааст.

Моҳи июли соли 1999 Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Раёсати Комиссари олий оид ба ҳуқуқи инсон (башар) (РҚОҲИ) барои кўмак намудан дар таҳияи гузориши даврӣ оид ба шаш воситаҳои асосии Созмони Милали Муттаҳид дар соҳаи ҳуқуқи инсон мувоҷиат кард.

Аз 14 то 28 моҳи майи соли 2000, Вакилони (миссияи) техникаи РҚОҲИ бо супориши муайян намудани эҳтиёҷоти кишвар ба кўмак, ки барои иҷрои ҷуҷадориҳои кишвар тибқи ҳуҷҷатҳои асосӣ доир ба ҳуқуқи инсон зарур мебошад, дар Тоҷикистон қарор дошт. Вакилон бо шахсони мансабдори расмӣ ва намояндагони ҷомеаи шаҳрвандӣ мулоқот баргузор намуданд, инчунин доир ба раванди оморасозии ҳисоботҳо тибқи воситаҳои марбут ба ҳуқуқи инсон семинари серӯза ташкил намуданд. Вакилон тавсия доданд, ки дар сохтори Ҳукумат мақомоти ҳамоҳангсозии дахлдор таъсис дода шавад, инчунин тренинҳо оид ба ташаккул додани иқтисодӣ миллӣ барои мансабдорони Ҳукумат ва Ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ ва доир намудани маърақаҳои фаҳмондадиҳӣ байни аҳоли ташкил карда шаванд. Вакилон тавсия доданд, ки ба раванди таҳияи ҳисоботҳо РҚОҲИ ва муассасаҳои Созмони Милали Муттаҳид дар Тоҷикистон фаъолона ҷалб карда шаванд.

Баъд аз ин, Ҳукумат ба таҳияи Фармон дар бораи таъсис додани мақомоти байниидоравӣ дар сатҳи муовинони вазироне, ки бо мониторинги иҷро ва ҳамоҳангсозии таҳия ва пешниҳод

намудани гузоришҳо оид ба воситаҳои Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон машғул хоҳанд шуд, оғоз намуд. Дар назар дошта мешуд, ки ин мақомоти давлатӣ ба монанди мақомоти дар моҳи сентябри соли 2001 бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мақсади иҷрои Конвенсия дар бораи ҳуқуқи кӯдак таъсисдодашуда (Комиссияи Миллӣ оид ба ҳуқуқи кӯдак дар назар дошта мешавад) таъсис дода мешавад.

Дар натиҷа, соли 2002 бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба иҷрои ўҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон таъсис дода шуд.

Ҳамин тариқ, дар ҳоли ҳозир ба масъалаҳои таъмини иҷрои ўҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон ду Комиссияи Ҳукумати: Комиссия оид ба иҷрои ўҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон ва Комиссияи миллӣ оид ба ҳуқуқи кӯдак машғул мебошанд. Комиссияи байниидоравӣ оид ба мубориза бар зидди харидуфурӯши одамон ва Комиссияи байниидоравӣ оид ба танзими равандҳои муҳоҷирати назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, гарчанде бевосита ба таҳияи гузоришҳо барои мақомоти шартномавӣ машғул набошанд ҳам, дар айни замон фаъолияти онҳо ба риояи ҳуқуқҳои, ки ҳуҷҷатҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон пешбинӣ намудаанд, равона карда шудааст.

БОБИ 4. МАҚОМОТИ ШАРТНОМАВИИ СММ: ПЕШНИҲОД КАРДАНИ ГУЗОРИШҶО

Дар тӯли як соли фаъолияти худ Комиссия оид ба иҷрои ўҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон (минбаъд – Комиссия) қарорҳои бузургеро анҷом дод. Дар ҳисобот оид ба татбиқи қарорҳои ҷаласаи якуми Комиссия дар соли 2003, аз ҷумла зикр гардида буд:

«То ба имрӯз Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамагӣ танҳо як Гузориши ибтидоии миллӣ оид ба ҷараёни татбиқи Конвенсия дар бораи ҳуқуқи кӯдак дар кишварро пешниҳод намудааст, ки он соли 2000 дар Кумитаи оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Женева шунида шуда буд. Аз он замон инчониб ҷумҳури ягон бор дар назди Созмони Милали Муттаҳид оид ба иҷрои дигар ҳуҷҷатҳо дар соҳаи ҳуқуқи инсон ҳисобот пешниҳод накардааст, ки чунин ҳолат ба эътибори кишвар таъсири манфӣ мерасонад ва онро аз қатори шарикони баробарҳуқуқи мутамаддини системаи ҳамкориҳои байналмилалӣ берун мекунад. Қарзи Тоҷикистон дар мавриди пешниҳод намудани Гузоришҳои миллӣ ҳанӯз аз солҳои 1993 кашол меёбад... Пешниҳод накардани Гузориши миллӣ оид ба ҷараёни татбиқи Конвенсия оид ба барҳам додани тамоми шаклҳои таъъиз нисбати замон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки Тоҷикистон ба он ҳанӯз соли 1994 ҳамроҳ шуда буд боиси нигарониҳои ҷиддиҳои гардид. Вазъи сиёсии муътадилгардидаи кишвар моро ўҳдадор месозад, то ки барои қарзҳои дар тӯли даҳсола ҷамъшуда ҳисоботҳои пешниҳод намоем. Дар ҷаласаи якуми Комиссия қарори таъсис додани гурӯҳи коршиносон оид ба таҳияи Гузоришҳои миллии тибқи ҳуҷҷати Паймони байналхалқӣ доир ба ҳуқуқи шахравандӣ ва сиёсӣ ва Конвенсия оид ба барҳам додани тамоми шаклҳои таъъиз нисбати замон, ҳамчунин таъсис додани гурӯҳи коршиносон оид ба таҳияи лоиҳаи Ҳуҷҷати заминавӣ, ки ҷузъи Ҳисоботҳои миллӣ мебошад, қабул карда шуда буд. То ба имрӯз (эзоҳи муаллиф: соли 2003 дар назар дошта мешавад), таҳрири (варианти) ибтидоии Ҳуҷҷати заминавӣ омода гардидааст ва дар марҳилаи мувофиқакунонӣ бо вазорату идораҳои ҷумҳури қарор дорад. Қарорҳои ҷиҳати таҳияи лоиҳаи Ҳисоботи миллӣ оид ба татбиқи Паймони байналхалқӣ доир ба ҳуқуқи шахравандӣ ва сиёсӣ бо суръат идома доранд. Дар марҳилаи коркарди маводҳои ҷамъоваришуда қарорҳои тибқи Конвенсияи

*оид ба барҳам додани тамоми шаклҳои таъбиз нисбати закон
ҷараён доранд. Дар ҳоли ҳозир боз се гурӯҳи коршиносон оид
ба таҳияи лоиҳаҳои Ҳисоботҳои миллӣ оид ба Паймони
байналхалқӣ доир ба ҳуқуқи иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ,
Конвенсияи зиддии шиканҷа ва дигар муносибат ва ҷазоҳои
бераҳмона ё таҳқиқунандаи шаъну шараф ва Конвенсияи оид
ба барҳам додани тамоми шаклҳои таъбиз (полмолкунии
ҳуқуқ) таъсис дода шудаанд. Ҳар се гурӯҳ ҳамон лаҳза баъди
тасдиқ гардиданашон аз ҷониби Раиси Комиссия ба кор оғоз
мекунад. Якбора мехостам тавачҷӯхатонро ба чунин далел
ҷалб намоям. Дар ҷараёни кор оид ба таҳияи лоиҳаҳои
Ҳисоботҳои миллӣ коршиносон бо баъзе нофаҳмиҳо, ва
баъзан бо ҳолатҳои аз ҷониби як қатор кормандони вазорату
идораҳо рад гардидани пешниҳоди иттилооти барои таҳияи
ҳисобот зарурбуда рӯ ба рӯ гардиданд...»¹¹.*

Дар солҳои аввали фаъолияти Комиссия воҳӯриҳо мунтазам анҷом дода мешуданд, баъдан онҳо саривақт гузаронда намешуданд, зеро ҳаёти кормандони давлатӣ тағйир меёфт ва мутобиқан аъзоёни Комиссия низ тағйир меёфтанд. Ба аъзоёни нави Комиссия зарур буд, ки маводҳои корҳои Комиссияро омӯзанд.

Иштирок дар ҷаласаҳои Комиссия оид ба иҷрои ўҳдадориҳои байналмилалӣ¹² бо мурури замон тағйир дода шуд. Дар аввал, аъзоёни Комиссия дар мавриди вақти баргузор гардидани ҷаласа тавассути мактуб хабардор карда мешуданд, ба онҳо ҳамчунин ҳамаи ҳуҷжатҳои зарурӣ фиристода мешуд: рӯнома ва маводҳо барои омӯзиш ва муҳокима. Минбад, аъзоёни Комиссияро дар мавриди вақти баргузор гардидани ҷаласа тариқи занги телефонӣ хабардор мекарданд ва дар ҳуди ҷаласа ба онҳо маводҳо пешниҳод карда мешуд.

Фаъл будани Комиссия ҳамчунин аз кӯмаки эҳтимолии донорҳо вобаста буд. Вақте ки чунин кӯмак вучуд дошт (Агентии Шведсия оид ба ҳамкорӣ, Идораи Швейтсария оид ба ҳамкорӣ дар

¹¹Ҳисобот оид ба натиҷаҳои соли аввали фаъолияти Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба иҷрои ўҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон барои соли 2003

¹²Из интервью с г-жой МуаттарХайдаровой, членом Комиссии от НПО «Общество и право»

Тоҷикистон, Бюрои САҲЕ дар Тоҷикистон, БСММПСТ ва ғайра), аз ҷониби Комиссия семинар ва мизҳои мудаввари гуногун гузаронида мешуданд, ба забони тоҷикӣ тарҷума карда мешуданд ва санадҳои меъёрии байналмилалӣ ва ғайра нашр мегардиданд.

Бо дарназардошти он, ки механизми пешниҳод намудани гузоришҳо барои мақомоти давлатӣ падидаи нав буд, намоёндаҳои гурӯҳҳои коршиносон иқтисодӣ кофӣ надоштанд, ташкилотҳои байналмилалӣ барои аъзоёни гурӯҳҳои корӣ оид ба таҳия намудани гузоришҳо ба мақомоти шартномавии Созмони Милалӣ Муттаҳид як қатор чорабиниҳои омӯзониро анҷом доданд, ҳамчунин вобаста ба расмиёти пешниҳод намудани маълумотҳои инфиродӣ ба Кӯмитаи оид ба ҳуқуқи инсон (башар). Масалан, аз соли 2000 инҷониб, Бюрои Созмони Милалӣ Муттаҳид оид ба посдории сулҳ дар Тоҷикистон (БСММПСТ) якҷоя бо Идораи Швейтсария оид ба ҳамкорӣ дар Тоҷикистон ва Маркази САҲЕ дар шаҳри Душанбе (САҲЕ) як қатор тренинғоро оид ба таҳия намудани гузоришҳо ба мақомоти шартномавии Созмони Милалӣ Муттаҳид гузаронданд.

Моҳи ноябри соли 2002 аз ҷониби БСММПСТ бо дастгирии САҲЕ ва Идораи Швейтсария оид ба ҳамкорӣ чор семинар оид ба иҷрои ўҳдадорӣ ва таҳия намудани гузоришҳо оид ба раванди иҷрои КБТЗ ва ПБҲШС-ро анҷом дод. Иштирокчиёни семинар аъзоёни гурӯҳҳои коршиносони Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба таъмини иҷрои ўҳдадорӣ байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон, кормандони сохторҳои давлатӣ ва ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ буданд. Машғулиятҳои коршиносони байналмилалӣ соҳаи ҳуқуқи инсон (башар), ҳамчунин мутахассисони маҳаллии оид ба масъалаҳои қонунгузорӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон анҷом доданд. Минбаъд, чунин тренинғҳо доир ба дигар ҳуҷҷатҳои Созмони Милалӣ Муттаҳид гузаронида шуданд.

Соли 2002 аз ҷониби БСММПСТ дар ҳамкорӣ бо САҲЕ таҳлили қонунгузори миллӣ оид ба масъалаи мутобиқат ба Конвенсия оид ба барҳам додани тамоми шаклҳои табъиз нисбати занон гузаронида шуд. Дар анҷоми лоиҳа ҳисоботи оид ба анҷом додани таҳлили муқоисавӣ таҳия карда шуд ва вобаста ба беҳтар гардондани вазъ дар соҳаи истифодаи Конвенсия оид ба барҳам додани тамоми шаклҳои табъиз нисбати занон тавсияҳо

дода шуданд. Дар соли 2003 чунин таҳлил нисбати меъёрҳои Паймони байналхалқӣ доир ба ҳуқуқи шахрвандӣ ва сиёсӣ анҷом дода шуда буд.

Моҳи ноябри соли 2002 Маркази Иттилоотӣ-ҳуҷҷатӣ оид ба ҳуқуқи инсон таъсис дода шуд. Дар Маркази мазкур заминаи ҳуқуқии оид ба ҳуқуқи инсон, китобҳои дарсӣ ва маводҳои методӣ оид ба омӯзони ҳуқуқи инсон (башар), китобҳои зарурӣ барои таҳия намудани гузоришҳо ба Кумитаи Созмони Милали Муттаҳид доир ба ҳуҷҷатҳои асосии оид ба ҳуқуқи башар ҷамъоварӣ карда шудаанд. Баъд аз таъсис додани Ниҳоди Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Тоҷикистон, соли 2010 китобхонаи Марказ ба Идораи ВҲИ супорида шуд.

Ҳамаи ин кӯшишу ташабускориҳо ба он оварда расонд, ки аз аввали соли 2004 кишвар, гарчанде бо дермонӣ ҳам бошад, доир ба ҳамаи шартномаҳои оид ба ҳуқуқи инсон (башар) гузоришҳо пешниҳод намуд (нигаред ба Ҷадвали 3).

Ҷадвали 3. Қарзҳои Тоҷикистон вобаста ба пешниҳод намудани гузоришҳо ба мақомоти шартномавии Созмони Милали Муттаҳид

№	Номи ҳуҷҷат	Гузориши ибтидоӣ бояд пешниҳод мегардид	Гузориши ибтидоӣ баррасӣ шуд	Қарз
1.	КБТН	1996 сол	2004 сол	8 сол
2.	ПБҲИИФ	2000 сол	2006 сол	6 сол
3.	ПБҲШС	2000 сол	2005 сол	5 сол
4.	КБТЗ	1994 сол	2007 сол	13 сол
5.	КЗШ	1996 сол	2006 сол	10 сол
6.	КҲК	1997 сол	2000 сол	3 сол
6.1.	КҲК-ПИНМ	2004 сол	Пешниҳод нашуд	7 сол
6.2.	КҲК-ПИХК	2004 сол	Пешниҳод нашуд	7 сол
7.	КҲММ	2004 сол	Соли 2010 пешниҳод шуд	6 сол

4.1. ЧАРАЁНИ ТАҲИЯ ВА ПЕШНИҲОД НАМУДАНИ ГУЗОРИШҶО

Дар доираи Комиссия гурӯҳҳои кори коршиносон (ГКК) оид ба таҳия намудани гузориши мушахас таъсис дода мешаванд. Ба ГКК намояндаҳои вазорату идораҳои ваколатдори оид ба ҳуқуқи инсон (аз соли 2009) ва ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ дохиланд. Роҳбарони гурӯҳҳои кори сармутахассисон/мутахассисони Шӯъбаи кафолатҳои конститутсионӣ мебошанд (ғайр аз гурӯҳи оид ба таҳия намудани гузориш барои Кумита оид ба ҳуқуқи кӯдак). Ҳамоҳангсозии умумии ҳамаи гурӯҳҳои коршиносонро Котиби масъули Комиссия (сармутахассиси Шӯъба) анҷом медиҳад.

Дар давраи таҳия намудани гузоришҳои ГКК якҷанд чаласаҳои кори гузаронида мешаванд. Чаласаи якум ҷиҳати иттилоотони аъзоёни гурӯҳҳо, ки дар бораи зарурат, мақсад ва чараёни таҳия намудани гузоришҳо таҷрибаи кофӣ надоранд ва таҳлил намудани тавсияҳои ҷамбастии Кумитаи дахлдор гузаронида мешавад. Бо дарназардошти талаботҳои Принципҳои роҳбарикунанда оид ба таҳия намудани гузоришҳое, ки бояд аз ҷониби кишварҳои аъзо пешниҳод карда шаванд, аъзоёни ГКК рӯйхати саволҳо ва иттилооти барои мақсадҳои гузориш зарурбударо таҳия менамоянд ва байни аъзоёни ГКК тақсим мекунанд. Илова бар ин, роҳбари ГКК тариқи мактуби расмӣ ба вазорату идораҳои дахлдор рӯйхати саволҳоро мефиристад. Дар воҳӯриҳои минбаъда, иттилоот таҳлил карда шуда, матни лоиҳаи гузориш таҳия карда мешавад. Баъд аз таҳия намудани лоиҳаи гузориш он ба вазорату идораҳои дахлдор барои ба мувофиқа расонидан, ҳамчунин ба ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ барои гирифтани мулоҳизот фиристода мешавад.

Амалияи мусбии гузаронидани мизҳои мудаввар оид ба муҳокима кардани лоиҳаҳои гузоришҳо (ғайр аз гузориш оид ба чараёни иҷрои КҲК) ба вучуд омад, ки дар чараёни онҳо аъзоёни ГКК, ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ ва ташкилотҳои байналмилалӣ даъват карда мешаванд. Мизҳои мудаввари мазкур бо ташаббуси Ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ дар ҳамкорӣ бо ГКК ва бо кӯмаку дастгирии ташкилотҳои байналмилалӣ гузаронида мешаванд. Баъд аз гирифтани мулоҳизот ва тавсияҳо, ба лоиҳаи гузориш тағйироту иловаҳо ворид карда шуда, ба Комиссия барои тасдиқ фиристода мешаванд. Баъд аз тасдиқ шудани

гузориш аз ҷониби Комиссия, гузориш тавассути Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ИКОҶИ Созмони Милали Муттаҳид барои ирсол намудан ба Кумитаи дахлдор фиристода мешавад.

Дар таҳия намудани гузоришҳои даврӣ барои Кумитаи оид ба ҳуқуқи кӯдак ба Комиссияи оид ба ҳуқуқи кӯдак¹³ UNICEF Тоҷикистон кӯмаку дастгирӣ менамояд. Масъалаи зарурати таҳия намудани гузориши даврии дуҷум барои Кумитаи оид ба ҳуқуқи кӯдак аз ҷониби намояндаҳои UNICEF ҳанӯз аз соли 2006 ба миён гузошта шуда буд. Соли 2007 Комиссияи оид ба ҳуқуқи кӯдак ба таври расмӣ бо дархост ба UNICEF ҷиҳати расондани кӯмаки молиявӣ барои таҳия намудани гузориш муроҷиат намуд.

Гурӯҳи корӣ таъсис дода шуд, ки ба ҳайати он намояндаҳои Комиссия оид ба ҳуқуқи кӯдак, Вазорати маориф, Вазорати тандурустӣ, Вазорати адлия, Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ғайра дохил мешаванд. Ҷамоаи таҳияи гурӯҳи кориро Комиссия оид ба ҳуқуқи кӯдак анҷом медиҳад. Ҷиҳати ҷамъоварӣ намудани иттилооти барои таҳия намудани гузориш зарурбуда ба ҳама вазорату идораҳои дахлдор, ҳамчунин Агентии омори назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дархостҳо таҳия карда шуданд. Намояндаҳои Шӯъбаи кафолатҳои конститусионӣ, ки ҳамчунин аъзоёни Комиссияи оид ба ҳуқуқи кӯдак мебошанд на дар ҳамаи чаласаҳои гурӯҳи корӣ иштирок карданд.

Аъзоёни гурӯҳи корӣ, бо кӯмаку дастгирии UNICEF бо мақсади дастрас намудани иттилоот, таҳлил намудани он, инчунин ҷамъоварӣ намудани иттилооти бештаре, ки барои таҳия намудани гузориш зарур хоҳад буд, ба минтақаҳои кишвар сафар намуданд.

Намояндагони Тоҷикистон дар чаласаҳои Кумита оид ба ҳуқуқи инсон дар сатҳи нисбатан баланд қарор дода шудаанд, ин аз он шаҳодат медиҳад, ки ба масъалаҳои пешниҳод намудани гузориш аҳамияти муҳим дода мешавад. Ба ҳайси роҳбари

¹³ Иттилооти марбут ба фаъолияти Комиссияи оид ба ҳуқуқи кӯдак аз ҷониби Фурқат Лутфулов, корманди оид ба масъалаҳои ислоҳоти сиёсати ҳифзи ҳуқуқи инсон (Social Policy reform and Child Protection Officer) UNICEF пешниҳод карда шудааст

хайати намояндагон одатан Вазири адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон баромад мекунад. Ба ҳайати Намояндагон, вобаста ба ҳуҷҷат метавонад Прокурори генералӣ, Раис ё муовини раиси Суди олий, вазирҳо ё муовинони онҳо дохил шаванд.

Дар натиҷаи таҳлили амалияи кори вобаста ба пешниҳод намудани гузоришҳо метавон проблемаҳои зеринро қайд намуд:

Бо дарназардошти он, ки тамоми қорҳои ташкилии ин самтро Шӯъбаи кафолатҳои конституционӣ анҷом медиҳад, **ротатсияи (ивазшавии) доимии кадрҳои роҳбарикунанда** дар ин Шӯъба ба ҷараёни кори таҳияи гузориш таъсир мерасонад. Масалан, фаолият дар ин самт дар солҳои 2000-2004 хеле фаолона анҷом дода мешуд, вале то соли 2008 қорҳо вобаста ба таҳия намудани гузоришҳо хеле коҳиш ёфт (беамалӣ). Дар соли 2008 фаъолияти ГKK вусъат ёфт ва дар моҳи ноябри соли 2011 тамоми гузоришҳои даврӣ таҳия ва ё алақай ба Кумитаҳои дахлдор фиристода шуданд, ё дар ҷараёни тасдиқ гардидани таҳрири (вариант) ниҳоии гузоришҳо қарор доштанд (нигаред ба ҷадвали 4).

Ҷадвали 4. Аз ҷониби Тоҷикистон пешниҳод гардидани гузоришҳо ба мақомоти шартномавии Созмони Милали Муттаҳид

(омор тибқи ҳолати то 15 ноябри соли 2011 <http://ohchr.org/RU/HRBodies/Pages/HumanRightsBodies.aspx>)

№	Номи ҳуҷҷат	Гузориши ибтидоӣ баррасӣ шуд	Гузориши даврӣ бояд пешниҳод карда мешуд	Қарз
1.	КБТН	2004 сол	10/02/2008. 11 июли соли 2011 пешниҳод карда шуд	3 сол
2.	ПБҲИИФ	2006 сол	Моҳи июни соли 2011 пешниҳод карда нашуд	-
3.	ПБҲШС	2005 сол	01/08/2008. 25 августи соли 2011 пешниҳод карда шуд	3 сол
4.	КБТЗ	2007 сол	Дар соли 2010 пешниҳод карда	1 сол

			нашуд	
5.	КЗШ	2006 сол	31/12/2008. 16/12/2010пешниҳод карда шуд	2 сол
6.	КҲК	2000 сол	-	Қарздор нест
6.1.	КҲК- ПИНМ	-	Соли 2004пешниҳод карда нашуд	7 сол
6.2.	КҲК- ПИХК	-	Соли 2004 пешниҳод карда нашуд	7 сол
7.	КҲММ	-	03/12/ пешниҳод шуд	2010 карда 6 сол

Дар тавсияҳои ҷамъбастии худ Кумитаи оид ба ҳуқуқи кӯдак «аз кишвари узв қатъиян талаб менамояд, то ки гузоришҳои ибтидоӣ оид ба ҳар ду Протоколҳои иловагӣ ба Конвенсия, ки бояд ҳанӯз соли 2004 пешниҳод карда мешуданд»¹⁴ пешниҳод намояд.

Ивазшавии кадрҳо дар системаи мақомоти давлатӣ, ҳамчунин вучуд надоштани шӯъба ва идораҳои махсуси машғул ба фаъолияти оид ба пешниҳод намудани иттилоот барои таҳия намудани гузоришҳо ба чараҳои таҳия намудани гузоришҳо ба мақомоти шартномавии Созмони Милали Муттаҳид таъсир мерасонад. Бештар аз ҳама, ҳангоми таҳия намудани гузоришҳо ва таъсис додани ГКК кормандони нави вазорату идорасо, ки одатан дар мавриди чараҳои таҳия намудани гузоришҳо донишу таҷрибаи кофӣ, инчунин хотираи институтсионалӣ оид ба фаъолияти пештараи идораи дахлдор дар ин самт надоранд, ҷалб карда мешаванд. Ин омилҳо боиси кашол ёфтани чараҳои таҳия намудани гузоришҳои мегарданд ва метавонанд ба сифати иттилооти аз ҷониби мақомоти давлатии дахлдор пешниҳодшаванда таъсири ҷиддӣ расонанд.

Вучуд надоштани ҳамкорӣ ва шарикӣ байни Комиссияи оид ба иҷрои ӯҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон ва дигар Комиссияҳо, ки бо намудҳои алоҳидаи фаъолияти соҳаи ҳуқуқи инсон (башар) машғуланд. Масалан,

¹⁴ Мулоҳизоти ҷамъбастиӣ: Тоҷикистон. February 2010. CRC/C/TJK/CO/2

механизми расмии ҳамкориву шарикии Шуъбаи кафолатҳои конституционӣ (котиботи Комиссияи оид ба иҷрои ўҳдадорихои байналмилалӣ) бо котиботҳои Комиссияи оид ҳуқуқи кўдак, Комиссияи байнииндоравӣ оид ба мубориза бо харидуфурӯши одамон ва Комиссияи байнииндоравӣ оид ба танзими равандҳои муҳоҷират пурра вучуд надорад. Чунин ҳамкориҳо ба таври ғайрирасмӣ ва дар асоси хоҳишҳои фардии кормандони ин идораҳо ба роҳ монда шудаанд. Дар айни замон зарурат ба чунин ҳамкориҳои муштарак вучуд дорад, зеро бо масъаҳое, ки Комиссияҳои махсусгардонидашуда сару кор мекунанд бо соҳаи фаъолияти ГКК алоқамандӣ доранд. Масалан, масъалаи ҳуқуқи кўдак тақрибан дар тамоми гузоришҳои мавзӯӣ ворид карда шудаанд. Масъалаҳои оид ба мубориза бо харидуфурӯши одамон дар чунин ҳуҷҷатҳо, ба монанди Паймони байналхалқӣ доир ба ҳуқуқи шахрвандӣ ва сиёсӣ, Конвенсияи зидди шиканча ва дигар муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайринсонӣ ё таҳқиқунандаи шаъну шараф, Конвенсияи байналмилалӣ оид ба ҳуқуқи ҳамаи муҳоҷирони меҳнатӣ ва аъзои оилаҳои онҳо инъикос карда шудаанд. Масъалаҳои ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ ва татбиқи Конвенсия соҳаи фаъолияти Комиссияи байнииндоравӣ оид ба танзими равандҳои муҳоҷирати назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад, ва таҳия намудани гузориш ба Кумитаи оид ба ҳуқуқҳои муҳоҷирони меҳнатиро Гурӯҳи кории коршиносони Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба иҷрои ўҳдадорихои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон анҷом медиҳад. Ин ба тақроран ҷамъоварӣ ва таҳлил гардидани иттилоот аз ҷониби ГКК боис мешавад.

Фаъолияти комиссия ва ГКК бо таҳия ва пешниҳод намудани гузоришҳо ба мақомоти шартномавӣ маҳдуд мегардад ва **дар худ мониторинги иҷрои тавсияҳои ҷамъбастии Кумитаҳои оид ба ҳуқуқи инсонро дар бар намегирад**. Вобаста ба ягон ҳуҷҷати номбурда **нақшаҳои амалҳо (ҷорабиниҳо) оид ба татбиқи онҳо қабул карда нашудаанд**. Танҳо бо ташаббуси Иттиҳодияи ташкилотҳои гендерӣ «Аз баробарии ҳуқуқӣ то баробарии воқеӣ» нақшаи амалҳо оид ба татбиқи Тавсияҳои ҷамъбастии Кумитаи оид ба барҳам додани таъбиз нисбати занон таҳия карда шуд, вале он ҳуҷҷати расман қабулшудаи Ҳукумат ба ҳисоб намеравад. Ин ҳамчунин бо он асоснок карда шудааст, ки **воҳиди доимии кории Котиботи Комиссия**, ки бевосита танҳо бо масъалаҳои татбиқ ва мониторинги иҷрои ўҳдадорихои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон сару кор

мекард, вучуд надорад. Котиби масъули Комиссия ҳамчунин Мудирӣ шӯъбаи бахши шаҳрвандӣ ва бахшиши ҷазои (афви) Шӯъбаи кафолатҳои конституционӣ (Котиби масъули Комиссияи оид ба масъалаҳои бахшиши ҷазо ва шарҳвандӣ) мебошад. Котиби масъули оид ба масъалаҳои бахшиши ҷазо (афв) ва шаҳрвандӣ инчунин аъзои комиссия оид ба мукофотҳои давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад.

Ба ақидаи кормандони Шӯъба бинобар зиёд шудани ҳаҷми корҳо вобаста ба таҳия намудани гузоришҳо, онҳо аслан фурсат надоранд, то ки кори иловагии вобаста ба мониторинги татбиқи тавсияҳои ҷамъбастии Кумитаҳои оид ба ҳуқуқи инсон ва таҳияи ҳисоботҳо бинобар иҷрои тавсияҳои мақомоти оид ба ҳуқуқи инсонро анҷом диҳанд.

Масалан, ҳангоми таҳия намудани тавсияҳои ҷамъбастиӣ, дар баъзе ҳолатҳо, Кумитаҳои оид ба ҳуқуқи инсон аз кишвари аъзо хоҳиш менамоянд, ки вобаста ба татбиқи тавсияҳои алоҳидаи Кумита баъд аз мӯҳлати начандон дароз иттилоот пешниҳод намоянд. Масалан, дар соли 2006 КЗШ аз Тоҷикистон хоҳиш намуд, ки дар давоми як сол вобаста ба иҷрои тавсияҳои оид ба ҳуқуқи шахсони таҳти ҳабс қарордоштае, ки дар истифодаи кардани шиканча ва гирифтани баёнот таҳти шиканча гунаҳгоранд, иттилоот пешниҳод намоянд¹⁵. Аз ҷониби кишвар ҷавобе дода нашуд. Дар соли 2008 КЗШ огоҳии дахлдорро фиристод¹⁶.

Дар соли 2005 Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон ба Тоҷикистон тавсия дод, то ки дар муддати як сол оид ба ҷараёни иҷрои тавсияҳои он марбут ба муносибати ғайриинсонӣ ва истифодаи шиканча, баробарӣ ва рақобатпазирии тарафҳо дар муҳофизати ҷиноятӣ, шароити нигоҳдорӣ дар ҳабсхонаҳо ва тарсонидани журналистон иттилоот пешниҳод намоянд¹⁷. Тоҷикистон иттилооти дахлдорро оид ба амалҳои минбаъда пешниҳод намуд¹⁸.

¹⁵Тавсияҳои ҷамъбастии Кумитаи азиддишиканча. Тоҷикистон. CAT/C/TJK/CO/1.

¹⁶<http://www2.ohchr.org/english/bodies/cat/docs/followup/Tajikistanreminderfollowup.pdf>

¹⁷ Заключительные рекомендации Комитета по правам человека.

Таджикистан. CCPR/CO/84/TJK

¹⁸CCPR/C/TJK/CO/4/Add.1.

Номутобиқати иттилооти оморӣ, инчунин вучуд надоштани иттилооти навшуда ба ГКК ҳар ду Комиссияҳо дар ворид кардани тамоми иттилооти зарурӣ ба матни гузоришҳо монеа ба вучуд меорад. Дар баъзе ҳолатҳо, иттилооте, ки аз Агентии омори назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон гирифта шудааст, ба маълумоти омории пешниҳоднамудаи мақомоти давлатии соҳавӣ мутобиқат намекунад. Иттилооти омории навшударо на ҳамаи мақомоти давлатӣ пешниҳод мекарданд.

4.2. ФАЪОЛИЯТИ ТАШКИЛОТҲОИ ҒАЙРИҲУКУМАТӢ ДАР ТАҲИЯИ ГУЗОРИШҲОИ АЛТЕРНАТИВӢ

Ташкилотҳои ғайриҳукумати дар раванди таҳия ва пешниҳод намудани гузоришҳои миллӣ иштирок фаъолона менамоянд, инчунин саъю кӯшишҳо ро ҷиҳати таҳияи гузоришҳои алтернативӣ барои Кумитаҳои оид ба ҳуқуқи башар муттаҳид месозанд.

Мутобиқи Низомномаҳои ҳар ду Комиссия, ба ҳайати Комиссияҳо намояндагони ташкилотҳои ғайриҳукумати (ТҒХ) дохил буданд. 30 март соли 2010, аз ҳайати Комиссия оид ба иҷрои ўҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон намояндагони ТҒХ хориҷ карда шуданд. То ин вақт, аъзоёни фаъоли Комиссия намояндагони ташкилотҳои «Ҷомеа ва ҳуқуқ» ва Коллегиаи адвокатҳои Ҷумҳурий буданд. Гарчанде ки, дар ҳоли ҳозир, намояндагони ТҒХ расман аъзои Комиссия набоянд ҳам, намояндагони ташкилотҳои ғайриҳукумати соҳавии нисбатан фаъол ба ҳайати Гурӯҳи кории коршиносон (ГКК – ЭРГ) дохил карда мешаванд. Ҳангоми ташаккулдиҳии ГКК Котиби масъули Комиссия бо ТҒХ машваратҳо доир менамояд ва ду ТҒХ-ро барои ворид намудани онҳо ба ҳайати ГКК муайян мекунад. Вале, **вучуд надоштани вобастакунии расмӣ иштироки ТҒХ дар кори ГКК онҳоро дар ҳолати вобастагӣ аз мансабдорони давлатие, ки қарорҳо қабул мекунанд, қарор медиҳад.**

Иштироки ТҒХ дар ҷаласаҳои Комиссия оид ба иҷрои ўҳдадориҳои байналмилалӣ¹⁹ бо мурури вақт тағйир ёфт. Аввал, ТҒХ дар тамоми ҷаласаҳои Комиссия фаъолона иштирок менамуданд. Баъди иваз шудани роҳбари Комиссия, ТҒХ аслан

¹⁹ Аз мусоҳиба бо хонум Муаттар Ҳайдарова, узви Комиссия аз ТҒХ-и «Ҷомеаваҳуқуқ»

ба чаласаҳо даъват карда намешуданд. Соли охир (эзоҳи муаллиф: соли 2011 дар назар дошта мешавад) аслан барои иштирок дар чаласаҳои Комиссия (эзоҳи муаллиф: аниқтараш, ин бо он алоқаманд буд, ки мутобиқи Низомномаи нави Комиссия, ТҶ аз ҳайати Комиссия хориҷ карда шуда буданд).

Ташкилотҳои ғайриҳукумати аъзои Комиссия лоиҳаҳои гузоришҳои ба чаласаи Комиссия пешниҳодгардидаро фаъолона баррасӣ намуда, тасдиқ карданд. Минбаъд амалия тағйир ёфт, раванди тасдиқи гузоришҳо расмӣ шуд.

Аъзоёни Комиссияи оид ба ҳуқуқи кӯдак, дар ҳоли ҳозир, ташкилоти Насли наврас ва Маркази оид ба ҳуқуқи кӯдак (эзоҳи муаллиф: ТҶ-и нисбатан фаъоле, ки дар соҳаи ҳифзи ҳуқуқи кӯдак кор мекунанд) мебошанд. Ҳангоми таҳияи Гузориши даврии дуум ба Кумитаи оид ба ҳуқуқи кӯдак, ғайр аз ТҶ, аъзоёни расмии Комиссия, нақши фаъолро дигар ТҶ низ бозиданд, ба монанди: «Саломатӣ», «Сарчашма». Онҳо дар чаласаҳои гурӯҳи корӣ иштирок намуданд, доир ба ин ё он проблемаҳо муқолима ва мувоҳидаҳо баргузор карданд. Иттилоот ва маълумотҳои омори, ки ТҶ пешниҳод менамоянд, қисман ҳангоми таҳияи гузориш истифода карда шуданд²⁰.

Шакли дигари иштироки ТҶ дар раванди омодагии гузоришҳои миллӣ **баррасии (муҳокимаи) гузоришҳои миллӣ** мебошад. Тавре ки аллакай зикр гардид, лоиҳаҳои гузоришҳо ба ташкилоҳои ғайриҳукумати барои гирифтани нуқтаи назар (эзоҳот) фиристода мешаванд. ТҶ метавонанд на танҳо нуқтаи назар ва тавсияҳои худ, балки ҳамчунин таҳқиқоти мавзӯӣ ва гузоришҳои мухталифро, ки метавонанд дар гузоришҳои миллӣ истифода гарданд, пешниҳод кунанд. Ҳамчунин, ТҶ метавонанд нуқтаи назар ва пешниҳодҳои худро дар чараёни мулоқотҳои корӣ оид ба баррасии лоиҳаҳои гузоришҳои миллӣ манзур намоянд.

Омодагии ва пешниҳод намудани **иттилооти алтернативӣ** ба Кумитаҳои оид ба ҳуқуқи инсон чунин фаъолияти ташкилотҳои ғайриҳукумати Тоҷикистон чӣхати ҳифзи манфиатҳои ҷамъиятӣ мебошад. Дар Тоҷикистон амалияи мусбати таҳияи

²⁰Аз мусоҳиба бо ҷаноби Фурқат Лутфуллоев, корманд оид ба масъадаҳои ислоҳоти сиёсати ҳифзи ҳуқуқи кӯдак (Social Policyreformand Child Protection Officer) UNICEF

гузоришҳои алтернативӣ ба Кумитаҳои Созмони Милали Муттаҳид ташаққул ёфтааст. Амалан дар тамоми ҳолатҳо, барои таҳияи гузоришҳо иттиҳодҳои (шабакаҳо, гурӯҳҳои қорӣ) ТҶҲ таъсис дода мешаванд, ки онҳо ҳуҷҷатҳои ягонаи ҷамъбасти омода месозанд. Одатан, раванди таҳияи гузоришҳои алтернативӣ ё ҳамзамон бо гузориши милли ё ки ҳамано баъди ба Кумитаи дахлдор ирсол гардидани гузориши милли оғоз мегардад. Ғайр аз гузоришҳои алтернативӣ, ташкилотҳои ғайриҳукумати масъалаҳои худро ба Кумитаҳои оид ба ҳуқуқи инсон ҳангоми ташаққул додани рӯйхати пешакии масъалаҳо ба Тоҷикистон оид ба гузоришҳои алоҳида ирсол менамоянд. Ташкилотҳои ғайриҳукумати иттилооти мавҷударо таҳлил менамоянд, дар мавриди зарурат, мониторингҳои иловагии ҳуқуқи инсонро оид ба масъалаҳои алоҳида анҷом медиҳанд. Ҷамоҳангсозии умумии қорро одатан як ё ду ташкилот анҷом медиҳанд. Намояндагони ташкилотҳои ғайриҳукумати, ба ғайр аз ирсол намудани гузоришҳо ба Кумитаҳо, ҳамчунин пеш аз оғози баррасии расмии гузоришҳои милли бо аъзоёни Кумитаҳо мулоқотҳои бевосита (sideevents) баргузор менамоянд. Проблемаҳои умумӣ барои ҳамаи Иттиҳодҳо иқтисодии ғайриқофӣ намояндагони ташкилотҳои ғайриҳукумати, вучуд надоштани иттилоот оид ба фаъолияти яқдигар ва маводҳои иттилоотӣ таҳлили (натиҷаҳои таҳқиқот, ҳисоботҳои) таҳиянамудаи онҳо мебошанд. Дар натиҷаи таҳлили ин проблемаҳо, дар ҷараёни омодаسازیи гузоришҳо ё баъди он, бисёр ташкилотҳо иттиҳодҳои нисбатан расмиро барои ҳамқорӣ доимӣ ва мубодилаи таҷриба оид ба ҳуқуқҳои алоҳидаи мавзӯии инсон ё гурӯҳҳои мавриди назар таъсис додаанд.

Гурӯҳи қорӣ оид ба таҳияи гузоришҳои ташкилотҳои ғайриҳукумати оид ба ҷараёни иҷрои Паймони байналхалқӣ доир ба ҳуқуқи шахравандӣ ва сиёсӣ, ва Конвенсияи зидди шиканҷа аз қониби Тоҷикистон. Фаъолият оид ба таҳияи гузоришҳо барои пешниҳод ба ин ду мақомоти шартномавӣ соли 2003, мӯддатҳо қабл аз баррасии расмии онҳо дар Кумитаҳои оид ба ҳуқуқи башар оғоз гардида буд. Сараввал қорро вобаста ба таҳияи гузориш оид ба ҷараёни таҷрибаи ПБҲШС ағоз гардиданд. Бо ташкилотҳои ғайриҳукумати вохӯриҳо гузаронида шуданд, ки дар онҳо мақсадҳо ва зарурати пешниҳод намудани гузоришҳо ба мақомоти шартномавии Созмони Милали Муттаҳид тавзеҳ дода шуданд. Дар натиҷа, ба

сифати иштирокчиёни фаъоли таҳияи гузориш 3 ташкилот баромад карданд: Бюро оид ба ҳуқуқи инсон ва Ҷамъияти ҳақдор, Маркази оид ба ҳуқуқи инсон ва Коллегиаи адвокатҳои вилояти Суғд. Ин ташкилотҳо бо Идораи Швейтсария оид ба ҳамкорӣ дар Тоҷикистон меморандум (ёддошти тафсоҳум) ба имзо расониданд, Идораи мазкур ӯҳдадор шуд, ки ба гурӯҳи корӣ кӯмаки техникӣ мерасонад.

Тамоми иттилооти мавҷуда мавриди таҳлил қарор дода шуда буд, гузаронидани якчанд мониторингҳои хурди мавзӯии ҳуқуқи инсон, масалан, ба монанди озодии изҳори ақида, ҳуқуқҳои шахсон аз озодӣ маҳрум кардашуда, ҳуқуқ ба озодии эътиқод ва ғайра ба нақша гирифта шуданд. Гурӯҳи корӣ, вобаста ба таҳассуси ташкилотҳои ғайриҳукумати мухталиф, доираи нисбатан васеи ташкилотҳоро барои гузаронидани таҳқиқот ҷалб намуд. Масалан, ташкилоти ба НАНСМИТ пешниҳода карда шуда буд, ки мониторинги вазъи озодии воситаҳои ахбори омма дар Тоҷикистонро гузаронад, Коллегиаи адвокатҳои вилояти Суғд назарпурсии адвокатҳоро оид ба масъалаҳои адолати судии ҷиноятӣ ва ҳуқуқ ба озодӣ аз шиканча анҷом дод.

Дар назди ташкилоти ҳамон вақт дар Тоҷикистон фаъолиятдоштаи Фридомхаус гурӯҳи кории ҳамзамони ташкилотҳои ғайриҳукумати созмон дода шуд, ки он низ ба ҷамъовариҳои иттилоотро барои гузориши ташкилотҳои ғайриҳукумати оид ба ПБҲШС оғоз намуд. Дар натиҷа, иттилооти ҳар ду гурӯҳ якҷоя гардида, ба гузориши ҷамъбасти ташкилотҳои ғайриҳукумати ворид карда шуд. Ҷамағӣ дар қисми таҳияи гузориш 8 ташкилотҳои ғайриҳукумати, Коллегиаи адвокатҳои вилояти Суғд ва адвокатҳои аҳли амал иштирок намуданд ва/ё иттилоот пешниҳод карданд. Сафарҳои гурӯҳҳои кориро ба Женева барои мулоқот бо аъзои Кумитаи оид ба ҳуқуқи башар Лигаи байналмилалӣ ҳуқуқи башар ташкил намуд. Он ҳамчунин мулоқотҳои сершумори ҷимоятгарони ҳуқуқи тоҷикистониро бо котиботҳои Расмиёти махсуси Шӯрои оид ба ҳуқуқи башар, инчунин бо ташкилотҳои байналмилалӣ, ки дар Женева қарор доранд, ташкил намуд.

Иттилооте, ки тибқи моддаҳои 7 (ҳуқуқ ба озодӣ аз шиканча), 9 (ҳуқуқ ба озодӣ ва дахлнопазирии шахсӣ), 10 (ҳуқуқ ба муносибати инсонӣ) ва 14 (ҳуқуқ ба мурофиаи судии одилона)

ПБХШС чамъоварӣ гардида буд, нав карда шуд ва ба гузориши ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ оид ба ҷараёни татбиқи Конвенсияи зидди шиканҷа аз ҷониби Тоҷикистон ворид карда шуд. Ин гузориш яқоя бо ташкилоти байналмилалӣ ОМСТ, ки сафари намояндагони гурӯҳи кориро ба Женева барои мулоқот намудан бо аъзои Кумитаи зидди шиканҷа ташкил кард, таҳия гардид.

Баъди гирифтани тавсияҳои хотимавии Кумитаҳои оид ба ҳуқуқи башар (инсон), намояндагони гурӯҳи корӣ дар шаҳри Душанбе бо журналистон вохӯрӣ баргузор намуданд, ки дар он ҳамчунин намояндагони ҳайати расмӣ Тоҷикистон иштирок карданд ва дар воситаҳои ахбори омма ба тавривасеъ иттилоот интишор намуданд.

Иттиҳоди ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ оид ба оmodасозии гузориши ТҒҲ доир ба ҷараёни иҷрои Конвенсия оид ба барҳам додани тамоми шаклҳои таъбиз нисбати замнон²¹. Дар соли 2005 гурӯҳи ташаббус иборат аз якчанд ТҒҲ қарор доданд оmodасозии гузориши алтернативиро ба Кумитаи оид ба барҳам додани таъбиз нисбати занон оғоз намоянд. Бо ин мақсад, дар тамоми минтақаҳои кишвар мизҳои мудаввар бо иштироки ташкилотҳои ҷамъиятӣ баргузор карда шуданд. Ҷамъовариҳои иттилоот аз ташкилотҳои ҷамъиятӣ, ки ба масъалаи пешгирии зӯрварӣ нисбати занон машғуланд, оғоз гардид. Баъди таҳия гардидани лоиҳаи гузориши алтернативӣ, он дар байни ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ паҳн карда шуд ва муҳокимаю баррасиҳои ҷамъиятии он баргузор гардиданд, ки дар онҳо 103 ТҒҲ аз тамоми минтақаҳои кишвар иштирок намуданд. 25 ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ дар таҳияи гузориши алтернативӣ иштироки фаъолона доштанд.

Ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ ҳамчунин дар ташаккулдиҳии рӯйхати масъалаҳои кишвар фаъолона иштирок намуданд, ки бисёре аз онҳо ба рӯйхати расмӣ масъалаҳои Кумита, ки дар ҷараёни баррасии Гузориши ибтидоӣ ба намояндагони расмӣ пешниҳод карда шуд, ворид гардиданд.

Дар доираи таҳияи гузори гурӯҳи ташаббус бо ташкилоти PacificAsia (Малайзия), ки ба расонидани кӯмак ба ҷомеаи

²¹ Иттилоот аз ҷониби Директори Фонди Ҷамъиятии «Панорама» хонум Бозрикова Татьяна пешниҳод шудааст.

шаҳрвандӣ ҳангоми пешниҳоди гузоришҳои миллӣ ба Кумита таҳассус дода шудааст, ҳамкорӣ намуд.

Намояндагони гурӯҳи ташаббус ҳамчунин дар иҷлосияи 37-уми Комитаи оид ба барҳам додани тамоми шаклҳои таъбиз нисбати занон иштирок намуданд, ки дар он баррасии гузориши миллии аввалин оид ба ҷараёни иҷрои Конвенсияи Созмони Милали Муттаҳид оид ба барҳам додани тамоми шаклҳои таъбиз нисбати занон аз ҷониби Тоҷикистон баргузор гардид, иштирок доштанд. Воҳӯрӣ (sideevent) бо аъзоёни Кумита баргузор карда шуда буд, онҳо нуқтаи назари ташкилотҳои ғайриҳукуматиро дар бобати вазъ бо зӯрварӣ нисбати занон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон шуниданд ва доир ба проблемаҳое, ки онҳоро ташвиш медиҳад, саволҳо доданд.

Баъди баррасии гузориши ибтидоӣ, дар шаҳри Душанбе музи мудаввар баргузор гардид, ки дар он қарор қабул карда шуд, ки Иттиҳоди ташкилотҳои ғайриҳукумати «Аз баробарии ҳуқуқӣ ба баробарии воқеӣ» таъсис дода шавад, иттиҳодияи мазкур бе ташкил додани шахси ҳуқуқӣ таъсис дода шуд. Мақсади асосии Иттиҳод мониторинги татбиқи (иҷрои) Тавсияҳои хотимавии Кумитаи оид ба барҳамдиҳии таъбиз нисбати занон мебошад.

Бо дарназардошти он, ки дар айни ҳол, таҳияи гузориши миллии навбатӣ ба анҷом мерасад, Иттиҳодия ба корҳои оид ба таҳияи гузориши алтернативӣ оғоз намуд.

Иттиҳоди ташкилотҳои ғайриҳукумати оид ба таҳияи гузориши алтернативӣ доир ба ҷараёни татбиқи Конвенсия дар бораи ҳуқуқи кӯдак²². Гузориши миллии дуюми Тоҷикистон оид ба татбиқи Конвенсия дар бораи ҳуқуқи кӯдак соли 2008 таҳия гардида буд. Баъди шинос шудан бо гузориши миллӣ, ташкилотҳои ғайриҳукумати Тоҷикистон, ки дар соҳаи ҳифзи ҳуқуқи кӯдак таҳассус дода шудаанд, ба таҳияи гузориши алтернативӣ оғоз намуданд. Ҷамоҳангсозии фаъолияти Иттиҳодро ТҒҲ-и «Бюро оид ба ҳуқуқи инсон ва ҷануби қонуният» (минбаъд – Бюро оид ба ҳуқуқи кӯдак) ба ўҳда дошт. Ба

²² Аз мӯсоҳиба бо Наргис Каримова, ҷамоҳангсози лоиҳаҳои оид ба адлияи ювениалӣ UNICEF ва Галина Деревенченко, коршинос (эксперти) Фонди Ҷамъиятии «NotaBene» (собиқ ҷамоҳангсозони шабакаи ташкилотҳои ғайриҳукумати оид ба таҳияи Гузориши алтернативӣ тибқи Конвенсияи СММ дар бораи ҳуқуқи кӯдак)

минтақаҳои Тоҷикистон сафарҳо анҷом дода шуданд ва бо ташкилотҳои ғайриҳукумати воҳӯриҳо баргузор карда шуданд, ки дар ҷараёни онҳо доир ба мақсадҳо ва зарурати пешниҳод намудани гузоришҳои миллӣ иттилоот пешниҳод карда шуд.

Намояндагони 18 ташкилотҳои ғайриҳукумати дар семинарҳои махсусгардонидашуда оид ба «механизмҳои назоратии мақомоти шартномавии Созмони Милали Муттаҳид» иштирок намуданд. Дар ҷараёни воҳӯрии аъзои иттиҳод мавзӯҳои (мундариҷаи) гузориш интиҳоб карда шуданд ва гурӯҳҳои корӣ ташаққул дода шуданд, ки доир ба ин самтҳои мавзӯӣ корҳо анҷом доданд. Аслан ба таҳияи гузориши алтернативӣ Бюро оид ба ҳуқуқи инсон машғул буд, ташкилотҳои «Сарчашма» ва «Насли Наврас» фаъолона кӯмак расониданд.

Ҳангоми таҳияи гузориш, ҳамоҳангсозони гурӯҳи корӣ иқтисодии заифи таҳлилӣ, малакаи таҳлили иттилоот надоштани намояндагони ташкилотҳои ғайриҳукумати мушоҳида намуданд, бисёр ташкилотҳои ғайриҳукумати иттилоот кӯҳна пешниҳод намуданд, ба қонунҳои истинод оварданд, ки безъитбор доништа шудаанд ё ки дигар амал намекарданд.

Бар хилофи дигар Кумитаҳо, Кумитаи оид ба ҳуқуқи кӯдак бо намояндагони ташкилотҳои ғайриҳукумати се моҳ қабл аз баррасии (шунидани) гузориши кишвар воҳӯрии расмӣ дорад. 5 октябри соли 2009 дар Женева воҳӯрии пеш аз иҷлосиявии Кумитаи Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи кӯдак бо намояндагони ҷомеаи шаҳрвандии Тоҷикистон баргузор карда шуд. Мақсади асосии гузаронидани воҳӯрӣ аз гирифтани иттилооти нисбатан пурратар оид ба вазъи риояи ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ташаққулдиҳии рӯйхати масъалаҳои кишвар иборат буд. Кӯмак дар ташкил намудани воҳӯрии пеш аз иҷлосиявӣ бо Кумита аз ҷониби NGOgroup on the rights of the child расонида шуд.

Таҳияи гузориши алтернативии ташкилотҳои ғайриҳукумати оид ба Паймони байналхалқӣ доир ба ҳуқуқи иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва фарҳангӣ²³. Раванди таҳияи гузориш ба Кумитаи оид ба ҳуқуқи иҷтимоӣ иқтисодӣ ва фарҳангӣ аз системаи

²³ Аз мусоҳиба бо Галина Деревенченко, коршиноси (эксперти)Фонди Ҷамъиятии «NotaBene», муаллифи гузориши ташкилотҳои ғайриҳукумати оид ба ҷараёни татбиқи ПБҲИИФ

умумии ҳамкориҳои ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ оид ба таҳияи гузоришҳои алтернативӣ ба кулли фарқ мекунад. Сабаби ин аз он иборат аст, ки Бюро оид ба ҳуқуқи инсон, ки ё он вақт алакай ду гузориши алтернативро таҳия ва пешниҳод карда буд, ба ҳуқуқи иҷтимоӣ ва иқтисодӣ таҳассус дода нашуда буд ва дар ин мавзӯ гузориш таҳия кардани набуд. Баъди дархости РКОҶИ Созмони Милали Муттаҳид, Бюро оид ба ҳуқуқи инсон қарор намуд гузоришро ба ин Кумита таҳия намояд. Бинобар хеле маҳдуд будани мӯҳлати таҳияи гузориш, иттиҳод таъсис дода нашуд, таҳрири (варианти) аввалини гузориш мавриди баррасии аъзоёни иттиҳод қарор дода нашуда буд ва ғайра.

Бюро оид ба мусоидат ба посдории сулҳ дар Тоҷикистон (UNTOP) рӯйхати иборат аз 12 ташкилотҳои ғайриҳукуматию пешниҳод намуд, ки барои иштирок намудан дар таҳияи гузориши алтернативӣ изҳори омодагӣ намудаанд. Корманди Бюро оид ба ҳуқуқи инсон, Галина Деревенченко, ки ҳамроҳангсозии ин корро ба ўҳда дошт, бо ташкилотҳои зикргардида робита ба роҳ монд. Тақрибан ҳамаи ташкилотҳо дар таҳияи гузориш иштирок карданро рад намуданд, вале розӣ шуданд, ки иттилооте (мутобиқи хусусияти қори худ) пешниҳод мекунад, ки метавонад ба гузориш дохил карда шавад.

Дар ибтидо масъалаҳои Кумита ба Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба асос гирифта шуданд. Доираи ташкилотҳое (ҳам байналмилалӣ ва ҳам маҳаллӣ), ки иттилоот дар ихтиёр доштанд, муайян карда шуд, таҳлили воситаҳои ахбори омма ва дигар сарчашмаҳои иттилоот анҷом дода шуд. Барои оморасозии гузориш тамоми иттилооти дастрасбуда ҷамъоварӣ карда шуд: ҳисобот оид ба мониторингҳо, таҳлилҳои қонунгузорӣ ва амалия, гузоришҳо ва ғайра. Ин иттилоот интиҳоб ва таҳлил гардида, ба гузориш ворид карда шуд. Ғайр аз ин барномаҳои давлатӣ, нақшаҳо ва концепсияҳои давлатие, ки то андозае ба ҳуқуқҳои иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва фарҳангӣ дахл мекарданд, ҷамъоварӣ ва таҳлил карда шуданд. Иттилоот оид ба проблемаҳо дар татбиқи ин ҳуҷҷатҳо низ ба ҳуҷҷати ниҳой ворид карда шуд.

Тибқи натиҷаҳои пешниҳоди гузоришҳои алтернативӣ ва миллӣ, баъди бозгаштан аз Женева ба Душанбе мақола таҳия карда шуда, дар воситаҳои ахбори оммаи ҷопӣ ва электорӣ иштишор гардид. Баъди якчанд моҳ Кумита тавсияҳои худро интишор

намуд, ки онҳо ба забони русӣ тарҷума карда шуда буданд. Мизи мудаввар дар мавзӯи «Иҷрои Тавсияҳои Кумитаи Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ аз ҷониби Тоҷикистон» баргузор карда шуд. Дар кори мизи мудаввар намоёндагони сохторҳои давлатӣ, ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ ва воситаҳои ахбори омма иштирок доштанд. Ҳам гузоришҳо ва ҳам тавсияҳо дар як нашрия иштишор карда шуданд, ки он ба таври васеъ паҳн карда шуд. Ҳамчунин ин маводҳо дар веб-сайти Бюро оид ба ҳуқуқи инсон ва риояи қонуният ҷойгир карда шуданд²⁴.

Таҳияи гузориши алтернативии ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ оид ба ҷараёни татбиқи Конвенсия оид ба ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ ва аъзои оилаҳои онҳо (КҲММваАО). Бо мақсади таҳияи гузориш ҳамчунин иттиҳоди ташкилотҳои ғайриҳукуматие, ки ба масъалаҳои ҳифзи ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ ва пешгирии харидуфурӯши одамон тахассус дода шудаанд, таъсис дода шуд. Бо дарназардошти он, ки ба гузориш ҳамчунин иттилоот оид ба ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнати тоҷикистониё ворид карда мешавад, ки ба Федератсияи Россия сафар мекунанд, ба Иттиҳод ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ аз Федератсияи Россия, ки ба масъалаҳои ҳифзи ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ машғуланд, дохиланд. Ҳамоҳангсозии фаъолияти Иттиҳодро Маркази оид ба ҳуқуқи инсон ба ӯҳда дорад. Аз ҷониби Маркази оид ба ҳуқуқи инсон тренингиҳои махсус барои аъзоёни Иттиҳод оид ба ҳуқуқҳои муҳоҷирони меҳнатӣ мутобиқи КҲММваАО, механизмҳои пешниҳоди гузоришҳои алтернативӣ ва тавсияҳои минбаъдаи ҷимоят гузаронида шуданд. Минбаъд як силсила вохӯриҳои корӣ бо иштироки ташкилотҳои ғайриҳукуматию Россия барои муайян кардани мундариҷаи гузориш гузаронида шуданд, мониторингҳо ва таҳқиқоти иловагӣ дар ин соҳа анҷом дода шуданд. Иттиҳод ҳамчунин рӯйхати масъалаҳои худро барои Кумитаи оид ба ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ омода намуд, ки бисёри онҳо ба рӯйхати расмӣ масъалаҳо ба Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки аз ҷониби Кумита таҳия гардидаанд, ворид шуданд. Ҳоло корҳо оид ба таҳияи гузориши алтернативӣ дар марҳилаи анҷомёбӣ қарор доранд.

²⁴ Нигаред ба <http://www.humanrts.tj/ru/index/index/pageId/17/>

Иттиҳоди ташкилотҳои ғайриҳукумати Тоҷикистон зидди шиканча. Дар ҳоли ҳозир, фаъолият оид ба таҳияи гузориши алтернативии ташкилотҳои ғайриҳукумати оид ба чараҳои татбиқи Конвенсияи зидди шиканча чӯзӣ фаъолияти Иттиҳоди зидди шиканча мебошад, ки он соли 2010 таъсис дода шуда буд. Иттиҳод Стратегияи ташкилотҳои ғайриҳукумати Тоҷикистон оид ба мубориза бо шиканча ва беқонуниро таҳия ва тасдиқ намуд. Дар доираи Иттиҳод гурӯҳи корӣ таъсис дода шудааст, ки ҳоло ба чамъоварии иттилоот машғул буда, мониторингҳои алоҳидаи ҳуқуқи инсонро бо мақсади оmodасозии гузориши алтернативӣ анҷом медиҳад.

БОБИ 5. МАҚОМОТИ ШАРТНОМАВИИ СОЗМОНИ МИЛАЛИ МУТТАҲИД: МАЪЛУМОТҲОИ ИНФИРОДӢ МУТОБИҚИ ПРОТОКОЛИ ИЛОВАГӢ БА ПАЙМОНИ БАЙНАЛХАЛҚӢ ДОИР БА ҲУҚУҚИ ШАҲРВАНДӢ ВА СИЁСӢ

Тоҷикистон узви Протоколи иловагӣ ба Паймони байналхалқӣ доир ба ҳуқуқи шаҳрвандӣ ва сиёсӣ аз 3 апрели соли 1999 мебошад.

Моҳи январи соли 2000 нахустин даъвои инфиродӣ ба Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон мутобиқи Протоколи иловагӣ ба Паймони байналхалқӣ доир ба ҳуқуқи шаҳрвандӣ ва сиёсӣ (парвандаи Саидов зидди Тоҷикистон) пешниҳод карда шуд. Доир ба парвандаи мазкур Гузоришгари махсус оид ба маълумотҳои нав ба давлат дархост дар мавриди андешидани тадбирҳои ибтидоии Ҳимоятро мутобиқи қоидаи 86 Қоидаҳои расмиёти Кумита ирсол намуд. Дар гузориши солонаи худ Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон зикр намуд, ки «Бинобар парвандаи № 964/2001 (Саидов зидди Тоҷикистон) Гузоришгари махсус оид ба маълумотҳои нав дар асоси қоидаи 86 қарор қабул намуд, ки ба кишвари аъзо ҷиҳати ба таъхир гузоштани иҷрои ҳукми қатл дархост ирсол намояд, ки ин 12 январи соли 2001 анҷом дода шуд. Дар натиҷа ба Кумита маълум гардид, ки ҳукми қатли Саидов 4 апрели соли 2001 ба иҷро расонида шудааст. Тариқи мактуби аз 1 юни соли 2001 ба унвони Намояндаи доимии Тоҷикистони дар назди Созмони Милали Муттаҳид дар шаҳри Нью-Йорк Раиси Кумита дар мавридиба иҷро расонида шудани ҳукми қатл изҳори таассуф намуд. Масъалаи мазкур дар чараёни иҷлосияи дуюми Кумита мавриди муҳокима қарор гирифт, ва ба кишвари узв нотаи (номаи дипломатии як давлат ба давлати дигар) шифоҳӣ бо дархости пешниҳод намудани иттилооти зерин фиристода шуд: а) ҷиҳати қонеъ гардондани дархости Кумита барои ба таъхир гузоштани иҷрои ҳукми қатл мутобиқи қоидаи 86 чӣ тадбирҳо андешида шудаанд; б) бо кадом асос кишвари аъзо қарори ба таъхир нагузоштани иҷрои ҳукми қатлро сарфи назар аз хоҳиши Кумита қабул кард; с) ҷиҳати

таъмин намудани иҷрои дархостҳои эҳтимолӣ дар асоси қоидаи 86 аз ҷониби кишвари аъзо чӣ тадбирҳо андешида мешаванд»²⁵.

Тибқи ҳолати то 1 майи соли 2011 дар Кумитаи Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон 29 маълумоти инфиродӣ сабт ва ба қайд гирифта шудааст ва 22 Мулоҳизоти Кумитаи Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон нисбати Ҷумҳурии Тоҷикистон (ҳамагӣ 20 мулоҳизот аз рӯи 22 даъво) бароварда шудаанд. Ҳамагӣ аз ҷониби Кумитаи Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон нисбати 27 нафар шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳуқуқвайронкуниҳо эътироф карда шудаанд. Дар ду Мулоҳизот Кумитаи Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон зикр намуд, ки ҳуқуқвайронкуниҳое, ки дар Паймони байналхалқӣ доир ба ҳуқуқи шаҳрвандӣ ва сиёсӣ пешбинӣ гардидаанд, ҷой надоштанд (Парвандаи Минбоев бар зидди Тоҷикистон ва Парвандаи Р.А ба зидди Тоҷикистон).

Таҳлили парвандаҳое, ки нисбати онҳо мулоҳизоти Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон бароварда шудаанд, нишон медиҳад, ки тибқи 11 маълумоти пешниҳодшуда кишвари аъзо мулоҳизоти худро аз рӯи моҳияти парванда пешниҳод накардааст. Дар 3 ҳолат Кумита хоҳиш намуд, ки иҷрои ҳукми қатл то қабул гардидани қарори қобили қабул будани ҳукм ба таъхир гузошта шавад (6 моҳ), вале кишвар ин хоҳишро рад намуд ва ҳукми қатли шахсони айбдоршударо ба иҷро расонид. Нисбати 7 парванда аз кишвар вобаста ба масъалаҳои инфиродии барассишаванда ҷавобҳо гирифта шуданд (нигаред ба ҷадвали 1 гузориши мазкур).

Асосан, ҳангоми барассӣ намудани маълумотҳои инфиродӣ нисбати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон ҳуқуқвайронкуниҳои зеринро, ки дар Паймони байналхалқӣ доир ба ҳуқуқи шаҳрвандӣ ва сиёсӣ пешбинӣ гардидаанд, ба эътибор гирифт:

- ▶ Баровардани ҳукми қатл бо риоя накардани муруфиаи судии одилона

²⁵Гузориши Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон барои соли 2000 ва ниммаи аввали соли 2001 А/56/40 (Vol.I)

- ▶ Шиканча ва муносибати бераҳмона (чи нисбати қурбониён ва чи нисбати хешовандони онҳо)
- ▶ Шароити нигоҳдорӣ таҳти ҳабс
- ▶ Ҳуқуқ ба озодӣ ва дахлнопазирии шахсият (боздошти ғайриқонунӣ ва худсарона, нигоҳдорӣ таҳти ҳабс, қонунӣ ва асносноқ будани нигоҳдорӣ таҳти ҳабс ва ғайра)
- ▶ Ҷанбаҳои мухталифи муурофияи судии одилона.

Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон ҳангоми баррасӣ намудани маълумотҳои инфиродӣ Мулоҳизоти худро мебарорад, ки дар онҳо воситаҳои ҳифзу ҳимояи ҳуқуқро пешбинӣ менамояд. Сохтори воситаҳои ҳифзу ҳимояи ҳуқуқ:

- Тадбирҳои дорои хислати инфиродӣ: масалан, ҷуброн намудани тавони зарар, ҷубронпулӣ, барқарор кардани ҳуқуқи дар интиҳоботҳо иштирок кардан, андешидани тадбирҳои барқарор кардани оила, рад кардани ҳукм дар ВАО ва ғайра;
- Чорабиниҳои умумӣ оид ба роҳ надодан ба ҳуқуқвайронкуниҳои тақрорӣ: масалан, тағйир додани қонунгузорӣ, тағйиротҳои институтсионалӣ, ислоҳот;
- Тадбирҳои дорои хислати ҳуқуқӣ: гузарондани тафтишот, ҷазо додани гунаҳгорон, аз нав дида баромадани қарори суд ва ғайра.

Вобаста ба намудҳои воситаҳои ҳифзу ҳимояи ҳуқуқҳои ба кишвар тавсиядодашуда, бояд механизмҳои табиқӣ онҳо аз ҷониби шохаҳои алоҳидаи ҳокимият таҳия карда шаванд: қонунгузорӣ, иҷроия ва судӣ.

Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон ҳангоми баррасӣ намудани маълумотҳои инфиродӣ нисбати Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба намудҳои зерини воситаҳои ҳифзу ҳимояи ҳуқуқ тавсияҳо пешниҳод намуд:

- ▶ Тадбирҳои дорои хислати инфиродӣ: пардохт намудани ҷубронпулӣ кофӣ (ҳамаи парвандаҳо), февран аз ҳабс озод намудан (Шарифова, Раҳматов ва ғайраҳо), додани иттилоот оид ба ҷойе, ки дар он ҷо писараш дафн карда шудааст (бародарон Назриевҳо, Халилова);

- ▶ Чорабиниҳои умумӣ оид ба роҳ надодан ба ҳуқуқвайронкуниҳои тақрорӣ: дар оянда роҳ надодан ба содир намудани ҳуқуқвайронкуниҳо (ҳамаи парвандаҳо);
- ▶ Тадбирҳои ҳуқуқӣ: Бидуни таъхир аз ҳабс озод намудан ё аз нав дида баромадани парвандаи ҷиноятӣ бо тамоми кафолатҳое, ки дар Паймони байналхалқӣ доир ба ҳуқуқи шаҳрвандӣ ва сиёсӣ зикр карда шудааст (Ашӯров, Сатторов, Исқандаров), оғоз кардани парвандаи ҷиноятӣ ҷиҳати ошкор намудани айбдорӣ барои содир кардани муносибати бераҳмона (Сатторов).

Дар қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон бевосита механизми татбиқи мулоҳизоти Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон пешбинӣ карда нашудааст. Дар баробари ин, меъёрҳои ҳуқуқии мавҷуда имкон медиҳанд Мулоҳизоти Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон бидуни ягон монеа татбиқ карда шаванд.

Тавре ки алақай дар боби 2-ми таҳқиқоти мазкур зикр гардида буд, дар Низомномаи Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон марбут ба иҷрои ўҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон танҳо чаҳорҷўбаи умумии фаъолияти Комиссия дар доираи иҷрои ўҳдадориҳо дар соҳаи ҳуқуқи инсон, ҳамчунин дар муқаррароте, ки масъалаҳои иштирок дар робитаҳо бо мақомоти Созмони Милали Муттаҳидро фаро мегирад, пешбинӣ гардидаанд. Инчунин, ўҳдадорӣ ва механизми татбиқи Мулоҳизоти Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон бинобар мулоҳизоти инфиродӣ пешбинӣ карда нашудааст.

Дар қонунгузори мурофиявӣ масъалаҳои аз нав дида баромадани парванда бинобар Мулоҳизоти Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон пешбинӣ карда нашудаанд. Вале, чунин аз нав дида баромадан метавонад тавассути эътироз пешниҳод кардан тибқи тартиби назорат анҷом дода шавад, ки асос барои ин метавонанд ҳолатҳои нав (ҳолатҳои нав ошкоргардида), мисли поймолкунҳои ҳуқуқи эътирофнамудаи Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон, ки дар ПБҲШС пешбинӣ гардидаанд, бошанд.

Меъёрҳои Кодекси мурофиавии ҷиноятӣ метавонанд ҳангоми аз ҷониби Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон қабул гардидани воситаҳои дорой хислати ҳифзу ҳимоят (масалан, гузарондани тафтишоти

далелҳои шиканча ё ҳалокати қурбониён) мавриди истифода қарор дода шаванд. Мақомоти прокуратура метавонанд ба тафтишот оғоз намоянд, масалан, аз рӯи далелҳои истифодаи шиканча, ки дар Мулоҳизоти Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон зикр гардидаанд.

Мақомоти асосии давлатӣ, ки барои робита бо Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон доир ба маълумотҳои инфиродӣ ваколатдоранд, Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Шӯъбаи кафолатҳои конституционӣ (Котиботи Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба таъмин намудани ўҳдадорихои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон) мебошанд.

Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон чиҳати анҷом додани робитаҳо байни Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Кумитаи Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон идораи ҳамоҳангсоз ба ҳисоб меравад. Нусхаҳои маълумотҳои инфиродӣ, инчунин саволҳои Кумита доир ба ҳуқуқи инсон ба намояндагии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар назди Созмони Милали Муттаҳид дар Женева, ки дар навбати худ бояд бидуни таъхир ҳамаи ин ҳуҷҷатҳоро ба Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон фиристад, ирсол карда мешаванд. Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамаи мактубҳоро ба қайд мегирад ва ба Котиботи Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба иҷрои ўҳдадорихои байналмилалӣ ё бевосита ба мақомоти дахлдори давлатӣ (Суди олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Прократураи генералӣ ва ғайра) мефиристад. Баъд аз гузарондани таҳлили мундариҷаи матнҳо ҷавобҳои мақомоти ҳокимияти давлатиро Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистонтавассутинотаи шифоҳӣ ба Кумитаи Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон ирсол менамояд.

Шӯъбаи кафолатҳои конституционии ҳуқуқи шаҳрвандони Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷрокунандаи супоришҳои Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон доир ба робита бо Кумитаи Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон мебошад. Дархостҳои Кумитаи Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон тариқи мактуби дахлдор ба Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Прократураи

генералӣ ё дигар мақомоти дахлдори давлатӣ фиристода мешаванд ва ҷавобҳои гирифташуда бо мулоҳизот дубора ба Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ирсол карда мешаванд.

Шӯъбаи байналмилалӣ Прократураи генералӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон омӯзиш ва таҳия намудани ҷавобҳо ба мактубҳои ВКХ Ҷумҳурии Тоҷикистон ё Котиботи Комиссияи оид ба санҷиши далелҳои, ки дар маълумотҳои инфиродӣ зикргардидаи ба Кумитаи Созмони Милалӣ Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон фиристодашударо анҷом медиҳад. Прократураи генералӣ маводҳои парвандаро талаб мекунад, онҳоро меомӯзад ва дар асоси таҳлилҳои ҷавобҳои дахлдорро ба Вазорати қорҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё Котиботи Комиссияи пешниҳод менамояд. Одатан, Прократураи генералӣ ба тафтиши маводҳои парвандаҳои таъя намуда, ҳамаи далелҳои муаллифони маълумотҳои рад мекунад.

Шӯъбаи байналмилалӣ Шӯрои Адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон низ дар таҳия намудани ҷавобҳо ба Кумитаи Созмони Милалӣ Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон вобаста ба он парвандаҳои, ки нисбати онҳо давлат ақсуламал зоҳир намудааст, иштирок мекунад.

Яке аз проблемаҳои, ки бо он мақомоти давлатӣ дучор мегарданд, ин саривақт ба роҳ мондани робита бо Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон мебошад (мактубҳои, дархостҳои). Гарчанде, ҳамоҳангсозии фаъолияти вобаста ба иҷрои ўҳдадорҳои байналмилалӣ, аз он ҷумла, қорҳои оид ба маълумотҳои инфиродӣ ба дӯши Шӯъбаи қафолатҳои конституционӣ вогузор карда шудаанд, Вазорати қорҳои хориҷӣ на ҳамеша мактубҳои дархостҳои Кумитаро бевосита ба Шӯъбаи мазкур мефиристад. Дар баъзе ҳолатҳои, мактубҳои Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон вобаста ба маълумотҳои инфиродӣ бевосита ба Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва/ё Прократураи Генералӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон фиристода мешаванд. Дар натиҷа, мақомоти давлатӣ дар робита бо ин категорияи парвандаҳои иттилооти алоҳида доранд (доир ба баъзе парвандаҳои). Ягон мақомоти давлатӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон на вобаста ба маълумотҳои инфиродӣ, ки ба Кумитаи пешниҳод гардидаанд, на вобаста ба мулоҳизоти баровардашудаи Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон маълумоти дақиқ надоранд.

Дар он ҳолатҳое, ки давлат ба мактубу дархостҳои Кумита оид ба масъалаҳои ҷоиш будан ва мавзӯи маълумотҳо ҷавоб мегардонд, **давлат танҳо омӯзиши маводҳои парвандаҳои ҷиноятиро анҷом медоду халос**, ва таҳлили аризаҳои вобаста ба ҳуқуқвайронкуниҳоро, тавре ки дар Паймони байналхалқӣ доир ба ҳуқуқи шаҳрвандӣ ва сиёсӣ зикр карда шудааст, анҷом намедод.

Масалан, аз рӯи парвандаи Ҳусейнов ва Бутаев бар зидди Тоҷикистон²⁶, 14 апрели соли 2006 кишвари узв ба Кумита гузориши Прокурори генералии Тоҷикистонро аз 28 март соли 2006 ва мактуби муовини аввали раиси Суди Олиро аз 31 март соли 2006 ҳамчун замима пешниҳод намуд. ... Хулосаи дар гузориш баровардашуда аз он иборат аст, ки ҳукми суд нисбати Ҳусейнова ба ҷинояти содирнамудаи ӯ мутаносиб аст ва барои дубора оғоз намудани расмиёт аз нав дида баромади ҳукми баровардашуда тибқи тартиби назорат зарурате вучуд надорад.

... Доир ба истифода намудани шиканча нисбати писарони муаллифони маълумот, Кумита чунин меҳисобад, ки ... «кишвари аъзо нишон дода натавонистааст, ки мақомоти он бинобар далелҳои муаллифони маълумоти оид ба истифода шудани шиканча, тадбирҳои зарурӣ андешидаанд ва ҳамчунин ягон нусхаи ҳуҷҷатҳои тафтишоти дохилӣ ё мулоҳизоти дахлдори тибиро пешниҳод накардааст.

... Кумита он омилро ба инобат мегирад, ки кишвари аъзо ягон далелу асосро пешниҳод накардааст, ки бо ҳуҷҷатҳои дахлдор тасдиқи худро ёфта бошанд ва далелҳои нисбатан асосноки муаллифонро доир ба он, ки писарони онҳоро маҷбур карданд, то ки гуноҳро ба дӯш гиранд, рад кунанд, гарчанде кишвар чунин имконро дошт. Бо дарназардошти ин омилҳо, Кумита чунин меҳисобад, ки далелу асосҳои дар ихтиёрдоштаи Кумита аз он шаҳодат медиҳанд, ки муқаррароти моддаи 7 (шиканча) ва банди 3 г) (ба додани баёнот бар зидди худ ё гунаҳгор донишҷӯи худ маҷбур карда нашудан) моддаи 14 Паймон

²⁶ Сайбиби Ҳусейнова (1263/2004) ва Пардаҳон Бутаева (1264/2004) зидди Тоҷикистон. ССР/С/94/Д/1263-1264/2004, 30 October 2008

вайрон карда шудаанд».

Доир ба парвандаи Сатторов бар зидди Тоҷикистон²⁷, кишвари аъзо мулоҳизоти худро 4 майи соли 2004 пешниҳод намуд. Дар он кишвари аъзо дар мавриди иттилооти воқеии муфассали пешниҳоднамудаи Суди Олӣ ва Прокуратураи генералии Тоҷикистон вобаста ба як қатор ҷиноятҳо, аз ҷумла ғоратгарӣ бо истифодаи яроқи оташфишон, лату кӯб, куштор ва ҳолатҳои ба гарав гирифтани одамон, ки дар давраи аз моҳи феврالی соли 1997 то моҳи августи соли 1999 аз ҷониби гурӯҳи силоҳбадастон бо иштироки Саторов содир карда шуда буданд, хабар медиҳад.

«Кишвари узв зикр менамояд, ки дар мавриди он, ки зарардидаи эҳтимолӣ мавриди ягон усули ғайриқонунии тафтишот қарор гирифта бошад, маълумот надорад. На дар ҷараёни тафтишоти ибтидоӣ ва на дар ҷараёни суд писари муаллифи маълумот ё адвокати ӯ дар мавриди шиканча ё ҳама гуна дигар усулҳои ғайриқонунии тафтишот ягон изҳорот пешниҳод накардаанд».

Баъдан, кишвари аъзо бар хилофи далелу асосҳои худ зикр менамояд, ки «тибқи иттилооти аз Суди олӣ бадастомада, далелҳо дар мавриди он, ки писари муаллифи маълумот таҳти шиканча қарор дода шудааст ва бо истифодаи усулҳои бераҳмона пурсида шудааст, бо далелҳо асоснок карда нашудаанд ва ҳангоми мурофиаи судӣ дар Суди олӣ тасдиқи худро наёфтаанд. Парвандаи мазкур дар инстансияи апеллятсионии Суди олӣ 28 январи соли 2003 баррасӣ гардид ва ҳукми Сатторов тасдиқ карда шуд».

Кумита дар Мулоҳизоти худ қайд менамояд, ки «кишвари аъзо далелу асосҳои иловагиро пешниҳод накарда, танҳо ҷавоб додааст, ки писари муаллифи маълумот таҳти шиканча қарор дода нашудааст ва ғайр аз ин на ӯ ва на одвакати ӯ боре ҳам дар мавриди шиканча ё муносибати бераҳмона даъво пешниҳод накардаанд».

... Кумита хотирнишон менамояд, ки шикоятҳо вобаста ба шиканча ва муносибати бераҳмона, ки дар моддаи 7 ҳамчун

²⁷ Сатторова зидди Тоҷикистон ССРР/С/95/Д/1200/200322 April 2009

хуқуқвайронкунӣ пешбинӣ карда шудаанд, бояд аз ҷониби кишвари аъзо бетаъхир ва беғаразона таҳқиқ карда шаванд²⁸. Дар ҳолати мазкур кишвари аъзо маводҳои дақиқи мушоҳидаи судӣ ё дигар иттилооти дахлдорро, ки даъвоҳои муаллифро рад мекунад, ё маълумотхоеро, ки ба шикоятӣ мазкур алоқамандӣ дорад ва тасдиқ мекунад, ки кишвари аъзо тафтишоти дахлдорро анҷом додааст, пешниҳод накардааст. Дар ин сурат даъвоҳои муаллифро асоснок ҳисобидан қобили қабул аст ва ба ақидаи Кумита далелҳои овардаи муаллиф аз поймол гардидани ҳуқуқҳои писари ӯ шаҳодат медиҳанд, ки дар моддаи 7 ва банди 3 г) моддаи 14 Паймон зикр гардидаанд».

Бояд қайд намуд, ки **ягон қарори Кумитаи** оид ба ҳуқуқи инсон доир ба маълумотҳои инфиродӣ аз **ҷониби кишвар иҷро карда нашудааст**. Ба ин Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон ҳангоми баррасӣ намудани гузориши оид ба ҷараёни иҷрои Паймони байналхалқӣ доир ба ҳуқуқи шаҳрвандӣ ва сиёсӣ аз ҷониби Тоҷикистон, эътибор дод. Дар Мулоҳизоти ҷамъбастии худ Кумита «зикр менамояд, ки ҳадди ақал кишвари аъзо дар ду ҳолат ҳукми қатлро ба иҷро расонидааст, сарфи назар аз он, ки парвандаҳои онҳо тибқи Протоколи иловагӣ ба Паймон таҳти баррасии Кумита қарор доштанд ва ба кишвари узв дарҳости истифода намудани воситаҳои муваққатӣ ҳимоят фиристода шуда буд. Кумита хотирнишон месозад, кибо ҳамроҳ шудан ба Протоколи иловагӣ кишвари узв салоҳияти Кумитаро вобаста ба қабул кардан ва баррасӣ намудани арзу шикоятҳои шахсонӣ дар доираи ҳуқуқи кишвари узв қарордоштаро эътироф мекунад. Иҷро накардани хоҳишу дарҳостҳои Кумита доир ба андешидани тадбирҳои муваққатӣ риоя накардани ўҳдадорӣҳои кишвари аъзо тибқи Паймон ва Протоколи иловагӣ мебошад», ва ба Тоҷикистон тавсия дода шуд, то ки «ўҳдадорӣҳои худротибқи Паймон ва Протоколи иловагӣ мутобиқи принципи pactasuntservanda пурра иҷро намояд ва ҷиҳати дар оянда роҳ надодан ба чунин ҳуқуқвайронкуниҳо тадбирҳои зарурӣ андешад»²⁹.

²⁸ Мулоҳизоти умумӣ тибқи моддаи 7, № 20 [44], ки 3 апрели соли 1992 қабул шудаанд, банди 14.

²⁹ Мулоҳизоти ҷамъбастии Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон. ССРР/СО/84/ТЖ . 18 July 2005

Барои назорат намудани аз ҷониби кишварҳои аъзо иҷро гардидани ўҳдадориҳои худ вобаста ба Протоколи иловагӣ ба Паймони байналхалқӣ доир ба ҳуқуқи шаҳрвандӣ ва сиёсӣ дар соли 2007 аз ҳаёти аъзоёни Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон **Гузоришгари махсус доир ба амалиётҳои минбаъдаи Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон марбут ба маълумотҳои инфиродӣ (минбаъд гузоришгари махсус)** таъин карда шуд. Айни замон ҳамаи мулоҳизоти Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон таҳти назорати Гузоришгари махсус қарор доранд, дар мавриди онҳо робита ба роҳ монда шудааст (нигаред ба Замимаи 2 гузориши мазкур). Гузоришгари махсус дар ҳисоботҳои солонаи худ барои солҳои 2010-2011 масъалаи аз ҷониби Тоҷикистон иҷро нашудани Мулоҳизоти Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсонро зикр намудааст.

Дар робита бо парвандаҳои Идиев бар зидди Тоҷикистон ва Сатторов бар зидди Тоҷикистон Гузоришгари махсус ба Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дархости пешниҳод намудани иттилооти марбут ба ҷараёни аз ҷониби Тоҷикистон иҷро шудани мулоҳизоти (тавсияҳои) Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон муроҷиат кард. Дар ҷавоби худ, моҳи октябри соли 2009 Тоҷикистон ҷой доштаи далели поймол гардидани ягон ҳуқуқи муаллифро рад мекунад ва чунин мешуморад, ки судҳои миллӣ вобаста ба ҳолатҳои парвандаи мазкур баҳои дурусти ҳуқуқӣ додаанд. Бо дарназардошти он, ки Тоҷикистон қарорҳои мазкурро иҷро накард, Кумита ба Гузоришгари махсус бо дархости ташкил кардани вохӯрӣ бо намояндаҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муроҷиат кард³⁰.

Дар робита бо парвандаи Кирпо бар зидди Тоҷикистон, дар пешниҳоди худ аз 21 апрели соли 2010 кишвари аъзо рад менамояд, ки он ҳуқуқҳои муаллифро, ки дар Паймон пешбинӣ гардидаанд, поймол кардааст. Тоҷикистон қарори Кумитаро доир ба қобили қабул будан ва моҳияти он исрор менамояд, ки он бо Кумитаробитаи расмӣ надошт. Инчунин кишвари аъзо зикр менамояд, ки ягон нотаи шифоҳии дар Мулоҳизоти Кумита зикргардидаро нагирифтааст³¹.

³⁰Гузориш доир ба фаъолияти минбаъдаи Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон бинобар маълумотҳои инфиродӣ, 21 майи соли 2010, ССРР/С/98/3

³¹Гузориш доир ба фаъолияти минбаъдаи Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон бинобар маълумотҳои инфиродӣ, 05 январи соли 2011, ССРР/С/100/3

Дар робита бо парвандаи Хостиков бар зидди Тоҷикистон, кишвари аъзо Мулоҳизотро мавриди баҳс қарор медиҳад ва исрор менамояд, ки дар онҳо мулоҳизоти кишвари узв ба инобат гирифта нашудаанд. Кишвари узв ба изҳороти Кумита дар бораи он, ки кишвари узв "ин мулоҳизоти мушаххасро рад накардааст, ва танҳо ба изҳори он, ки ҳамаи қарорҳои суд вобаста ба парванда асосноканд ва ягон ҳуқуқвайронкуниҳои муурофиявӣ ҷой надоштанд, таъя менамояд" истинод меорад. ... Зимнан, кишвари аъзо исрор менамояд, ки дар ҷавобҳои худ, кишвари узв қонунӣ будани муурофияи судиро асоснок кардааст³².

Вобаста ба парвандаи мазкур, Гузоришгари махсус ҷавоби муаллифи маълумотро гирифт ва онро барои пешниҳод кардани тавзеҳот ба давлати узв фиристод. Ба ақидаи Гузоришгари махсус муқолима оид ба фаъолияти минбаъда идома дорад³³.

Инчунин дар робита бо парвандаи Дунаев бар зидди Тоҷикистон, 22 октябри соли 2010, муаллифи маълумот ба Кумита доир ба пешниҳод намудани иттилоот аз ҷониби кишвари аъзо оид ба андешидани тадбирҳои зарурӣ ҷиҳати татбиқ намудани Мулоҳизоти Кумита дархост пешниҳод намуд ва аз Кумита хоҳиш кард, ки ба кишвари узв аз ӯҳдадорҳои байналмилалӣ он мутобиқи Паймон хотирнишон намояд. 22 ноябри соли 2010 андешаҳои муаллиф ба кишвари узв ҷиҳати пешниҳод намудани тавзеҳот расонида шуданд. Кишвари узв ҳамчунин **дар мавриди зарурати пешниҳод кардани тавзеҳоти худ вобаста ба Мулоҳизоти Кумита хотирнишон карда шуд**³⁴.

Масалан, тибқи Мулоҳизоти Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон доир ба парвандаи Идиев бар зидди Тоҷикистон (1276/2004), Сатторов бар зидди Тоҷикистон (1200/2003), Сайбиби Хусейнова ва Пардахор Бутаева бар зидди Тоҷикистон (1263/2004 ва 1264/2004), кишвари узв далелҳои поймол гардидани ягон ҳуқуқи муаллифнро рад мекунад ва чунин меҳисобад, ки судҳои миллӣ

³²Гузориш доир ба фаъолияти минбаъдаи Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон бинобар маълумотҳои инфиродӣ, 05 январи соли 2011, ССРР/С/100/3

³³Гузориш доир ба фаъолияти минбаъдаи Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон бинобар маълумотҳои инфиродӣ, 25 майи соли 2011, ССРР/С/101/3

³⁴Гузориш доир ба фаъолияти минбаъдаи Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон бинобар маълумотҳои инфиродӣ, 25 майи соли 2011, ССРР/С/101/3

вобаста парвандаҳои мазкур мутобиқи қонунгузори даҳдор ҳукмҳои мувофиқро баровардаанд³⁵. Доир ба баъзе парвандаҳо, Гузоришгари махсус ҷавоби кишвари аъзоро ҳамчун ғайриқаноатбахш мешуморад ва оид ба амалиҳои минбаъда мубоҳиса менамояд (нигаред ба Замимаи 2 гузориши мазкур)

Дар доираи таҳқиқоти «Амалияи иҷрои Мулоҳизоти Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» бо муаллифони баъзе маълумотҳо, ки Кумита доир ба онҳо Мулоҳизоти худро баровардааст, мусоҳиба гузаронида шуд³⁶.

Парвандаи Боймуродов бар зидди Тоҷикистон. Мулоҳизоти Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон 16 ноябри соли 2006 бароварда шуд. Боймуродов дар муассисаи ислоҳӣ бо айбдорӣ содир намудани ҷиноят адои ҷазо менамояд. Баъд аз баровардани мулоҳизот ба мақомоти мухталифи судӣ ва ғайрисудии миллӣ доир ба иҷрои Мулоҳизоти Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон аризаҳо, мактубҳо ва дархостҳо фиристода шуданд. Вале, муроҷиатҳо ба Прокуратураи Генералӣ ва Суди олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар асоси он, ки парвандаи судӣ нисбати Боймуродов объективӣ буду барои ба таъхир гузоштан ва дубора дида баромадани он далелу асосе вучуд надорад, натиҷае ба бор наоварданд. Илова бар ин, бинобар мулоҳизоти Кумита, вазъи Боймуродов дар муассисаи ислоҳӣ зуд бад шуд. Бо қарори суди ноҳияи Исмоили Сомонӣ низоми адои ҷазои Боймуродов Мустафоқул тағйир дода шуд, ӯ аз низоми қатъии адои ҷазо ба низоми ҳабсхона гузаронида шуд. Дар колония нисбати ӯ якчанд маротиба шиканча истифода карда шудааст³⁷.

Надежда Кирпо бар зидди Тоҷикистон. Мулоҳизоти Кумита 27 октябри соли 2009 бароварда шуд.

Баъд аз гирифтани Мулоҳизоти Кумита, ба Суди олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Прокуратураи Генералӣ, Ваколатдор оид

³⁵Гузориш доир ба фаъолияти минбаъдаи Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон бинобар маълумотҳои инфиродӣ. ССРР

³⁶Нигаред ба Таҳқиқоти «Амалияи Мулоҳизоти Кумитаи Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон». Идораи комиссари олий оид ба ҳуқуқи инсон (башар), ММҲҲИ. Душанбе - 2010.

³⁷Нигаред ба Таҳқиқоти «Амалияи Мулоҳизоти Кумитаи Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон». Идораи комиссари олий оид ба ҳуқуқи инсон (башар), ММҲҲИ. Душанбе – 2010 саифаи. 39

ба ҳуқуқи инсон ва ба Шӯъбаи кафолатҳои конституционии ҳуқуқи шаҳрвандони Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дархостҳо доир ба иҷро кардани мулоҳизоти Кумитаи фиристода шуданд. Дар ҷавоби Суди олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 17 феввали соли 2010 таҳти №6-40/10 зикр гардидааст, ки «далелҳои марбут ба он, ки баёноти иқдоршавии Кипро бо истифодаи шиканҷа гирифта шудаанд, ба маълумотҳои воқеӣ оид ба парвандаи мазкур мутобиқат намекунад». Ҷамчунин аз ҷониби Прокуратураи генералӣ ҷавоб таҳти №13-4-10 аз 29.01.2010 пешниҳод карда шуд, ки дар он гуфта мешавад, ки: «ҳукми баровардаи суд ба талаботи қонунгузорӣ мутобиқат мекунад ва барои аз хусуси он эътироз кардан тибқи тартиби назоратӣ зарурате вуҷуд надорад».

Нисбати муроҷиати хонум Кирпо ба Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавоб бо имзои Роҳбари Дастгоҳи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон М. Давлатов гирифта шуд, ки дар он зикр гардидааст, «ки мутобиқи қисми 1 моддаи 4 Протоколи иловагӣ ба Паймони байналхалқӣ доир ба ҳуқуқи шаҳрвандӣ ва сиёсӣ, ба давлат доир ба масъалаи мазкур то моҳи декабри соли 2009 огоҳиномаи Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон пешниҳод карда нашудааст. Дар мавриди дархосте, ки моҳи июни соли 2005 ва огоҳиномаҳои минбаъда дар моҳи октябри соли 2006, моҳи марти соли 2008 ва моҳи феввали соли 2009 санагузорӣ карда шудаанд, кишвари аъзо танҳо баъд аз гирифтани Мулоҳизоти расмӣ Кумитаи Созмони Милалӣ Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон, ки 27 октябри соли 2009 қабул карда шудааст, хабардор шуд»³⁸.

³⁸Нигаред ба Таҳқиқоти «Амалияи Мулоҳизоти Кумитаи Созмони Милалӣ Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон». Идораи комиссари олий оид ба ҳуқуқи инсон (башар), ММҲҲИ. Душанбе – 2010 саифаи. 39-40

БОБИ 6. ТАФСИРИ ДАВРИИ УНИВЕРСАЛӢ

Мутобиқи тақвими гузарондани Тафсири даврии универсалии марҳилаи ақум (2008-2011) Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба расмиёти мазкур гузориши худро бояд моҳи октябри соли 2011 пешниҳод мекард.

Муҳокимаи масъалаи таҳия намудани гузориш доир ба расмиёти Тафсири даврии универсалӣ дар аввали соли 2010 оғоз гардид. Дар моҳи январи соли 2010 аз ҷониби намояндаҳои Шӯъбаи кафолатҳои конститутсионӣ ва Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон бо иштироки намояндагони ҷомеаи шаҳрвандӣ (Бюро оид ба ҳуқуқи инсон ва риояи қонуният ва Нотабене) ва ташкилотҳои байналмилалӣ (Раёсати комиссари олий оид ба ҳуқуқи инсон (башар), ИҶК Фонди мусоидат, Хелветас) вохӯрии машваратӣ баргузор намуданд. Дар вохӯрӣ масъалаҳои мусоидат намудан ба гурӯҳи кории ҳукумати вобаста ба таҳия намудани гузориши Тафсири даврии универсалӣ муҳокима карда шуданд. Тоҷикистон чун дигар кишварҳо аввалин маротиба аз расмиёти мазкур мегузашт ва дар мавриди таҳия намудани гузориши чамъбастӣ оид ба ҳуқуқи инсон таҷриба надошанд. Дар чаласаи корӣ масъалаҳои баргузор намудани вохӯрии якуми корӣ (конференсия) барои оғоз намудани корҳо дар ин самт мавриди муҳокима қарор дода шуданд.

Гурӯҳи корӣ оид ба таҳия намудани гузориши Тафсири даврии универсалӣ таъсис ва аз ҷониби Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба иҷрои ӯҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон 1 октябри соли 2011 тасдиқ карда шуд. Ба ҳайси роҳбари гурӯҳи корӣ Мушовири давлатии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба сиёсати ҳуқуқӣ Ҷумаҳон Давлатов таъин гардид. Ҳайати гурӯҳи корӣ аз аъзоёни зерин иборат буд:

1. Давлатов Ҷ. М. – Мушовири давлатии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба сиёсати ҳуқуқӣ (роҳбари гурӯҳи корӣ)
2. Ашуров М.К. – Мудири шӯъбаи кафолатҳои конститутсионии ҳуқуқи шаҳрвандони Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон (ҷонишини роҳбари гурӯҳи корӣ)
3. Қодиров Ҳ.Ҳ. – Сармутахассиси шӯъбаи кафолатҳои конститутсионии ҳуқуқи шаҳрвандони Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон (котиби гурӯҳи корӣ)
4. Фатҳудинов В. – Муовини Раиси Суди олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон

5. Раҳмонов С.Б. – Муовини Вазири тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон
6. Мухторов М. – Муовини Раиси Кумитаи оид ба корҳои дини назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон
7. Муминова М. – Муовини Раиси Кумитаи кор бо ҷавонон, варзиш ва саёҳати назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон
8. Азимов Ш.Ш. – Судья Суди олии Ҷумҳурии Тоҷикистон
9. Халифазода М.Н. – Сардори Раёсати оид ба назорати риояи қонуният дар мақомоти корҳои дохилӣ ва назорати маводи муҳаддири Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон
10. Раҷабов А.А. – Сардори Раёсати судҳои Дастгоҳи Шӯрои адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон
11. Ҳақимов А.К. – Сардори Раёсати муносибатҳои байналмилалӣ ва ҳуқуқи Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон
12. Маҳмудов М.М. – Котиби якуми Раёсати шартномавӣ-ҳуқуқи Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон
13. Бадриддинова Р.Х. – Мудирӣ шӯъбаи ҳифзи ҳуқуқи шаҳрвандӣ ва сиёсии Дастгоҳи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон
14. Насибов О.Н. – Мудирӣ шӯъбаи ҳуқуқи Раёсати сиёсати кадрӣ Вазорати меҳнат ва ҳифзи иқтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон
15. Саидмуродов Б. – Мудирӣ шӯъбаи ҳуқуқи Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон
16. Ҳалимов М.А. – Мудирӣ шӯъбаи ҳуқуқи Хадамоти муҳоҷирати назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон
17. Баротов М.Х. – Мудирӣ шӯъбаи ҳуқуқ ва муносибатҳои байналмилалӣ Кумитаи давлатии амнияти миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон
18. Шокирова М.С. – Мудирӣ шӯъбаи рушди гендерӣ ва муносибатҳои байналмилалӣ Кумитаи кор бо занон ва oilаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон
19. Отабоева Л.О. – Мудирӣ шӯъбаи ҳуқуқи байналмилалӣ Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон
20. Умаров С. – Сармутахассиси Раёсати нашр ва ВАО-и Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон
21. Маҳкамбоева Т. М. – Сармутахассиси Раёсати таъминоти ҳуқуқи Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон
22. Баротова Г. – Сармутахассиси шӯъбаи таъминоти ҳуқуқӣ ва коргузори Вазорати маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон

23. Хоҷаев Т.Ш. – Сармутахассиси Раёсатибаҳисобгирӣ, таъминоти ҳуқуқӣ ва коргузори Кумитаи телевизиони ва радиои назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон
24. Абдуллоев А.А. – Нозири калони Раёсати пешгирии коррупсияи Агентии назорати давлатӣ ва мубориза бо коррупсия
25. Абдуллоев Ф.У. – Нозири калони шӯъбаи ҳамкориҳои байналмилалӣ ва таъминоти ҳуқуқии Штаби Агентии назорати гардиши ғайриқонунии маводи муҳаддири назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

Раванди корҳо доир ба Тафсири даврии универсалӣ ба амалияи кори гурӯҳҳои коршиносон оид ба таҳияи намудани гузоришҳои даврӣ ба Кумитаҳои Созмони Милалӣ Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон хеле монандӣ дорад. Намояндаҳои гурӯҳи корӣ аз вазорату идораҳо ҷамъовариҳои иттилооти асосиро барои мақсадҳои гузориш анҷом медоданд. Инчунин, маълумоти иттилооти гузоришҳои аз ҷониби Тоҷикистон ба мақомоти Созмони Милалӣ Муттаҳид пешниҳодшаванда ва тавсияҳои ҷамъбастиҳои Кумитаҳои СММ оид ба ҳуқуқи инсон таҳлил карда мешуданд.

Ҳангоми таҳияи намудани гузориш ташкилотҳои байналмилалӣ мусоидат менамуданд. Масалан, моҳи майи соли 2010 бо мусоидати РКОҶИ минтақавии СММ ва Институти «Ҷомеаи Кушода» - Фонди мусоидати Тоҷикистон конференсияи шиносӣ бо Тафсири даврии универсалӣ гузаронида шуд, ки дар он кормандони РКОҶИ СММ (шӯъбаи оид ба Тафсири даврии универсалӣ), намояндаи Федератсияи Россия дар Шӯрои Созмони Милалӣ Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон Черников, инчунин намояндаҳои ташкилотҳои ғайриҳукумати Қирғизистон иштирок карданд. Дар конференсия маълумоти иттилооти марбут ба Тафсири Даврии Универсалӣ, чӣ тавр бояд кори гурӯҳи кории ҳукумати оид ба таҳияи намудани гузориш ба роҳ монда шавад, чӣ тавр гузориш бояд ба Шӯрои оид ба ҳуқуқи инсон пешниҳод карда шавад, инчунин дар мавриди таҷрибаи ташкилотҳои ғайриҳукумати дигар кишварҳо доир ба таҳияи намудани гузоришҳои алтернативӣ пешниҳод карда шуд.

Баъд аз ин, корҳои ҷамъоварӣ ва таҳлил намудани иттилооти ибтидоӣ барои мақсадҳои Тафсири Даврии Универсалӣ, ки дар давраи аз моҳи июл то моҳи ноябри соли 2010 идома ёфтанд,

оғоз гардиданд. Моҳи декабри соли 2010 бо кӯмаку дастгирии РКОҶИ минтақавии СММ, ҷаласаи корӣ оид ба таҳия намудани лоиҳаи гузориш баргузор карда шуд. Ба вохӯрӣ ҳамчунин намояндаи Федератсияи Россия дар Шӯрои Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон ҷаноби Черников даъват карда шуд. Дар ҷараёни вохӯрии дурӯза гурӯҳи корӣ доир ба лоиҳаи гузориш фаъолона корхоро анҷом меод.

Моҳи феврالی соли 2011, бо кӯмаку дастгирии Ҳукумати Швейтсария дар доираи музокирот оид ба ҳуқуқи инсон сафари шиносии аъзои вакилони ҳукумати ванамоёндаҳои ташкилотҳои ғайриҳукумати дар ҷаласаи Шӯрои оид ба ҳуқуқи инсон доир ба расмиёти Тафсири Даврии Универсалӣ ташкил карда шуд. Ин ҷиҳати бештар пайдо кардани маълумот дар бораи банақшагирии корҳо бароимуаррифта намудани гузориш дар моҳи октябри соли 2011 мусоидат намуд.

Аз оғози корҳо дар ин самт мақомоти давлатӣ дарк мекарданд, ки ТҶХ метавонад ҳамчун манбаи хуби иттилоот барои муайян кардани проблемаҳои асосии соҳаи ҳуқуқ хизмат кунад. Бинобар ҳамин, тамоми ҷараёни корҳои таҳияи гузориш шаффоф буд ва ташкилотҳои ғайриҳукумати метавонистанд дар ҳама марҳила бо ташаббус ва пешниҳодҳои вобаста ба мазмуни гузориш баромад кунанд. Дар давраи солҳои 2010-2011 якҷанд вохӯриҳо бо ташкилотҳои ғайриҳукумати гузаронида шуданд, ки дар онҳо масъалаҳои марбут ба мазмуни гузоришҳо мавриди муҳокима қарор дода шуданд.

Бо ташаббуси гурӯҳи кории ҳукумати, ташкилотҳои ғайриҳукумати рӯйхати масъалаҳоро барои мақсадҳои Тафсири Даврии Универсалӣ тартиб доданд, ки дар он тамоми масъалаҳои дар гузориши ташкилотҳои ғайриҳукумати воридкардашуда инъикос карда шуданд. Аз ҷониби гурӯҳи корӣ ҳамаи масъалаҳо омӯхта шуданд, баъд баъзе аз онҳо ба гузориш дохил карда шуданд, вобаста ба дигар масъалаҳо барои муколимаву муҳокимаҳои минбаъда иттилоот ҷамъварӣ карда шуд.

3-5 октябри соли 2011 Тоҷикистон гузориши худро тибқи Тафсири Даврии Универсалӣ пешниҳод намуд. Ҳайати вакилони Тоҷикистон аз 11 нафар иборат буд, ҳайати вакилонро Вазири адлия Бахтиёр Худоёров роҳбарӣ мекард. Ғайр аз ӯ ба ҳайати гурӯҳи Прокурори генералӣ, Раиси шӯрои адлия,

Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсондар Ҷумҳурии Тоҷикистон, роҳбарони Кумитаи кор бо занон ва Кумитаи оид ба корҳои дини назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, муовинони вазирони меҳнат ва корҳои дохилӣ, намояндаҳои Вазорати корҳои хориҷӣ ва Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дохил буданд. Аз ҷониби Шӯрои оид ба ҳуқуқи инсон тавсияҳои ибтидоӣ қабул карда шуданд, ки қисме аз онҳоро Тоҷикистон маъқул донист, нисбати баъзеи онҳо кишвар бояд ҷавобҳои худро таҳия намуда, моҳи март соли 2012 пешниҳод кунад.

Баъд аз бозгашти ҳайти расмӣ вакилон ба Тоҷикистон воҳӯрии гурӯҳи корӣ бо намояндаҳои ташкилотҳои байналмилалӣ ва ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ баргузор карда шуд, ки дар он натиҷаҳои корҳо доир ба Тафсири Даврии Универсалӣ муҳокима карда шуданд. Айни замон, гурӯҳи корӣ чиҳати муқаррар кардани мавқеи ниҳоии кишвар доир ба тавсияҳои ҷамъбасти мунтазам воҳӯриҳо баргузор менамояд. Гузарондани муҳокимаи мавқеи кишвар бо намояндаҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ба нақша гирифта мешавад.

Иштироки ТҒҲ. Барои таҳия намудани гузориш дар моҳи майи соли 2010 Иттиҳоди ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ иборат аз 28 намояндаи ҷомеаи шаҳрвандӣ (ТҒҲ ва коллегияи адвокатҳо) таъсис дода шуд. 13 гурӯҳи мавзӯӣ таъсис дода шуд. Дар доираи Иттиҳоди мазкур ҳамчунин коршиносоне, ки дар ҷараёни ҷамъоварӣ ва таҳлили иттилоот аз ҷониби гурӯҳҳои кории мавзӯӣ ба аъзои гурӯҳи мазкур маслиҳатҳо медоданд, интиҳоб гардиданд. Роҳбарии Иттиҳодро ташкилоти ҷамъиятии Бюро оид ба ҳуқуқи инсон ва риояи қонуният ба ўҳда гирифт, кўмаку дастгирии тахассусиро ба гурӯҳҳои кории мавзӯӣ Фонди ҷамъиятии «Нотабене» таъмин намуд.

2-3 декабри соли 2011 барои роҳбарони гурӯҳҳои мавзӯӣ доир ба ҷамъбаст намудани маълумоту иттилооти ҷамъоваришуда, таҳияи тавсияҳо ва банақшагирии ҳимоятгарӣ, семинари корӣ гузаронида шуд.

Дар натиҷаи кори Иттиҳодия ду гузориши ҷамъбасти таҳия карда шуд, 1) оид ба раванди аз ҷониби Тоҷикистон иҷро гардидани ўҳдадориҳо тибқи Паймонҳои байналхалқӣ доир ба

ҳуқуқи шаҳрвандӣ ва сиёсӣ³⁹ ва 2) доир ба ба ҳуқуқи иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва фарҳангӣ⁴⁰.

Маркази оид ба ҳуқуқи инсон гузориши махсуси оид ба ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ ва аъзоёни оилаҳои онҳоро таҳия намуд⁴¹. Дар ҳамоҳангӣ бо ташкилотҳои ғайриҳукумати байналмилалӣ, ташкилотҳои ғайриҳукумати Тоҷикистон дар таҳия намудани ду гузориши ҷамъбасти мавзӯӣ иштирок намуданд⁴².

Моҳи апрели соли 2011, муаррифии гузориши ҷамъбасти ниҳодҳои Созмони Милали Муттаҳид дар Тоҷикистон, инчунин муаррифии гузориши ҷамъбасти ташкилотҳои ғайриҳукумати баргузор карда шуд. Баъд аз муаррифии умумии гузоришҳои ташкилотҳои ғайриҳукумати, гурӯҳи расмӣ қарор иттилооти ташкилотҳои ғайриҳукумати омӯхта аъзоёни Иттиҳоди ба воҳӯрии такрорӣ даъват намуд. Дар воҳӯри модда ба модда ҳар як масъалае, ки дар гузориши ташкилотҳои ғайриҳукумати зикр гардида буд, мавриди муҳокима қарор дода шуд. Бояд зикр намуд, ки чунин воҳӯриҳо ҳадафи ба ташкилотҳои ғайриҳукумати фишор оварданро пеш нагирифтаанд. Баъди чунин воҳӯриҳо матни гузориши ташкилотҳои ғайриҳукумати тағйир наёфт ва он 14 март соли 2011 дар таҳрири (варианти) аввала ба Котиботи Комиссари Олии Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон (башар) фиристода шуд.

Пешбурди тавсияҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ моҳҳои август ва сентябри соли 2011 дар шаҳри Женева баргузор гардид. Намояндаҳои Иттиҳоди ташкилотҳои ғайриҳукумати бо 15

³⁹Нигаред ба: JS1

<http://lib.ohchr.org/HRBodies/UPR/Documents/session12/TJ/JS1-JointSubmission1-rus.pdf>

⁴⁰Нигаред ба: JS2

<http://lib.ohchr.org/HRBodies/UPR/Documents/session12/TJ/JS2-JointSubmission2-rus.pdf>

⁴¹Нигаред ба: Human Rights Center. Labor migration from Tajikistan <http://lib.ohchr.org/HRBodies/UPR/Documents/session12/TJ/HRC-HumanRightsCentre-eng.pdf>

⁴²Нигаред ба: JS3

<http://lib.ohchr.org/HRBodies/UPR/Documents/session12/TJ/JS3-JointSubmission3-eng.pdf>, инчунин JS4

<http://lib.ohchr.org/HRBodies/UPR/Documents/session12/TJ/JS4-JointSubmission4-eng.pdf>

ҳайати намояндагони дипломатӣ вохурӣ ва ҷаласаҳои матбуотӣ (брифингҳо) баргузор намуданд.

3 октябри соли 2011, аз ҷониби Бюро оид ба ҳуқуқи инсон ва риояи қонуният паҳши мустақими баромади ҳайати вакилони Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Шӯрои оид ба ҳуқуқи башар доир ба расмиёти Тафсири Даврии Универсалӣ ташкил карда шуд, ки дар он 50 намояндаи ташкилотҳои ғайриҳукумати, ВАО ва ташкилотҳои байналмилалӣ иштирок карданд. Аз ҷониби Бюро оид ба ҳуқуқи инсон ва риояи қонуният ҳаҷунин муаррифии гузоришҳои алтернативӣ дар семинарҳои бо ташкилотҳои ғайриҳукумати дар вилоятҳои Суғд ва Хатлон доирнамудаи худ анҷом дода шуд.

Айни замон, аз ҷониби намояндаҳои ташкилотҳои ғайриҳукумати масъалаҳои пешбарӣ намудани тавсияҳо доир ба Тафсири Даврии Универсалӣ, инчунин мониторинг ва иҷрои минбаъдаи онҳо муҳокима мегардад.

БОБИ 7. РАСМИЁТИ МАЪЛУМОТҲОИ ИНФИРОДИИ ШӢРОИ ОИД БА ҲУҚУҚИ ИНСОН

22 марти соли 2011 дар ҷаласаи (пӯшидаи) 42-юмихӯд Шӯрои Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон нисбати Тоҷикистон қатъномаи махфиро қабул намуд. Асос барои қабул намудани қатъномаи мазкур пешниҳод гардидани арзу шикоятҳо доир ба поймолкунии оммавии ҳуқуқи инсон буд, ки ба Шӯрои оид ба ҳуқуқи инсон дар доираи расмиёти пешниҳод намудан ва баррасӣ кардани арзу шикоятҳо вобаста ба поймол гардидани ҳуқуқи инсон дар Тоҷикистон пешниҳод карда шудаанд (расмиёти пештара 1503).

Бо дарназардошти он, ки расмиёти мазкур махфӣ мебошад, мо доир ба мундариҷаи маълумот ба Шӯрои оид ба ҳуқуқи инсон иттилоот надорем. Тибқи маълумотҳои ғайрирасмӣ аз ҷониби гурӯҳи таҳқиқотӣ дастрасгардида, маълумот ба масъалаҳои истифодаи шиканҷа ва шароити нигоҳдории маҳбусон дар муассисаҳои ислоҳӣ алоқаманд буд, инчунин масъалаи иҷро нашудани Мулоҳизоти Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон нисбати Ҷумҳурии Тоҷикистон мутобиқи Протоколи иловагӣ ба Паймони байналхалқӣ доир ба ҳуқуқи шаҳрвандӣ ва сиёсӣ мавриди муҳокима қарор дода шуда буд.

Шӯрои оид ба ҳуқуқи инсон дар қатъномаи махфӣ худ қарори таҳти назорат гирифтани вазъият ва аз Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон талаб намудани пешниҳоди иттилооти дахлдор доир ба мазмуни маълумот дар иҷлосияи 17-уми Шӯрои оид ба ҳуқуқи инсонро қабул кард.

Дар ҷаласаи 14-ум 6 июни соли 2011 ва ҷаласаи 21-ум 9 июни соли 2011 Шӯро доир ба масъалаи расмиёти маълумотҳо ду вохӯрии пӯшидаро баргузор намуд. Дар ҷаласаи 23-юм 10 июни соли 2011 Президенти Шӯрои оид ба ҳуқуқи инсонбаромад намуда гуфт, ки «Шӯрои оид ба ҳуқуқи инсон ҷаласаи пӯшида доир намуд, ки дар он вазъи ҳуқуқи инсон дар Тоҷикистон мутобиқи расмиёти пешниҳод намудани маълумотҳо дар доираи қатъномаи 5/1 Шӯрои оид ба ҳуқуқи инсон (башар) муҳокима

гардид ва қарор қабул карда шуд, ки вазъи ҷойдошта таҳти назорат қарор дода шавад»⁴³.

Дар ҷаласаи 11-ум 11 сентябри соли 2011 ва ҷаласаи 29-ум 27 сентябри соли 2011 Шӯрои оид ба ҳуқуқи инсон ду вохӯрии пӯшидаро доир ба расмиёти маълумотҳо баргузор намуд. Дар ҷаласаи 30-юм 27 сентябри соли 2011 Президенти Шӯрои оид ба ҳуқуқи инсон (башар) изҳор намуд, ки «Шӯрои оид ба ҳуқуқи инсон ҷаласаи пӯшидаро баргузор намуд, ки дар он масъалаи вазъи ҳуқуқи инсон дар Тоҷикистон ... мутобиқи расмиёти пешниҳод намудани маълумотҳо дар доираи қатъномаи 5/1 Шӯрои оид ба ҳуқуқи инсон муҳокима гардид ва қарор қабул карда шуд, ки барассӣ намудани вазъи ҳуқуқи инсон дар Тоҷикистон қатъ карда шавад ...ва ба Идораи Комиссари олии СММ оид ба ҳуқуқи инсон дар доираи ҳамкориҳои техникӣ кӯмак расонида шавад»⁴⁴.

⁴³ Гузориши Шӯрои оид ба ҳуқуқи инсон: иҷлосияи ҳабадаҳум. A/HRC/17/L. 30 June 10, 2010. Бандҳои 243, 244

⁴⁴ Report of the Human Rights Council on its eighteenth session. 18 November 2011. A/HRC/18/2. Par. 209-210

БОБИ 8. РАСМИЁТИ МАХСУСИ ШҶРОИ ОИД БА ҲУҚУҚИ ИНСОН (БАШАР)

8.1. САФАРҶО БА КИШВАРҶО

Тавре ки алақай дар боби 1 ҳуҷҷати мазкур зикр карда шуда буд, Расмиёти махсуси сафарҷо ба кишварҷо чиҳати омӯхтани вазъи ҳуқуқи инсон дар кишвар анҷом дода мешаванд. Барои он, ки Расмиёти махсус имконияти ба кишварҷо сафар намуданро дошта бошанд, даъватномаҳои махсус лозим аст. Дар баъзе ҳолатҷо кишвари узв метавонад «Даъватномаи кушодаро» ба ҳамаи расмиёти махсус фириштад. То охири моҳи ноябри соли 2011, аз ҷониби Тоҷикистон даъватномаи кушода ба расмиёти махсус ворид нашуда буд.

Аз соли 2005 инҷониб, ба кишвар се гузоришгари махсус сафар кардаанд, барои ба даст овардани даъватнома доир ба чор расмиёти махсус дархост пешниҳод карда буданд, дар соли 2011 аз кишвар даъватнома гирифтаанд, (нигаред ба ҷадвали 5).

Ҷадвали 5. Сафар ба кишварҷо (омори то моҳи ноябри соли 2011)

Ҷаблица 5. Посещения стран (статистика на ноябрь 2011 г.)

Кишварҷои боздиднамуда ва гузоришҷо	Дархост барои боздид. Розигии кишвар барои боздид, сафари навбатӣ
Гузоришгари махсус оид ба мустақиллати судяҷо ва адвокатҷо. 25 сентябри – 1 октябри соли 2005 http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G06/100/56/PDF/G0610056.pdf?OpenElement	Гузоришгари махсус доир ба масъалаи манзили кофӣ ҳамчун ҷузъи ҳуқуқ ба сатҳи зиндагии муътадил
Гузоришгари махсус оид ба озодии дину мазҳаб ва эътиқод . 26 феврал – 3 майи соли 2007 http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G07/149/88/PDF/G0714988.pdf?OpenElement	Гурӯҳи корӣ Гурӯҳи корӣ оид ба бедаракшавии маҷбури ё ғайриихтиёрӣ . Дархост моҳи июли соли 2011 фиришода шудааст. Даъватнома моҳи сентябри соли 2011 дода шудааст.

<p>Гузоришгари махсус оид ба масъалаи зӯрварӣ нисбати занон. 15-23 майи соли 2008 http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G09/133/80/PDF/G0913380.pdf?OpenElement</p>	<p>Гузоришгари махсус оид ба ҳуқуқ ба тандурустӣ. Дархост моҳи июни соли 2011 фиристода шудааст, моҳи июли соли 2011 дубора фиристода шуд. Даъватнома моҳи сентябри соли 2011 дода шуд. Сафар ба кишвар 24 май -1 июни соли 2012 ба нақша гирифта шудааст.</p>
	<p>Даъватнома ба Гузоришгари махсус доир ба масъалаи шиканҷа ва дигар муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ё таҳқиркунандаи шаъну шараф моҳи сентябри соли 2011 фиристода шуд. Сафар дар ниммаи аввали соли 2012 ба нақша гирифта шудааст.</p>

Баъд аз анҷом додани сафарҳо ба кишварҳо расмиёти махсус тавсияҳои худро барои кишвар таҳия менамоянд ва иҷро кардани тавсияҳои худро назорат мекунанд.

20 ноябри соли 2009 Гузоришгари махсус доир ба озодии дину мазҳаб ва эътиқод ба кишвар мактубро бо дархости пешниҳод намудани иттилоот оид ба тадбирҳои андешидашуда вобаста ба татбиқи тавсияҳои дар натиҷаи боздид намудани кишвар додашуда ирсол намуд. То 20 ноябри соли 2011 аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобе дода нашуд⁴⁵. Тибқи маълумоте, ки гурӯҳи таҳқиқотӣ ба Вазорати корҳои хориҷии кишвар пешниҳод намуд, моҳи декабри соли 2011 ба дархости Гузоришгари махсус аз ҷониби кишвар ҷавобҳо дода шуданд.

⁴⁵Report of the Special Rapporteur on freedom of religion or belief, Asma Jahangir. A/HRC/13/40/Add.1. 16 February 2010. Смтажже.
<http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Religion/FU-Tajikistan.pdf>

27 ноябри соли 2006, Гузоришгари махсус доир ба масъалаҳои мустақилияти судҳо ва адвокатҳо ба Ҳукумат мактубро бо дархости пешниҳод намудани иттилоот оид ба тадбирҳои, ки минбаъд тибқи тавсияҳои дар гузориши доир ба сафари худ ба Тоҷикистон пешниҳоднамуда андешидашудаанд, фиристонд. 27 феввали соли 2006 Ҳукумат ба мактуби Гузоришгари махсус ҷавоб ирсол намуд ва баъзе маълумотҳои омориро оид ба шумораи судҳо ва прокурорҳои, ки дар Тоҷикистон қору фаъолият мекунанд, инчунин оид ба масъалаи муносибат нисбати занон ва намояндаҳои гурӯҳҳои ақаллиятҳои этники маълумот пешниҳод кард. Гузоришгари махсус аз Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон барои пешниҳод намудани ҷавоб ва маълумотҳои оморӣ арзи сипос менамояд, инчунин даъват менамояд, ки иҷрои тавсияҳои таҳти назорат гирифта шаванд ва даъват намуд, ки вобаста ба дархост аз 27 ноябри соли 2006 (қаблан доир ба он иттилооте пешниҳод нагардида буд) иттилоот пешниҳод намояд⁴⁶.

Расмиёти махсус ҳамчунин доир ба маъсалаҳои нисбатан муҳими бо мандатҳои онҳо алоқамандбуда таҳқиқотҳои хусусии худро анҷом медиҳанд. Барои ин мақсадҳо, онҳо метавонанд, ҳамчунин барои кишварҳои аъзо саволномаҳо тартиб диҳанд ва онҳоро бо дархости пешниҳод намудани иттилооти дахлдор ба кишварҳои аъзо мефиристанд. Доир ба саволномаҳои мавзӯи Тоҷикистон аз 24 саволномаи ба ваколатдорони расмиёти махсус фиристондашуда ба 1-тои он ҷавоб гардонидааст⁴⁷.

8.2. МАЪЛУМОТҲОИ ИНФИРОДӢ, РОБИТА БО ҲУКУМАТ

Дар солҳои 2010-2011 аз ҷониби Гузоришгарони махсус ба Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон доир ба 3 парванда мактубҳои фиристода шуданд: бастанӣ сайтҳои ВАО, парвандаи Исманова ва Ботақузиева. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ягон муроҷиатҳои сершумори Гузоришгароти махсус ҷавоб надод. Дар поён иттилооти ҷамъбастанкардашудаи расмиёти махсус доир

⁴⁶Report of the Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers, Leandro Despouy. A/HRC/4/25/Add.1. 5 April 2007

⁴⁷Маҷмӯъ,

ки аз ҷониби Идораи Комиссари оид ба маъсалаҳои ҳуқуқи инсон мутобиқи ба нди 15 b) замимабақарордоди 5/1 Шурои оид ба ҳуқуқи инсон. Тоҷикистон. Таджикистан. A/HRC/WG.6/12/TJK/2

ба робита бо Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба маълумотҳои инфиродӣ пешниҳод карда шудааст.

*Гузориши Гузоришгари махсус оид ба масъалаи ташвиқ ва ҳифзи ҳуқуқ ба озодии эътиқод ва баён намудани онҳо, Франк Ла РюКейз*⁴⁸. 9 ноябри соли 2010 Гузоришгари махсуси Созмони Милали Муттаҳид оид ба масъалаҳои ҳуқуқ ба озодии ақида ва ҳештангарой Франк Ла Рю мактуб ирсол намуд, ки дар он ташвиши худро вобаста ба зиёд шудани фишороварӣ ба ВАО-и мустақил, инчунин санчиши андозӣ нашрияҳо ва рӯзномаҳо, ҳамчунин бастанӣ як қатор веб-сайтҳо баён намуд.

Тибқи маълумотҳои бадастомада, 19 сентябри соли 2010 дастаи посбонони Вазорати мудофияи Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби ҷангиён дар водии Рашт мавриди ҳамла қарор гирифт, дар натиҷа 25 нафар ҳалок шуд. Баъд аз он, ки якчанд нашрияҳо ҷопӣ ва нашрияҳои электронӣ доир ба амалиёти Вазорати мудофия бо танқид дарафтоданд онҳоро дар ҳамдастӣ бо ҷангиён ва кӯшишҳои заиф кардани мақоми Ҳукумат айбдор намуданд. Дарҳол баъд аз ин, тафтишот нисбати саркашӣ аз пардохти андоз оғоз карда шуд, дар натиҷа фаъолияти як қатор нашрияҳо, аз он ҷумла рӯзномаи Фараж, Нигоҳ, Пайкон ва Миллат боздошта шуд. Илова бар ин, дастрасӣ ба як қатор сайтҳои байналмилалӣ ву тоҷикӣ, ба монанди www.fergana.ru, www.centrasia.ru, www.avesta.tj, ва www.tjknews.com қатъ карда шуд.

Гузоришгари махсус изҳори нигаронӣ намуд, ки амалҳои дар боло зикргардида метавонанд дар Тоҷикистон инъикос ва танқиди мустақилро маҳдуд созад, ва ин ба озодии сухан дар кишвар таъсири манфӣ хоҳад расонд.

Ҷавоби Ҳукумат: Гузоришгари махсус доир ба он, ки Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба маълумоти ӯ ҷавоб нагардонд, изҳори таассуф намуд, зеро ӯ инро ҷузъи асосии ҳамкорӣ аз ҷониби кишвар меҳисобад.

Муроҷиатҳои якҷояи Раиси Гурӯҳи корӣ доир ба боздоштҳои худсарона, Гузоришгари махсус оид ба масъалаи ҳуқуқи ҳар шахс ба дараҷаи баландтарини солимии ҷисмониву рӯҳӣ бо

⁴⁸ Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, Frank La RueA/HRC/17/27/Add.1, 27 May 2011

*Гузоришгари махсуси оид ба шиканча ва дигар муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ё таҳқиқкунандаи шаъну шараф, Гузоришгари махсус доир ба масъалаи оид ба мустақилияти судяҳо ва адвокатҳо вобаста ба парвандани Исмаилов Илҳом.*⁴⁹

17 феввали соли 2011 Гузоришгари махсус доир ба масъалаи оид ба ҳуқуқи ҳар шахс ба дараҷаи баландтарини солимии ҷисмониву рӯҳӣ яқҷоя бо Гузоришгари махсуси оид ба шиканча ва дигар муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ё таҳқиқкунандаи шаъну шараф ва Гузоришгари махсуси доир ба масъалаи мустақилияти судяҳо ва адвокатҳо ба Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон муроҷиатномаи муштарак фиристоданд, ки дар он онҳо вобаста ба боздошт шудан ва вазъи саломатии Илҳом Исмаилов изҳори нигаронӣ намуданд.

Тибқи маълумотҳо, дар ниммаи моҳи ноябри соли 2010 Исмаилов ба Тавқиғгоҳи тафтишотии шаҳри Хуҷанд гузаронда шуд, сарфи назар аз ин адвокати ӯ тавонист, ки бо ӯ танҳо 20 ноябри соли 2010 вохӯрад. Вале, ба адвокати ӯ иҷозат надоданд, то ки бо ҳимояшавандаи худ дар алоҳидагӣ сӯҳбат кунанд, инчунин вохӯрии завҷаи ӯ низ дар ҳузури кормандони Кумитаи давлатии амнияти миллӣ сурат гирифт. Тибқи маълумотҳои онҳо Исмаилов бо душворӣ роҳ мегашт, ва ӯ тарсон менамуд. Инчунин ба онҳо муяссар гардид, ки маълумоти марбут ба оғози тафтишотро доир ба масъалаи истифодаи гардидани шиканча нисбати Исмаилов дастрас намоянд ва далелу асоси онро, ки ӯ 3 ноябри соли 2010 на 9 ноябри соли 2010, тавре ки кормандони милитсия хабар доданд, боздошта шудааст, муайян кунанд. Ғайр аз ин, тибқи гуфтаҳои хешовандон Исмаилов гирифтори бемории шадиди роҳи нафас буд, ки бинобар ин ӯ ба муоинаи тиббии фаврӣ эҳтиёҷ дошт, аз он ҷумла ба рентгени қафаси сина барои таъин кардани табобати дахлдор. Бо вучуди ин, тибқи маълумотҳо, дар Тавқиғгоҳи тафтишотии №2 таҷҳизоти зарурии тиббӣ барои муқаррар кардани бемории Исмаилов ва таъин кардани табобат вучуд надорад. Ҷамин тариқ,

⁴⁹ Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Juan E. MéndezA/HRC/16/52/Add.1, 1 March 2011; Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health, Anand Grove A/HRC/17/25/Add.1, 16/05/2011

маъмурияти ҳабсхонаи Тавқиғоҳи тафтишоти №2 ба оилаи Исманов барои бо доруворӣ таъмин кардани ӯ мууроҷиат кард.

Аввалин маротиба 19 ноябри соли 2010 парвандаи Исманов дар маърази даъвати Раиси Гурӯҳи корӣ оид ба боздоштҳои худсарона, Гузоришгари махсус доир ба масъалаҳои мустақилияти судҳо ва адвокатҳо, инчунин Гузоришгари махсус оид ба шиканча ва дигар муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ё таҳқиркунандаи шаъну шараф қарор гирифт. Бо вучуди ин, аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобе дода нашуд. Дар баромади худ аз 17 феввали соли 2011 Гузоришгарони махсус бинобар он, ки вазъ саломатии Исманов аз сабаби мавҷуд набудани дастрасӣ ба ёрии тиббӣ бад шудааст, дар мавридидаҳлнопазирии ҷисмонӣ ва психологӣ ӯ ва тафтиш нашудани арзу шикоятҳо оид ба истифодаи шиканча изҳори нигаронӣ намуданд.

Ҷавоби Ҳукумат: Дар лаҳзаи таҳияи гузориш, ҳукумат доир ба маълумоти Гузоришгарони махсус ҷавобе ирсол накарда буд.

Мууроҷиатҳои муштараки Гурӯҳи корӣ оид ба боздоштҳои худсарона, яқоя бо Гузоришгари махсус доир ба шиканча ва дигар муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ё таҳқиркунандаи шаъну шараф, Гузоришгари махсус доир ба масъалаҳои вазъи ҳимоятгарон ва Гузоришгари махсус доир ба масъалаи мустақилияти судҳо ва адвокатҳо дар робита бо парвандаи Неъматулло Ботақузиёв⁵⁰. 26 феввали соли 2010 Неъматулло Ботақузиёв, шаҳрванди Ҷумҳурии Қирғизистон, тавре ки хабар дода мешавад, баъд аз вохӯрӣ дар идораи маҳалии РКОГ Созмони Милали Муттаҳид, дар шаҳри Душанбе (Тоҷикистон) бедарак мешавад. Ботақузиёв дар Ҷумҳурии Қирғизистон, баъд аз он, ки ӯро мақомот барои ташкил кардани эътирозҳо дар Ноокат (Қирғизистон) гунаҳгор карданд ва мехостанд ӯро ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашанд, аз 1 октябри соли 2008 пинҳон мешуд. Баъди ба Тоҷикистон омаданаш дар нимаи моҳи феввали соли 2010 ӯ паноҳгоҳ талаб кард. Ӯ аз ҷониби идораи маҳалии РКОГ СММ ҳамчун шахси паноҳгоҳчӯянда ба

⁵⁰ Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Juan E. Méndez A/HRC/16/52/Add.1, 1 March 2011; Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights defenders Margaret Sekaggya, A/HRC/16/44/Add.1, 28 February 2011

қайд гирифта шуд ва охирон маротиба ўро дар идораи РКОГ СММ дар ниммаи дуюми рӯзи 26 феввали соли 2010 дидаанд.

4 март соли 2010 Идораи минтақавии Раёсати Комиссари олий оид ба ҳуқуқи инсон дар Осиёи Миёна дар шаҳри Бишкек хабардор карда шуд, ки гӯё Бонақузиёв аз ҷониби Кумитаи давлатии амнияти миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон дастгир карда шудааст ва таҳти хатари экстрадитсия ба Ҷумҳурии Кинғизистон қарор дорад. Тибқи маълумотҳои ташкилотҳои маҳалии ғайриҳукумати гӯё Ботақузиёв мавриди шиканча қарор дода шуда бошад, ки дар натиҷа саломатии ӯ хеле бад шудааст. Сарфи назар аз кӯшишҳои зиёд, ба адвокати ӯ муяссар нагардид, ки бо ӯ вохӯрад. Асосу далели эҳтимолий барои боздошт шудани Ботақузиёв фаъолияти касбии ӯ доир ба ҳифзи ҳуқуқи инсон буд, хусусан гуфтаҳои танқидии ӯ доир ба пароканда кардани иштирокчиёни намоиш дар ноҳияи Ноокат аз ҷониби қувваҳои амнияти Ҷумҳурии Қирғизистон.

Ҳолати ҷисмонӣ ва психологии Ботақузов, мавҷуд набудани дастрасӣ ба адвокат, инчунин экстрадитсияи эҳтимолии ӯ ба ватан боиси ташвиши ҷиддии гузоришгарони махсус гардид.

Ҷавоби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон: Дар мактуби худ аз 29 март мақомоти Тоҷикистон ҷавоб доданд, ки мавҷуд набудани таҳрири (версияи) русии маълумот барои саривақт пешниҳод намудани ҷавоб монеа гардид. Вале, дар лаҳзаи таҳия намудани гузориш ҷавоб аз ҷониби Ҳукумат пешниҳод карда нашуд.

Робитаҳои қаблӣ ба масъалаҳои зерин дахл доштанд, ба монанди:

- кӯчонидани маҷбурӣ (ичборӣ) дар шаҳри Душанбе, моҳи март соли 2008 Гузоришгари махсус оид ба масъалаи манзили кофӣ. Ҷавоб аз ҷониби Ҳукумат пешниҳод карда нашуда буд⁵¹.

- нисбати лоиҳаи қонун дар бораи озодии виҷдон ва ташкилотҳои диние, ки озодии дину мазҳабро вайрон мекунанд. Моҳи августи соли 2008. Гузоришгари махсус оид ба озодии

⁵¹Report of the Special Rapporteur on adequate housing as a component of the right to an adequate standard of living, and on the right to non-discrimination in this context, Miloon Kothari. A/HRC/7/16/Add.1. 4 March 2008

дину мазҳаб ва эътиқо. Ҷавоб аз ҷониби Ҳукумат пешниҳод карда нашуда буд⁵².

- доир ба Маҳмадрӯзи Искандаров. 21 ноябри соли 2006. Ақидаҳои Гурӯҳи корӣ оид ба боздоштҳои худсарона. Кишвар дар робита фаъолоне иштирок намуд. Мулоҳизоти ҷамъбастии Гурӯҳи корӣ: Маводҳои ба Гурӯҳи корӣ пешниҳодшуда ба он имкон намерасанд муқаррар намояд, ки аз озодӣ маҳрум кардани ҷаноби Искандаров оё ҳислати худсарона дошт ё не⁵³.

- бастанӣ сайтҳо. 26 мартӣ соли 2007. Гузоришгари махсус оид ба озодии илҳори ақида. Ҷавоб аз ҷониби Ҳукумат пешниҳод карда нашуда буд⁵⁴.

⁵²Report of the Special Rapporteur on freedom of religion or belief, Asma Jahangir. A/HRC/7/10/Add.1. 28 February 2008

⁵³Мулоҳизоти аз ҷониби Гурӯҳи корӣ доир ба боздоштҳои худсарона қабулгардида. /HRC/7/4/Add.1. 16 January 2008

⁵⁴The right to freedom of opinion and expression Report of the Special Rapporteur, Amebyi Ligabo. A/HRC/4/27/Add.1. 26 March 2007

БОБИ 9. ИНТИШОР КАРДАНИ ИТТИЛООТ

Яке аз ӯҳдадорихои кишвари узв интишор намудани иттилоот доир ба ҳуҷҷатҳои батасвибрасида, тавсия ва мулоҳизоти ҷамъбастии Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон мебошад. Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон (башар) дар ҳама тавсияҳои ҷамъбастии худ ба Тоҷикистон тавсия додааст, ки дар байни мақомоти давлатӣ ва доираи васеи аҳоли, ҳам доир ба гузоришҳо ва ҳам доир ба тавсияҳои қабулгардида иттилоот интишор намояд.

Кумитаи оид ба ҳуқуқи кӯдак (2000) тавсия дод, то ки мутобиқи банди 6 моддаи 44-и Конвенсия, интишор намудани гузориши ибтидоӣ дар байни аҳоли таъмин карда шавад, инчунин масъалаи таҳияи гузоришро дар баробари ҷавобҳои хаттӣ ба як қатор масъалаҳои аз ҷониби Кумита дар ҳисоботҳои мухтасар оид ба мубоҳисаҳо ва мулоҳизоти ҷамъбастии Кумита зикргардида, баъд аз баррасӣ намудани гузориш муҳокима карда шаванд. Чунин ҳуҷҷат бояд барои мақсадҳои муҳокима ва тарғиб гардидани Конвенсия, инчунин аз ҷониби ҳукумат, парламент ва ҷомеаи васеъ, ҳамчунин ташкилотҳои дахлдори ғайриҳукуматӣ иҷро шудан ва анҷом додани мониторинги муқаррароти он ба таври васеъ интишор карда шавад⁵⁵.

Кумитаи оид ба ҳуқуқи кӯдак (2010) тавсия дод, ки гузориши даврии дуҷум ва ҷавобҳои хаттӣ, инчунин тавсияҳои аз ҷониби Кумита қабулгардида (мулоҳизоти ҷамъбастӣ) дар байни доираи васеи аҳоли, ташкилотҳои ҷомеаи шахрвандӣ, гурӯҳҳои ҷавонон ва кӯдакон бо мақсади муҳокима гардидан ва баланд бардоштани сатҳи огоҳӣ доир ба Конвенсия, татбиқи муқаррарот ва назорати риояи он ба таври васеъ интишор карда шаванд⁵⁶.

⁵⁵ Мулоҳизоти ҷамъбастии Кумитаи оид ба ҳуқуқи кӯдак (2010). Тоҷикистон. CRC/C/15/Add.136. 23 October 2000

⁵⁶ Мулоҳизоти ҷамъбастии Кумитаи оид ба ҳуқуқи кӯдак. Тоҷикистон. 5 February 2010. CRC/C/TJK/CO/2

Кумитаи оид ба барҳам додани табъизи нажодӣ (2004) ба кишвари аъзо тавсия дод, ки гузориши кишвари узв аз лаҳзаи таҳия гардидани он ба аҳли ҷамае дастрас бошад, ва ҳамин тариқ ҳулосаҳои Кумита доир ба ин гузоришҳо бояд интишор гарданд⁵⁷.

Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон (2005) ба Тоҷикистон пешниҳод намуда буд, ки таҳия ва дар ҳудуди Тоҷикистон ба таври васеъ интишор гардидани гузориши даврии ибтидоӣ ва тавсияҳои ҷорӣ ҷамъбасти байни доираҳои васеи аҳоли ва намояндаҳои ҳокимияти судӣ, қонунгузорӣ ва иҷроия таъмин карда шавад, аз он ҷумла, интишор гардидани гузориш дар байни ташкилотҳои ғайриҳукуматие, ки дар кишвар фаъолият мекунанд⁵⁸.

Кумитаи оид ба шиканча (2006) пешниҳод намуда буд, ки доир ба гузориши ибтидоӣ, ҳисоботи мухтасар ва тавсияҳо ба забонҳои гуногун, тариқи ҷойгир кардан дар веб-сайтҳои расмӣ, тавассути ВАО ва ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ маълумот интишор кард шаванд⁵⁹.

Кумитаи оид ба ҳуқуқи иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ (2006) аз Тоҷикистон талаб намуд, ки тавсияҳои ҷамъбастии худро дар байни ҷамаи табақаҳои ҷомае интишор намояд ва Кумитаро доир ба тамоми тадбирҳои андешидашуда оид ба татбиқи тавсияҳо тариқи ворид намудани ин иттилоот ба гузориши даврии минбаъда хабардор созад. Кумита ҳамчунин ба таври қатъӣ тавсия дод, ки то пешниҳод гардидани гузориши даврии минбаъда ҷалб намудани ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ ва дигар аъзоёни ҷомаеи шаҳрвандӣ ба ҷараёни муҳокимаҳои сатҳи милли идома дода шавад⁶⁰.

Кумитаи оид ба барҳам додани табъиз нисбати занон (2007) аз Тоҷикистон талаб намуд, ки дар ҳудуди Тоҷикистон мулоҳизоти ҷамъбастии Кумитаро бо мақсади он, ки аҳоли, аз он

⁵⁷ Мулоҳизоти ҷамъбастии Кумитаи оид ба барҳам додани табъизинажодӣ. Тоҷикистон. CERD/C/65/CO/8. 10 December 2004

⁵⁸ Мулоҳизоти ҷамъбастии Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон. Тоҷикистон.

CPR/CO/84/TJK. 18 July 2005

⁵⁹ Мулоҳизоти ҷамъбастии Кумитаи идди шиканча. Тоҷикистон. 7 December 2006
CAT/C/TJK/CO/1

⁶⁰ Тавсияҳои ҷамъбастии Кумитаи оид ба ҳуқуқҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ. Тоҷикистон. E/C.12/TJK/CO/1. 24 November 2006

ҷумла, мансабдорони ҳукуматӣ, сиёсатмадорон, парламент ва намояндаҳои ташкилотҳои занон ва ҳифзи ҳуқуқ оид ба тадбирҳои, ки барои таъмин намудани баробарии қонунӣ ва воқеии занон, инчунин доир ба тадбирҳои минбаъд ҷиҳати масъалаи мазкур андешидашавандаҳабардор карда шаванд, ба таври васеъ интишор намояд. Кумита талаб намуд, ки Конвенсия ва Протоколи иловагӣ ба он, тавсияҳои умумии Кумита, Эъломияи Пекин ва Платформаи амалҳо, ҳуҷҷати ҷамъбастии иҷлосияи махсуси бисту сеюми Ассамблеяи Генералиро таҳти унвони «Занон дар соли 2000: баробарӣ байни мандону занон, тараққиёт ва ҷаҳон дар асри XXI»⁶¹ махсусан дар байни ташкилотҳои занон ва ҳифзи ҳуқуқ интишор намояд.

Айни замон, дар Тоҷикистон аз ҷониби мақомоти давлатӣ матнҳои гузоришҳои миллӣ ба мақомоти шартномавии Созмони Милали Муттаҳид, тавсияҳои ҷамъбастии ин мақомот, инчунин Мулоҳизоти Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон нисбати Ҷумҳурии Тоҷикистон доир ба маълумотҳои инфиродӣ таҳия ва ба таври васеъ интишор карда намешаванд. Дар веб-сайти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон танҳо матни гузориши ибтидоии Ҷумҳурии Тоҷикистон доир ба ҷараёни иҷрои Конвенсияи байналмилалӣ оид ба ҳифзи ҳуқуқи тамоми муҳоҷирони меҳнатӣ ва аъзоёни оилаҳои онҳо ҷойгир карда шудааст. Асосан матнҳои ҳуҷҷатҳои Созмони Милали Муттаҳид нисбати Тоҷикистон дар сайтҳои ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ ҷойгир карда мешаванд.

⁶¹Тавсияҳои ҷамъбастии Кумитаи оид ба барҳам додани таъбиз нисбати занон: Тоҷикистон. 2 February 2007. CEDAW/C/TJK/CO/3

БОБИ 10. ХУЛОСА ВА ТАВСИЯҲОИ АСОСӢ

1. **Қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон** умуман заминаи ҳуқуқи заруриро барои иҷро кардани ўҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон дорад. Масъулият барои иҷро кардани ўҳдадориҳои байналмилалӣ ба дӯши Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон воғузур карда шудааст, ки чиҳати ин ҳадафҳо метавонад кумита ва комиссияҳои дахлдорро таъсис диҳад. Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон мониторинги иҷрои ин ўҳдадориҳоро анҷом медиҳад.
2. Бо масъалаҳои таъмин намудани ўҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон ду Комиссияи Ҳукумати машғуланд: Комиссияи оид ба иҷрои ўҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон ва Комиссияи оид ба ҳуқуқи кӯдак, ки дар асоси Қарорҳои Ҳукуमत амал мекунанд. Тибқи қарорҳои функсия ва ваколатҳои Комиссияҳо муқаррар карда шудаанд. Ду Комиссияи дигар, Комиссияи байниидоравӣ оид ба мубориза бо харидуфурӯши одамон ва Комиссияи байниидоравӣ оид ба танзими равандҳои муҳочирати назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, гарчанде бевосита ба таҳия намудани гузоришҳо ба мақомоти шартномавӣ машғул нестанд, ҳамзамон фаъолияти онҳо чиҳати риоя гардидани ҳуқуқҳои дар ҳуҷҷатҳои махсуси байналмилалӣ соҳаи ҳуқуқи инсон пешбинигардида, равона карда шудааст.
3. **Заминаи меъёрӣ ҳуқуқии** мавҷуда (хусусан низомномаҳои комиссияҳо) оид ба фаъолияти Комиссияҳо механизми расмӣ ҳамкорӣ ва шарикӣ дар сатҳи котиботҳои худ ҷамъовари иттилооти барои мақсадҳои таҳия намудани гузоришҳои миллӣ ва барои пешниҳод намудани онҳо ба мақомоти Созмони Милалӣ Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон (башар) зарурбударо пешбинӣ намекунад. Масалан, механизми расмӣ ҳамкорӣ ва шарикӣ Шӯъбаи кафолатҳои конститусионӣ (котиботи Комиссияи оид ба иҷрои ўҳдадориҳои байналмилалӣ) бо котиботҳои Комиссияи оид ба ҳуқуқи инсон, Комиссияи байниидоравӣ оид ба мубориза бо харидуфурӯши одамон ва Комиссияи байниидоравӣ оид ба танзими равандҳои муҳочират умуман вучуд надоранд. Чунин ҳамкорӣ ба таври ғайрирасмӣ дар асоси хоҳишҳои шахсии кормандони ин идораҳо сурат

мегирад. Дар баробари ин, ба чунин ҳамкориҳо зарурат вучуд дорад, зеро масъалаҳои, ки бо онҳо Комиссияҳои махсусгардонидашуда сару кор доранд, ба соҳаи фаъолияти Гурӯҳи кории коршиносон алоқамандӣ дорад. Масалан, масъалаи ҳуқуқи инсон қариб дар ҳамаи гузоришҳои мавзӯӣ дохил карда шудааст. Масъалаҳои доир ба мубориза бо харидуфурӯши одамон дар чунин ҳуҷҷатҳо, ба монанди Паймони байналхалқӣ доир ба ҳуқуқи шаҳрвандӣ ва сиёсӣ, Конвенсияи зидди шиканҷа, Конвенсияи байналмилалӣ оид ба ҳуқуқи ҳамаи муҳоҷирони меҳнатӣ ва аъзои оилаҳои онҳо зикр карда шудаанд. Масъалаҳои вобаста ба ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ ва татбиқи Конвенсия соҳаи фаъолияти Комиссияи Байниидоравӣ оид ба танзими равандҳои муҳоҷирати назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад, ва таҳия намудани гузориш ба Кумитаи оид ба ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ аз ҷониби Гурӯҳи кории коршиносони Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба иҷрои ӯҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон анҷом дода мешавад. Ин ба он боис мегардад, ки аз ҷониби Гурӯҳи кории коршиносон ҷамъоварӣ ва таҳлили иттилоот тақроран анҷом дода мешавад.

4. Яке аз проблемаҳои, ки бо он мақомоти давлатӣ дучор мегарданд, ин **саривақт гирифтани муросилота**з Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон (мактубҳо ва дархостҳо) мебошад. Гарчанде, ҳамоҳангсозии фаъолияти доир ба иҷрои ӯҳдадориҳои байналмилалӣ, аз он ҷумла, доир ба маълумотҳои инфиродӣ ба дӯши Шӯъбаи кафолатҳои конститусионӣ вогузор карда шудааст, Вазорати корҳои хориҷӣ на ҳамеша муросилоти Кумитаро бевосита ба Шӯъба ирсол менамояд. Дар баъзе ҳолатҳо, мактубҳои Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон доир ба маълумотҳои инфиродӣ бевосита ба Суди олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва/ё Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон фиристода мешаванд. Дар натиҷа мақомоти давлатӣ оид ба чунин категория парвандаҳо (оид ба баъзе парвандаҳо) иттилооти ҷудогона доранд. Ягон мақомоти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон на доир ба маълумотҳои инфиродӣ, ки мавриди муросилот қарор доранд ва на доир ба

мулоҳизоти Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон маълумотҳои омории дақиқро надорад. Ин ҳамчунин ба вучуд надоштани вобастакунии расмии **механизми Ҷамоҳангсозии байниидоравии фаъолияти мақомоти давлатӣ** алоқамандӣ дорад.

5. Дар Низомномаи Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба иҷрои ўҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон **масъалаи марбут ба фаъолияти гурӯҳҳои қорӣ коршиносон, функсия ва ваколатҳои онҳо ба танзим дароварда нашудааст**. Гурӯҳҳои қорӣ коршиносон аз қониби Комиссия таъсис дода мешаванд ва ба ҳайати онҳо намояндаҳои вазоратҳо ва мақомот, Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон (аз соли 2009) ва ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ дохил мебошанд. Роҳбарони гурӯҳҳои қорӣ сармутахассисон/мутахассисони Шўбаи кафолатҳои конститусионӣ (ғайр аз гурӯҳҳои оид ба омода намудани гузориш ба Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон) мебошанд. Ҷамоҳангсозии умумии қорҳои тамоми гурӯҳҳои қорӣ аз қониби Котиби масъули Комиссия (сармутахассиси Шўба) анҷом дода мешавад. Ин боис он мегардад, ки аксаран дар Гурӯҳи қорӣ коршиносон қормандони вазорату мақомоте иштирок мекунанд, ки ё дорои маълумоти кофӣ намебошанд, ё ваколати талаб қардани иттилооти заруриро аз мақомоти давлатие, ки онҳо намояндаи он мекунанд, надоранд.
6. Мутобиқи Низомномаи ҳарду Комиссия, ба ҳайати Комиссияҳо намояндаҳои ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ дохил мешуданд. 30 марти соли 2010, **аз ҳайати Комиссия оид ба иҷрои ўҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон намояндаҳои ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ хориҷ қарда шуданд**. Гарчанде, айни замон, расман намояндаҳои ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ аъзоёни Комиссия ҳисобида намешаванд, намояндаҳои ташкилотҳои ғайриҳукуматие, ки соҳаи фаъолиятшон бештар мутобиқат мекунанд ба ҳайати Гурӯҳи қорӣ коршиносон дохил қарда мешаванд. Ҷангоми таъсис додани гурӯҳҳои қорӣ коршиносон Котиби масъули Комиссия бо ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ машваратҳо мегузаронад ва ду ташкилоти ғайриҳукуматӣ барои дохил қардани онҳо ба ҳайати гурӯҳи қорӣ коршиносон интиҳоб қарда мешавад. Вале, **вучуд надоштани вобастакунии расмии иштироки ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ дар қорӣ**

гурӯҳи кори коршиносон онҳоро дар ҳолати вобастагӣ аз қарорҳое, ки мансабдорони давлатӣ қабул мекунад, мегузорад.

7. Дар кишвар мутобиқи ўҳдадориҳои тибқи Протоколи иловагӣ ба Паймони байналхалқӣ доир ба ҳуқуқи шаҳрвандӣ ва сиёсӣ **механизми иҷро кардани мулоҳизоти Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон таҳия нагардидааст. Низомномаи Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба иҷрои ўҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон танҳо чаҳорчӯбаи умумии фаъолияти Комиссияро дар доираи иҷрои ўҳдадориҳои соҳаи ҳуқуқи инсон пешбинӣ менамояд, аз он ҷумла, муқаррарот доир ба масъалаҳои иштирок дар робитаҳо бо мақомоти Созмони Милали Муттаҳид. Дар баробари ин, масъулият ва механизми иҷрои Мулоҳизоти Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон вобаста ба маълумотҳои инфиродӣ пешбинӣ нагардидаанд.**
8. **Дар қонунгузори мурофиявӣ масъалаҳои дубора дида баромадани парванда бинобар Мулоҳизоти Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон пешбинӣ нагардидааст.** Вале, чуниназ нав дида баромадани парванда метавонад тариқи расмиёти эътироз пешниҳод кардан тибқи тартиби назорат, ки барои он ҳолатҳои нав асос шуда метавонанд (ҳолатҳои нав ошкоргардида), ба мисли ҳолатҳои поймол гардидани ҳуқуқи КҲИ эътирофнамуда, ки дар ПБҲШС пешбинӣ шудаанд, анҷом дода шавад. Меъёрҳои Кодекси мурофиявии ҷиноятӣ низ метавонанд ҳангоми аз ҷониби КҲИ қабул гардидани воситаҳои ҳифзи дорои хислати ҳуқуқӣ истифода карда шаванд (масалан, гузаронидани тафтиши далелҳои шиканча ё ҳалокати қурбонӣ).
9. Дар мавридиробита **ва ирсол намудани мактубу дархостҳои Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон бо мақомоти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон мушкилии ҷиддие** вучуд дорад.
10. **Ивазшавии кадрҳо дар системаи мақомоти давлатӣ, ҳамчунин вучуд надоштани шўъба ва идораҳои махсуси машғул ба фаъолияти оид ба пешниҳод намудани иттилоот барои таҳия намудани гузоришҳо ба чараёни таҳия намудани гузоришҳо ба мақомоти шартномавии Созмони Милали Муттаҳид таъсир мерасонад.** Бештар аз ҳама, ҳангоми таҳия намудани гузоришҳо ва таъсис додани

ГКК кормандони нави вазорату идораҳое, ки одатан дар мавриди ҷараёни таҳия намудани гузоришҳо донишу таҷрибаи кофӣ, инчунин хотираи институтсионалӣ оид ба фаъолияти пештараи идораи дахлдор дар ин самт надоранд, ҷалб карда мешаванд. Ин омилҳо боиси кашол ёфтани ҷараёни таҳия намудани гузоришҳо мегарданд ва метавонанд ба сифати иттилооти аз ҷониби мақомоти давлатии дахлдор пешниҳодшаванда таъсири ҷиддӣ расонанд.

11. Бо дарназардошти он, ки тамоми корҳои ташкилии ин самтро Шӯъбаи кафолатҳои конститусионӣ анҷом медиҳад, **ротатсия (ивазшавии) доимии кадрҳои роҳбарикунанда** дар ин Шӯъба ба ҷараёни кори таҳияи гузориш таъсир мерасонад. Масалан, фаъолият дар ин самт дар солҳои 2000-2004 хеле сареҳона анҷом дода мешуд, вале то соли 2008 корҳои вобаста ба таҳияи гузоришҳо хеле коҳиш ёфтанд (беамалӣ). Дар соли 2008 фаъолияти ГКК вусъат ёфт ва дар моҳи ноябри соли 2011 тамоми гузоришҳои даврӣ таҳия ва ё алақай ба Кумитаҳои дахлдор фиристода шуда буданд, ё дар ҷараёни тасдиқ гардидани таҳрири (варианти) ниҳоии гузоришҳо қарор доранд.
12. Фаъолияти комиссия ва ГКК бо таҳия ва пешниҳод намудани гузоришҳо ба мақомоти шартномавӣ маҳдуд мегардад ва **дар худ мониторинги иҷроӣ тавсияҳои ҷамъбасти мақомоти шартномавии Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсонро дар бар намегирад**. Вобаста ба ягон ҳуҷҷати номбурда **нақшаҳои амалҳо (ҷорабиниҳо) оид ба татбиқи онҳо қабул карда нашудаанд**. Ин ҳамчунин бо он асоснок карда шудааст, ки **воҳиди доимии кории Котиботи Комиссия**, ки бевосита танҳо бо масъалаҳои татбиқ ва мониторинги иҷроӣ уҳдадорҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон машғул бошад, вучуд надорад. Котиби масъули Комиссия ҳамчунин Мудири шӯъбаи бахши шахрвандӣ ва бахшиши ҷазои (афви) Шӯъбаи кафолатҳои конститусионӣ (Котиби масъули Комиссияи оид ба масъалаҳои бахшиши ҷазо ва шарҳвандӣ) мебошад. Котиби масъул оид ба масъалаҳои бахшиши ҷазо (афв) ва шахрвандӣ инчунин аъзои комиссия оид ба мукофотҳои давлатии назди Президенти Ҷумҳурии

Тоҷикистон мебошад. Ба ақидаи кормандони Шӯъба бинобар зиёд шудани ҳаҷми корҳо вобаста ба таҳияи гузоришҳо, онҳо аслан фурсат надоранд, ки кори иловагии вобаста ба мониторинги татбиқи тавсияҳои ҷамъбастии Кумитаҳои оид ба ҳуқуқи инсон ва таҳияи ҳисоботҳо бинобар иҷрои тавсияҳои мақомоти оид ба ҳуқуқи инсонро анҷом диҳанд.

13. **Номутобиқати иттилооти оморӣ, инчунин вучуд надоштани иттилооти навшуда** ба ГKK ҳар ду Комиссияҳо дар ворид кардани тамоми иттилооти зарурӣ ба матни гузоришҳо монеа ба вучуд меорад. Дар баъзе ҳолатҳо, иттилооте, ки аз Агентии омори назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон гирифта шудааст, ба маълумоти омории пешниҳоднамудаи мақомоти давлатии соҳавӣ мутобиқат намекунад. Иттилооти омории навшударо на ҳамаи мақомоти давлатӣ пешниҳод мекарданд. Проблемаи мазкур доимӣ буда, ба сиёсати ҳамкориҳои муштарак ва ҳамоҳангсозии фаъолияти мақомоти давлатӣ доир ба мубодилаи иттилооти оморӣ дахл дорад.
14. Ҳангоми таҳия намудани ҷавобҳо ба мактубу дархостҳои Кумитаи оид ба масъалаҳои ҷоиз будан ва мавзӯи маълумотҳои инфиродӣ, **давлат танҳо омӯзиши маводҳои парвандаҳои ҷиноятиро анҷом медиҳаду халос**, ва таҳлили аризаҳои вобаста ба ҳуқуқвайронкуниҳоро, тавре ки дар Паймони байналхалқӣ доир ба ҳуқуқи шаҳрвандӣ ва сиёсӣ зикр карда шудааст, анҷом намедиҳад.
15. **Ягон мулоҳизот аз 22 Мулоҳизоти Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон доир ба маълумотҳои инфиродӣ, ки Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон нисбати Ҷумҳурии Тоҷикистон баровардааст, аз ҷониби кишвар иҷро карда нашудааст.**
16. **Кишвар ба ягон мурочиати расмиёти махсус оид ба маълумотҳои инфиродӣ, ки нисбати Ҷумҳурии Тоҷикистон фиристода шудаанд, ҷавоб нагардондааст.** Расмиёти махсус ҳамчунин доир ба маъсалаҳои нисбатан мубрами бо мандатҳои онҳо алоқамандбуда таҳқиқотҳои хусусии ҳудро анҷом медиҳанд. Барои ин мақсадҳо, онҳо метавонанд, ҳамчунин барои кишварҳои аъзо саволномаҳо тартиб диҳанд ва онҳоро бо дархости пешниҳод намудани иттилооти дахлдор ба кишварҳои узв мефиристанд. Доир ба саволномаҳои мавзӯӣ Тоҷикистон аз 24 саволномаи ба

ваколатдорони расмиёти махсус фиристодашуда ба 1-тои он ҷавоб гардонидаст⁶².

17. Айни замон, дар Тоҷикистон аз ҷониби мақомоти давлатӣ **матнҳои гузоришҳои миллӣ ба мақомоти шартномавии Созмони Милали Муттаҳид, тавсияҳои ҷамъбастии ин мақомот, инчунин Мулоҳизоти Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон нисбати Ҷумҳурии Тоҷикистон доир ба маълумотҳои инфиродӣ таҳия ва ба таври васеъ интишор карда намешаванд.** Дар веб-сайти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон танҳо матни гузориши ибтидоии Ҷумҳурии Тоҷикистон доир ба ҷараёни иҷрои Конвенсияи байналмилали оид ба ҳифзи ҳуқуқи ҳама муҳоҷирони меҳнатӣ ва аъзоёни оилаҳои онҳо ҷойгир карда шудааст. Асосан матнҳои ҳуҷҷатҳои Созмони Милали Муттаҳид нисбати Тоҷикистон дар сайтҳои ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ ҷойгир карда мешаванд.
18. Проблемаҳои умумии институтҳои (ниҳодҳои) ҷомеаи шаҳрвандӣ **иқтидори ғайрикофӣи намоёндагони ташкилотҳои ғайриҳукуматӣ,** вучуд надоштани иттилоот оид ба фаъолияти яқдигар ва маводҳои иттилоотию таҳлилии (натиҷаҳои таҳқиқот, ҳисоботҳои) таҳиянамудаи онҳо мебошанд.

ТАВСИЯҲОИ АСОСӢ

1. Гузаронидани ислоҳоти фаъолияти Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки барои иҷрои ўҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон ҷиҳати таъсис додани механизми марказонидашудаи ягонаи дорои тамоми сифатҳои зарурии (кормандони омӯзонидашудаи масъул, робитаи самаранок, ҳамоҳангсозии байниидоравӣ) қонунӣ, бо расмиётҳои маъмурий ва дорои хислати нақшавӣ таъминшуда (аз он ҷумла нақшаҳои молиявӣ низ) ваколатдор аст.
2. Тибқи қонунгузорӣ тасдиқ кардани фаъолияти Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба иҷрои ўҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон, муфассал шарҳ додани функсия ва вазифаҳо, пешбинӣ

⁶²Подборка, подготовленная Управлением Верховного комиссара по правам человека в соответствии с пунктом 15 b) приложения к резолюции 5/1 Совета по правам человек. Таджикистан. A/HRC/WG.6/12/TJK/2

намудани фаъолияти Гурӯҳҳои кории коршиносон, инчунин иштирок кардани ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ дар ҳамаи марҳилаҳои фаъолияти Комиссияҳо.

3. Ҷудо кардани захираҳои зарурӣ барои таъсис додани воҳиди кории доимоамалкунандае, ки функцияи котиботи Комиссияҳоро анҷом медиҳад ва ҳам барои чараёни таҳияи гузоришҳои миллӣ ба мақомоти шартномавии Созмони Милали Муттаҳид ва ҳам барои робитаи саривақт бо мақомоти шартномавии Созмони Милали Муттаҳид, инчунин барои анҷом додани мониторинги доимии иҷроии тавсияҳои мақомоти Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон ваколатдор бошад.
4. Муқаррар кардани воҳиди корӣ дар вазорату идораҳо, ки барои робита бо Котиботи Комиссияи оид ба иҷроии ўҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон вазифадор мебошад. Барои самаранок анҷом додани корҳо, кормандони мазкур бояд тахассуси худро ба таври мунтазамдоир ба масъалаҳои ҳуқуқи инсон ва таҷрибаи Кумитаҳои оид ба ҳуқуқи инсонро баланд бардоранд.
5. Таъсис додани манбаиягонаи захираи маълумотҳо оид ба иттилооти омории ва дигар маълумотҳои марбут ба фаъолияти Ҷумҳурии Тоҷикистон доир ба иҷро кардани ўҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон (иттилооти омории давлатӣ, ҳисобот ва таҳқиқотҳо, робитаҳои қаблӣ бо мақомоти Созмони Милали Муттаҳид ва ғайра), ки ба ҳамаи шахсони мансабдори мақомоти давлатии дар қисми 3 тавсияҳои мазкур зикргардида дастрас бошад. Манбаи маълумотҳо ҷиҳати таъсис додани заминаи институтсионалӣ барои фаъолияти мақомоти давлатӣ дар ин самт ва ба таври муттасил ҷамъоварӣ намудани иттилоот ҷиҳати зуд таҳлил кардани маълумотҳо барои мақсадҳои таҳия намудани гузоришҳои миллӣ ба мақомоти Созмони Милали Муттаҳид мусоидат менамояд.
6. Таҳия намудани механизми иҷроии Мулоҳизоти мақомоти байналмилалӣ оид ба ҳуқуқи инсон доир ба маълумотҳои инфиродӣ. Пешниҳодҳои мушахас доир ба механизми мазкур дар боби 11 гузориши мазкур зикр карда шудаанд.
7. Таҳия намудани системаи ба таври васеъ интишор кардани иттилоот доир ба ўҳдадориҳои байналмилалии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳуқуқи инсон (матнҳои ҳуҷжатҳои байналмилалӣ, гузоришҳои миллӣ, тавсияҳои ҷамъбасти,

мулоҳизоти Кумитаҳои оид ба ҳуқуқи инсон). Иттилоот метавонад дар веб-сайти Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷойгир карда шавад. Инчунин, дар оянда метавонад сайти махсуси Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба иҷрои ӯҳдадориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон бо функцияи робитаи мутақобил таъсис дода шавад.

БОБИ 11. МОДЕЛИ МЕХАНИЗМИ ИЧРОИ МУЛОҲИЗОТИ МАҚОМОТИ ШАРТНОМАВӢ ОИД БА ҲУҚУҚИ ИНСОН⁶³

Барои ҳал намудани масъалаи доир ба модели эҳтимолии иҷрои мулоҳизоти мақомоти шартномавӣ оид ба ҳуқуқи инсон бояд ҳангоми баррасӣ намудани маълумотҳои инфиродӣ ба хусусияти ҳифзу ҳимояи ҳуқуқӣ, ки аз ҷониби ин мақомот пешбинӣ карда мешаванд, аҳамият дод. Воситаҳои ҳифзу ҳимояи ҳуқуқиро шартан метавон ба се навъи асосӣ ҷудо намуд: а) тадбирҳои дорои хислати инфиродӣ; б) тадбирҳои умумӣ ва, в) тадбирҳои ҳуқуқӣ. Вобаста аз навъи тавсия, ба сифати мақомоти масъулони иҷрокунанда метавонанд мақомоти мухталифи ҳокимияти давлатӣ бошанд:

1) ҳокимияти қонунгузорӣ (агар суҳан дар бораи тағйироти меъёрҳои ҳуқуқие равад, ки хилофи ҳуҷҷатҳои байналмилалӣ мебошанд);

2) ҳокимияти иҷроия (ҳангоми гузарондани ислоҳоти мухталиф ё андешидани тадбирҳои дорои хислати инфиродӣ) ва,

3) ҳокимияти судӣ (ҳангоми дубора дида баромадани қарорҳои судӣ ё гузарондани мурофиаи судӣ).

Ҳангоми таҳия намудани механизми иҷрои мулоҳизоти мақомоти шартномавӣ оид ба ҳуқуқи инсон, **меъёр (критерия)** ё **талаботи зерин** бояд ба инбат гирифта шаванд:

Дар доираи кадом мақомоти давлатӣ механизм амал мекунад? Омӯзиши амалияи иҷрои қарорҳои мақомоти байналмилалӣ оид ба ҳуқуқи инсон кишварҳои мухталиф имкон дод, ки модел/механизми асосии иҷрои қарорҳои мақомоти байналмилалӣ оид ба ҳуқуқи инсон ба се гурӯҳ ҷудо карда шавад.

Ҳокимияти судӣ. Тадбирҳои марбут ба иҷрои қарорҳои мақомоти байналмилалии оид ба ҳуқуқи инсон аз ҷониби ҳокимияти судӣ муқаррар карда мешаванд. Чунин механизм,

⁶³ Ҳуҷҷати мазкур дар чаҳорҷӯбаи фаъолияти гурӯҳи корӣ оид ба таҳия намудани механизми иҷрои қарорҳои мақомоти байналмилалӣ доир ба ҳуқуқи инсон таҳия карда шуд. Муаллифи таҳқиқоти мазкур аъзои гурӯҳи корӣ мебошад. Гурӯҳи ҳимоятгарони ҳуқуқи ҷавон. Ҷумҳурии Қирғизистон. Соли 2011.

масалан, дар кишварӣ Перу ба роҳ монда шудааст. Вазорати қорҳои хориҷӣ бояд тамоми қарорхоро ба суде супорад, ки парвандаҳои муайяно баррасӣ мекунад, ва дар навбати худ, бояд ба Вазорати адлия доир ба пардохт намудани ҳама гуна тавони зарари дар қарорҳо ба таври мушаххас зикргардида қарор барорад. Агар ҳаҷми ҷубронпулӣ муқаррар карда нашуда бошад, суд бояд барои муқаррар кардани ҳаҷми маблағи ҷубронпулӣ муурофия оғоз намояд. Вобаста ба навъи ҷуброни ғайримоддии тавони зарар Суд ба мақомоти дахлдори давлатӣ доир ба иҷрои он фармон мебарорад.

Вазорати дахлдор. Қонунгузори кишварҳои зиёд функцияи иҷро кардани қарорҳои мақомоти байналмилалӣ ба дӯши мақомоти дахлдори давлатӣ, ки фаъолиятшон аз ҷониби вазоратҳои дахлдор, масалан, аз ҷониби Вазорати қорҳои хориҷӣ (минбаъд ВКХ) ё Вазорати адлия ҳамоҳангсозӣ карда мешаванд, вогузор менамоянд.

Масалан, дар кишвари Колумбия, ки дар он амалияи иҷро қарорҳои мақомоти байналмилалӣ яке аз амалияи пешқадам ба ҳисоб меравад, чунин Кумита намояндаҳои Вазорати қорҳои дохилӣ, Вазорати қорҳои хориҷӣ, Вазорати адлия ва Вазорати мудофиаро (мақомоти ҳамоҳангсоз – Вазорати қорҳои хориҷӣ) дар бар мегирад.

Дар кишвари Перу дар доираи Шӯрои машваратии миллӣ оид ба ҳуқуқи инсон назди Вазорати адлия моҳи апрели соли 2011 Комиссияи махсуси назорати иҷро расмиёти байналмилалӣ таъсис дода шуд, ки дорои мандати назорати иҷро қарорҳои (тавсияҳои) расмиёти Созмони Милалӣ Муттаҳид ва Ташкилотҳои кишварҳои америкой мебошад⁶⁴.

Дар Ҷумҳурии Украина ўҳдадорӣ барои таъмин намудани иҷро қарорҳои мақомоти байналмилалӣ (Суди Европа оид ба ҳуқуқи инсон) ба дӯши Вазорати адлияи Ҷумҳурии Украина вогузор карда шудааст.

Мақомоти олии ҳокимияти иҷроия. Механизми мазкур дар доираи мақомоти ҳокимияти иҷроияи кишвар таъсис дода мешавад: Президент ё Ҳукумат. Механизми мазкур бештар механизми ҳамоҳангсоз мебошад ва дар худ намояндаҳои

⁶⁴ Профессор Дэвид С. Балуарте, Университети Америкой.

вазорату идораҳои мухталифи дорои котиботи доимоамалкунанда дар мақомоти ҳокимияти иҷроияро дар бар мегирад.

Дар кишвари Гватемала Комиссияи президентӣ оид ба ҳамоҳангсозии сиёсати ҳокимияти иҷроия дар соҳаи ҳуқуқи инсон, ки фаъолияти ҳокимияти иҷроияи ҳифзи ҳуқуқ ва судиро ҳамоҳангсозӣ менамояд, амал мекунад. Аъзоёни доимии Комиссияи мазкур 6 вазорати дигар мебошанд.

Дар Тоҷикистон Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба иҷрои ўҳдадорӣ байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон, ки гузоришҳои давлатиро ба мақомоти шартномавии Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон таҳия менамояд ва барои ҳар як муросилот (мукотибот) доир ба маълумотҳои инфиродӣ ваколатдор аст, амал мекунад. Аъзоёни Комиссия 16 мақомоти давлатӣ, ҳамчунин намоёнҳои Суди олий ва Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошанд. Котиботи Комиссия Шӯъбаи кафолатҳои конститусионии ҳуқуқи шаҳрвандони Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад. Дар назар дошта мешавад, ки таҳия намудани механизми иҷроии Мулоҳизоти Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон дар доираи фаъолияти Комиссия метавонад дар сурати таҳия гардидани заминаи ҳуқуқи босифат, мушаххас намудани мақсаду вазифаҳо, доираи ваколатҳо, инчунин дар сатҳи Дастгоҳи Ҳукумат таъсис додани котиботи доимоамалкунанда механизми нисбатан самаранок бошад.

Чӣ тавр танзим карда мешавад? Ҳангоми таҳия намудани механизми иҷроии қарорҳои мақомоти байналмилалӣ оид ба ҳуқуқи инсон масъалаи танзими ҳуқуқи фаъолияти ин мақомот масъалаи хеле муҳим мебошад. Таҳлили амалияи дигар кишварҳо имкон медиҳад, ки якчанд моделҳои мухталифи танзим намудани масъалаи мазкур муқаррар карда шаванд.

Қабул кардани қонунҳои алоҳидае, ки доираи умумии иҷроии қарорҳои мақомоти байналмилалӣ оид ба ҳуқуқи инсонро муқаррар менамояд. Баъзе кишварҳо ҷиҳати иҷро намудани қарорҳои мақомоти байналмилалӣ қонунҳои алоҳида қабул мекунанд. Масалан, дар кишвари Коста-Рика қонун дар бораи қарорҳои байналмилалӣ қабул карда шудааст, ки дар он зикр мегардад, ки «Қарорҳои Суди Байниамерикой оид ба ҳуқуқи

инсон ва Президенти он, баъдиба маълумоти мақомоти дахлдори маъмури ва судии ҷумҳури расонида шуданшон, мисле қарорҳое, ки судҳои милли баровардаанд, ҳамон гуна эътибори ҳуқуқи доранд ва иҷрои онҳо низ ҳатмӣ мебошад».

Қонуни Колумбия дар бораи Пардохт намудани ҷубронпулиҳо ба қурбониёни ҳолатҳои поймол гардидани ҳуқуқи инсон, ки аз ҷониби мақомоти байналмилалӣ муқаррар карда шудаанд (моҳи июли соли 1996), парвандаҳои Кумитаи Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон ва Комиссияи БА-ро фаро мегирад. Тибқи қонун, мақомоти давлатӣ дарбори ҳаҷми маблағи ҷубронпулие, ки аз ҷониби Суди маъмури санҷида мешавад ва метавонад нисбати он даъво пешниҳод карда шавад, қарор қабул мекунад.

Қонуни Перу дар бораи расмиёти истифодаи қонунгузори қарорҳои ҳамаи «трибуналҳои байналмилалӣ»-ро фаро мегирад, ки мутобиқи он Вазорати қорҳои хориҷӣ бояд ҳамаи қарорҳои барои баррасии ниҳой ба суд супорад. Суд бояд ба Вазорати адлия оид ба пардохт намудани ҳама гуна ҷубронпулиҳои дар қарор ба таври мушаххас зикргардида, ки бояд аз фонди махсуси барои мақсадҳои муайян таъиншуда пардохт карда шавад, қарор барорад.

Қабул кардани ҳуҷҷати махсуси меъёрӣ (фармон) оид ба парвандаи алоҳида. Оид ба парвандаи Кантос, ки аз ҷониби Суди байниамериканӣ баррасӣ карда шуд, Фармони махсуси ҳокимияти иҷроия қабул карда шуд, ки дар он тадбирҳои мушаххаси барқарорсозӣ зикр гардидаанд ва мақомоти Маъмурияти Давлатӣ муқаррар карда шуданд, ки мутобиқи қарор ўҳдадор карда шудаанд.

Дар парвандаи *Барриос Альтос (бар зидди кишвари Перу)* Суд БАмуқаррар намуд, ки «қонунҳо дар бораи авф»-и ҳимоякунандаи аъзоёни ҳукумат аз таъқиб барои поймол кардани ҳуқуқи инсон хилофи ўҳдадорихои соҳаи ҳуқуқи инсон буданд. Баъд аз қабул кардани қарор мутобиқи қатномаи Вазорати давлатӣ ба тамоми прокуророн фармон дода шуд, ки парвандаҳо бидуни истифода кардани «қонунҳо дар бораи авф» дубора оғоз ва таъқиби ҷиноятӣ анҷом дода шавад.

Қабул кардани санади меъёрии ҳуқуқии (қонун) танзимкунандаи расмиёти иҷрои мулоҳизоти мақомоти байналмилалӣ оид ба

ҳуқуқи инсон зарур аст. Дар қонун бояд мақомоти масъули давлатӣ, тафсилоти муфассали функсияҳои он ва функсияҳои дигар мақомоти давлатӣ доир ба иҷрои вазифаҳои таъсисшудаи ҳифзи ҳуқуқ зикр карда шаванд.

Дар қонун инчунин, бояд масъалаҳои ҳамкорӣ бо дигар шохаҳои ҳокимият, ба монанди ҳокимияти қонунгузорӣ ва ҳокимияти судӣ пешбинӣ карда шаванд.

Қариб дар тамоми парвандаҳои байналмилалӣ оид ба ҳуқуқи инсон иштибоҳ ё камбудихову норасоӣҳои қори системаи судиро мушоҳида кардан мумкин аст. Чунин механизм бояд нақши инстансияҳои судӣ ва тадбирҳои марбут ба бартараф кардани камбудихову қори системаи судиро фаро гирад. Ин тадбирҳо бояд масъалаҳои бекор кардани мӯҳлати эътибори таъқиб ва иҷозати дубора оғоз намудани парвандаи ҷиноиро дар сурати баровардани қарорҳо оид ба маълумотҳои инфиродӣ пешбинӣ намоянд.

Қабул кардани қонун инчунин метавонад ҷиҳати ворид намудани тағйироти дахлдор ба қонунгузорию муҳофизатии кишвар ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ имконият фароҳам орад.

ЗАМИМАИ 1

Чадвали Мулоҳизоти Кумитаи Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон нисбати Ҷумҳурии Тоҷикистон

1. Маълумоти № 1096/2003, Қурбонов бар зидди Тоҷикистон (6 ноябри соли 2003, иҷлосияи ҳафтоду нухум)
2. Маълумоти № 964/2001, Саидов бар зидди Тоҷикистон (8 июли соли 2004, иҷлосияи ҳаштоду якум)
3. Маълумоти № 1117/2002, Ҳомидов бар зидди Тоҷикистон (29 июли соли 2004, иҷлосияи ҳаштоду якум)
4. Маълумоти № 973/2001, Халилов бар зидди Тоҷикистон (30 март соли 2005, иҷлосияи ҳаштоду сеюм)
5. Маълумоти № 1042/2001, Боймуродов бар зидди Тоҷикистон (16 ноябри соли 2005, иҷлосияи ҳаштоду панҷум)
6. Маълумоти № 985/2001, Алибоевабар зидди Тоҷикистон (16ноябри соли 2005, иҷлосияи ҳаштоду панҷум)
7. Маълумоти № 1208/2000, Қурбоновбар зидди Тоҷикистон (19апрели соли 2006, иҷлосияи ҳаштоду шашум)
8. Маълумоти № 1044/2002, Шукуровабар зидди Тоҷикистон (26апрели соли 2006, иҷлосияи ҳаштоду шашум)
9. Қарори № 1348/2005 Козиқ Ашуrow зидди Тоҷикистон (20 март соли 2007, иҷлосияи ҳаштоду нухум)
10. Мулоҳизоти № 1108/2002 ва 1121/2002, Каримов ва Нусратов бар зидди Тоҷикистон (3 апрели соли 2007, иҷлосияи ҳаштоду нухум)
11. Маълумоти № 1209, 1231/2003 ва 1241/2004, Баҳринисо Шарифова (1209/2003), Сайдали Сафаров (1231/2003), Холмурод Бурҳонов (1241/2004) бар зидди Тоҷикистон (01 апрели соли 2008, иҷлосияи наваду дуюм)
12. Маълумоти Сайбибӣ Ҳусейнова (№1263/2004) ва Пардахон Бутаева (1264/2004) бар зидди Тоҷикистон (20 октябри соли 2008, иҷлосияи наваду чорум)
13. Маълумоти № 1200/2003 Гулкарат Сатторова бар зидди Тоҷикистон (30 апрели соли 2009, иҷлосияи наваду панҷум)
14. Маълумоти № 1195/2003, Дӯнаев бар зидди Тоҷикистон, ССРР/С/95/Д/1195/2003 (22 апрели соли 2009, иҷлосияи наваду панҷум)
15. Маълумоти № 1276/2004, Зулфия Идиева бар зидди Тоҷикистон, ССРР/С/95/Д/1276/2004, (23 апрели соли 2009, иҷлосияи наваду панҷум)

16. Маълумоти №1519/2006, Валерий Хостикоев бар зидди Тоҷикистон, ССРР/С/97/Д/1519/2006, (3 декабри соли 2009, иҷлосияи наваду ҳафтум)
17. Маълумоти № 1401/2005, Надежда Кирпо бар зидди Тоҷикистон, ССРР/С/97/Д/1401/2005, (3 декабри соли 2009, иҷлосияи наваду ҳафтум)

Муаллифи маълумот	Моддаҳои МПГПП иловашуда	Ҷавоби кишвар дар ҷараёни баррасии даъво	Қарори Кумита оид ба ҳуқуқвайронкунӣ	Санаи баровардан
Сафармо Қурбанова (модари Абдуалӣ Қурбанов)	Моддаҳои 6, 7, 9 ва 10 (банди 1), моддаи 14 (банди 3 а, г, ва банди 5)	Кишвар ба муроҷиати Кумита ҷавоб нагардондааст	Моддаи 7 (банди. 2 ва 3) моддаи 9, моддаи 10, (банди 1), моддаи 14 (банди. 3 а, г) ва моддаи 6	06 ноябри соли 2003
БарноСаидова (завҷаи Ғайбуллоҷон Саидов)		Нотаи доир ба таъхир гузоштани иҷрои ҳукми қатл то қабул кардани қарори марбут ба қобили қабул будан ҳукм фиристода шуд. Кишвар ба ин муроҷиат ҷавоб пешниҳод накардааст. 4 апрели соли 2001 ҳукми қатли Саидов иҷро карда шуд.	Моддаҳои 6, 7, 10 (банди1), моддаи 14 (банди. 1, 2, 3 b, d, g ва банди 5)	8 июли соли 2004

Саодат Ҳомидова (модари Баҳром Саидов)	Моддаи 6 (банди 1 ва 2), моддаи 7, моддаи9, моддаи 14 (банди1, 3 b, g)	Кишвар ба мурочиати Кумита ҷавоб нагардонд	Моддаҳои 7, 9 (банди 1 ва 2), моддаи 14 (1, 3 b, e, g) дар яқоягӣ бо моддаи 6	29 июл и соли 2004
Марьям Халилова (модари Валиҷон Саидов)	Моддаи 6 (бандҳои. 1, 4), моддаи 10 (банди1), моддаи 14 (бандҳои 1, 2, 3 гва банди 5)	Нотаи доир ба таъхир гузоштани иҷрои ҳукми қатл то қабул қардани қарори марбут ба қобили қабул будан ҳукм фиристода шуд. Кишвар ба мурочиати Кумита ҷавоб пешниҳод накардааст. 4 июли соли 2001 ҳукми қатли Халилов иҷро карда шуд.	Моддаи 6 (банди 1), моддаи 7, ва 10 (банди1), моддаи 14 (банди2, 3 гвабанди 5)	30 марти соли 2005
АбдулкаримБ оймуродов (падари Мустафақул Боймуродов)	Моддаҳои6, 7, 9 (1,2), 14 (1, 3 а, b, d ва g)	Кишвар ба мурочиати Кумита ҷавоб нагардонд	Моддаҳои 7, 9 (3), 14 (3 b ва g)	20 октябри соли 2005
ХолниссойАли боева (завҷаи ВалиҷонАлиб оев)	Моддаҳои. 6. 7, 14 (1, 3 d, g, 5)	Нотаи доир ба таъхир гузоштани иҷрои ҳукми қатл то қабул қардани қарори марбут ба қобили қабул будан ҳукм фиристода шуд. Кишвар расмиётро иҷро накард. 7 июли соли 2001 ҳукми	Моддаи 6 (2), 7, 14 (1, 3, d, g, 5), инчунинмодда и 7 нисбати худи Холнисо Алибоева	18 октябри соли 2005

		қатли иҷро карда шуд.		
Баҳриддин Қурбанов(пад ари Ҷамоллидин Қурбанов)	Моддаи 6 (1 ва 2), 7, 9, 14 (1,3 е, g)	Кишвар ба муроциати Кумита ҷавоб нагардонд	Моддаҳои 7, 9 (1 ва2), 14 (1, 3 g)	16 март соли 2006
Давлатбӣ Шукӯрова (завҷи Довуд Назриевва бародари ӯ Шерали Назриев)	Моддаҳои 6, 7, 9, 14 (1, 3 b, d, e, f, g ва 5)	Нотии доир ба таъхир гузоштани иҷрои ҳукми қатл то қабул кардани қарори марбут ба қобили қабул будан ҳукм фиристода шуд. 9 июли соли 2002 кишвар мулоҳизоти худро пешниҳод намуд, вале бидуни зикр ба дархости Кумитаи оид ба тадбирҳои дохилии ҳимоят. 23 июли соли 2002 муаллиф хабар дод, ки ҳукми 11 июли 2002 шавҳарӣ ӯ ва бародараш иҷро карда шуд.	Моддаи 6; 7; 9 (1), 14 (1 и 3 b, d, g) нисбати Довуд ва Шерали Назриевҳо, ва моддаи 7 нисбати муаллифи маълумот	17 март соли 2006
РозикАшуров (падари Олимҷон Ашуров)	Моддаи 7, 9 (1, 2 ва 3), 14 (1, 2, 3 а, b, e, g ва 5)	Кишвар ба муроциати Кумита ҷавоб нагардонд	Моддаи 7, 9 (1, 2 ва 3), 14 (1, 2, 3 а, b, e, g)	20 март соли 2007
Махмадим Каримов ва Амон	Моддаҳои 6, 7 9 10 14 нисбати Айдамир	Кишвар ҷавоб дод, ки ҳукмиҳои қатл нисбати	Моддаи 6 (2), 7 ва 14 (3 g) инчунин	27 март соли

<p>Нурсатов (Айдамир Каримов (писари Маҳмадим Каримов), Саидаброр Аскарлов, Абдумачид Давлатов и Назар Давлатов (баробари Нурсатов ва писарамакони баробарон бо тартиби зикргардида)</p>	<p>Каримов, Абдумачид Давлатов и Назар Давлатов вомоддаи 14 (3 b vad) нисбати Саидаброр Аскарлов</p>	<p>қурбониёни номбурда ба ҳукми ба муддати 25 сол аз азодӣ маҳрум кардан тағйир дода шуд.</p>	<p>моддаи 10, моддаи 14 (2) нисбати бародарони Давлатовҳо, инчунин моддаи 6 (2), 7 дар маҷмӯъ бо моддаи 14 банди (3 g), моддаи. 10, 14 (банди 2, 3 b, d) нисбати Каримов и Аскарлов</p>	<p>2007</p>
<p>Бахринисо Шарифов (модари Ёқубҷон Рахматов), Сайдалий Сафаров (падари Алишерва Бобониёз Сафаров ва амакашон Фарҳод Салимов), Холмурод Бурҳонов (падари Шаҳобиддин Муҳаммадиев)</p>	<p>Моддаҳои 7, 9 (1, 2), 10; 14 (1, 3 b, d, e, g)</p>	<p>Кишвар ба муроҷиати Кумита ҷавоб нагардонд</p>	<p>Моддаҳои 7, 14 (3 g), 10 ва 14 (1) нисбати Ёқубҷон Рахматов, Алишер Сафаров, Фарҳод Салимов ва Шаҳобиддин Муҳаммадиев, моддаи 14 (1) нисбати Фарҳода Салимов</p>	<p>01 апрели соли 2008</p>
<p>Сайбибӣ Ҳусейнова (модари Иброҳим Ҳусейнова) ва Пардаҳон Бута</p>	<p>Модда. 6 дар маҷмӯъ бо моддаи 14, 7, 9, 14 (1, 3 b, e, g)</p>	<p>20 майи соли 2004 кишвари аъзо ба Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсонро хабар дод, ки 30</p>	<p>Моддаи 7 дар маҷмӯъ бо моддаи 14 (3 b нисбати Ҳусейнов ва моддаи 14 (3 e)</p>	<p>20 октябр и соли 2008</p>

ева(модари Тоҷиддин Бутаев)		апрели соли 2004 барои ҳукми қатл мараторий эълон карда шуд ва ҳукми қатли И. Ҳусейнов ва Т. Бутаев бо маҳрум кардан аз озодӣ ба муҳлати тӯлонӣ тағйир дода шуд	нисбати Т. Бутаев	
ГулракатСатторова (модари Зариф Сатторов)	Моддаҳои 6; 7; 9; 10; 14, бандҳои 1 ва 3 г)	Кишвар мулоҳизоти худро 4 майи соли 2004 ва 9 март соли 2006 пешниҳод намуд	Моддаи 7 ва банди 3 г) моддаи 14 Паймон	30 март соли 2009
Владимир Донаев(падар и Вячеслав Донаев)	Моддаҳои 6, 7, 9, 10, 14 (1, 2, 3 b, e, g)	4 декабри соли 2003 кишвар ба Кумита хабар дод, ки 7 ноябри соли 2003 ҳукми қатл ба ҳукми аз озоди маҳрум кардан ба муҳлати 25 сол тағйир дода шуд.	Моддаи 7, 14 (3 г)	30 март соли 2009
ЗулфияИдиева (модари УмедаИдиева)	Моддаи 6 (1, 2), 7, 9 (1, 2), 14 (1, 2, 3 d, e, g)	Нотаи доир ба таъхир гузоштани иҷрои ҳукми қатл то қабул кардани қарори марбут ба қобили қабул будани ҳукм фиристода шуд. 20 майи соли 2004 кишвари аъзо ба Кумита	Моддаҳои 7, 9 (1, 2), 14 (3 d, e, g) ва моддаи 6 (2) дар маҷмӯъ бо моддаи 14 (3 d, e, g) Паймон. Инчунин аз ҷониби кишвари нагардидани ӯҳдадорихои	31 март соли 2009

		<p>хабар дод, ки бинобар дер қабул шудани дархости Кумита ҳукми қатл алақай ба иҷро расонида шудааст, вале санаи иҷрои ҳукми қатл зикр карда нашуда буд. 28 майи соли 2004 муаллифи маълумот шаҳодатномаи фавти писари худро пешниҳод намуд, ки дар он гуфта мешавад, ки Идиев 24 апрели соли 2004 ба қатл расонда шуд, яъне баъд аз 11 рӯзи пешниҳод гардидани дархости Кумита доир ба таъхир гузоштани ҳукми қалт ба кишвар. 3 юни соли 2004 Кумита ба кишвар бо дархости пешниҳод намудани маълумоти муфассал оид ба вақт ва ҳолатҳои иҷрои ҳукми қатли Идиев муроҷиат кард.</p>	<p>худ тибқи моддаи 1 Протоколи иловагӣ</p>	
--	--	---	---	--

		Ба дархости Кумита аз ҷониби кишвар ҷавобе дода нашуд.		
Валерий Хостикоев	Моддаи 14(1, 3)	Кишвари узв мулоҳизоти худро тариқи нотаи шифоҳӣ аз 20 марти соли 2007 пешниҳод намудааст.	Моддаи. 14 (1)	22 октябр и соли 2009
Надежда Кирпо (писараш Павел Кирпо)	Моддаҳои 7, 9, 14 (3 d, g)	Кишвар ба муроҷиати Кумита ҷавоб нагардондааст.	Моддаҳои 7, 9 (1-3), 14 (3 g)	27 октябр и соли 2009
С.А (писари Р.А)	Моддаҳои 6, 7, 14 (1)	4 майи соли 2004 кишвар ғазо ба Кумита хабар дод, ки Р.А афв карда шуд ва ҳукми қатл ба ҳукми ба мӯҳлати тӯлонӣ аз озодӣ маҳрум кардан тағйир дода шуд. Илова бар ин, Кишвари узв мулоҳизоти худро доир ба маълумоти 1 марти соли 2006 ва 21 октябри соли 2009 пешниҳод намуд.	Мутобиқи моддаҳои 2 ва 5 (2 b) Протоколи иловагӣ маълумот ғайриқобили қабул дониста шуд	23 октябр и соли 2009
БаҳруллоМин боев	Моддаи 6 (1 ва 2), 9 (1 ва 2), 14 (1 ва 3 b, e)	13 октябри соли 2003 кишвари аъзо ба Кумита	Мутобиқи моддаҳои 2 Протоколи	19 март и соли

		<p>хабар дод, ки муаллифи маълумот 4 сентябри соли 2004 авф карда шуд ва ҳукми қатл нисбати ӯ бо ҳукми аз озодӣ ба мӯҳлати 20 сол маҳрум кардан тағйир дода шудааст. Моҳи майи соли 2003 ва моҳи июли соли 2005 ба кишвар пешниҳод карда шуда буд, ки мулоҳизоти худро доир ба қобили қабул будани маълумот пешниҳод намояд. Кишвар ба дархости Кумита ҷавобе пешниҳод накардааст.</p>	иловагӣ маълумот ғайриқобили қабул дониста шуд	2010
ТемурТошев (бародари Маҳмадрӯзи Искандаров)	Моддаҳои 7,9 (1, 3), 14 (1 ва 3 d, e, g)	Доир ба нотаҳои шифоҳӣ аз 4 октябри соли 2006, 21 ноябри соли 2007, 26 феввали соли 2009, 23 феввали соли 2010 ва 13 сентябри соли 2010 ба кишвари узв пешниҳод карда шуда буд,	Моддаҳои 7, 9 (1 ва 3), 14 (1 ва 3 b, d, e, g)	30 марти соли 2011

		ки ба Кумита иттилооти оид ба қобили қабул будан ва моҳияти маълумот пешниҳод карда шавад. Кишвари узви ба дархости Кумита ҷавобе нагардонд.		
--	--	--	--	--

ЗАМИМАИ 2

Фаъолияти минбаъдаи Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон
вобаста ба Мулоҳизоти Кумитаи оид ба ҳуқуқи инсон
мутобиқи Протоколи иловагии якум ба Паймони
байналхалқӣ доир ба ҳуқуқи шаҳрвандӣ ва сиёсӣ

1. Сатторов, 1200/2003, ва Идиев, 1276/2004 Маълумоти аз 30 март соли 2009, 31 март соли 2009	
№ ҳуҷҷат	A/65/40 (VOLI)
Масъала ва ҳуқуқвайронкуниҳои муайянгардида	А) Ҳуқми қатл, шиканча, маҷбуркунӣ ба додани баёноти иқроршавӣ, дастрас набудани адвокат, ҳабси ғайриқонунӣ ва ғайриқонунӣ таҳти ҳабс қарор додан, риоя накардани принципи баробарии имкониятҳои рақобатпазирии тарафҳо доир ба масъалаи шоҳидон – моддаи 7; моддаи 9, банди 1 ва 2; моддаи 14, банди 3 (d), (e) ва (g); ва риоя накардани банди 2 моддаи 6 дар якҷоягӣ бо моддаи 3 (d), (e) ва (g) моддаи 14. Б) Шиканча ва муносибати бераҳмона, маҷбуркунӣ ба додани баёноти иқроршавӣ – моддаҳои 7, 14 3 (g).
Воситаҳои тавсияшудаи Ҳимоят	А) Таъмин намудани воситаи самараноки Ҳимоят, инчунин оғоз намудани парвандаи ҷиноятӣ ва анҷом додани таҳқиқот бо мақсади муайян кардани шахсоне, ки барои содир намудани муносибати бераҳмона нисбати писари муаллиф ва ба таври кофӣ ҷуброн намудани тавони зарар. Б) Таъмин намудани воситаи самараноки Ҳимояти ҳуқуқӣ, инчунин пардохт намудани ҷубронпулӣ, оғоз намудани парвандаи ҷиноятӣ барои муайян кардани шахсоне, ки барои содир намудани муносибати бераҳмона нисбати писари муаллиф вадубора оғоз намудани тафтишоти парванада бо риоя намудани кафолатҳои дар Паймон зикргардида, ё озод намудани писари муаллиф.
Санаи муқарраргардидаи пешниҳод намудани ҷавобҳо аз ҷониби кишвари аъзо	12/11/2009 с. Барои ҳар ду парванда

Санаи аз ҷониби давлати узв пешниҳод шудани ҷавоб	12/11/2009 с. Барои ҳар ду парванда
Ҷавоби давлати узв	Кишвари узв иттилооти дар мулоҳизоти худ вобаста ба қобили қабул будан ва моҳияти маълумот нисбати далелҳо ва мазмуни ҳар ду парванда пешниҳоднамударо тасдиқ менамояд. Кишвари узв ҳолатҳои поймол гардидани ҳуқуқҳои муаллифро рад мекунад ва чунин меҳисобад, ки судҳои милли ба ҷанбаҳои ҳуқуқӣ ва воқеии парвандаи мазкур баҳои муносиб додаанд.
Ҷавоби муаллифи маълумот	Пешниҳод нагардидааст
Қарори Кумита	Муколима доир ба фаъолияти минбаъда идома дорад
2. Ҳусейнов, 1263/2004, ва Бутаева, № 1264/2004 20 аз октябри соли 2008	
№ ҳуҷҷат	A/65/40 (VOLI)
Масъала ва ҳуқуқвайронкунонии муайянгардида	Шиканҷа, маҷбуркунӣ ба додани баёноти иқроршавӣ, дастрасрасии кӯмаки самараноки адвокат, баробарии тарафҳо – моддаи 7 дар якҷоягӣ бо банди 3 (g) моддаи 14 ва банди 3 (b), моддаи 14 – нисбати Ҳусейнов ва Бутаев ва вайрон гардидани банди 3 (e) моддаи 14 – нисбати Бутаев
Воситаҳои тавсияшудаи Ҷимоят	Таъмин намудани воситаи самараноки Ҷимояти ҳуқуқӣ, инчунин пардохт намудани ҷубронпулии кофӣ
Санаи муқарраргардидаи пешниҳод намудани ҷавобҳо аз ҷониби кишвари узв	11 майи соли 2009
Санаи аз ҷониби давлати узв пешниҳод	13 март соли 2009

шудани ҷавоб	
Ҷавоби давлати узв	Кишвари узв ҳолатҳои поймол гардидани ҳуқуқҳои муаллифро рад мекунад ва чунин меҳисобад, ки судҳои миллӣ ба ҷанбаҳои ҳуқуқӣ ва воқеии парвандаи мазкур баҳои муносиб додаанд.
Ҷавоби муаллифи маълумот	Пешниҳод нагардидааст
Қарори Кумита	Муколима доир ба фаъолияти минбаъда идома дорад
3. Боймуродов, 1042/2001 20 октябри соли 2005	
№ ҳуҷҷат	A/61/40 (VOL II), A/62/40 (VOL II), A/63/40 (VOL II)
Масъалаҳо ва ҳуқуқвайронкунонии муайянгардида	Шиканҷа, маҷбуркунӣ ба додани баёноти иқроршавӣ, таҳти ҳабс қарор додан ва бидуни робита бо олами берунӣ, ҳуқуқ ба кумаки адвокат. Моддаи 7, моддаи 9, банди 3, моддаи 14, банди 3 b) ва g).
Воситаҳои тавсияшудаи Ҳимоят	Мутобиқи банди 3 а) моддаи 2 Паймон Кумита чунин мешуморад, ки писари муаллиф ба таъминоти мувофиқи воситаҳои Ҳимояти ҳуқуқӣ ҳақ дорад, аз он ҷумла ба гирифтани ҷубронпулии кофӣ
Санаи муқарраргардидаи пешниҳод намудани ҷавобҳо аз ҷониби кишвари узв	1 феввали соли 2006
Санаи аз ҷониби давлати узв пешниҳод шудани ҷавоб	5 декабри соли 2007 (Кишвари узв 14 апрели соли 2006 ҷавоб пешниҳод намуд).
Ҷавоби давлати узв	14 апрели соли 2006 Кишвари узв ду мактуб пешниҳод намуд – яке аз Суди олий ва дигаре аз Прокуратураи Генералӣ – ва Кумитаро хабардор сохт, ки ин ду мақомот мулоҳизоти Кумитаро бо дархости Комиссияи ҳукумати доир ба масъалаи аз ҷониби кишвари узв иҷро шудани ўҳдадориҳои худ дар соҳаи ҳуқуқи инсон таҳлил намуданд.

	<p>Суди олий, ки маводҳои ин парвандаи ҷиноятиро омӯхт, қарор баровард, ки дар ҷараёни тафтишоти ибтидоӣ ва баррасии парванда дар суд ҳуқуқвайронкунии ҷиддии қонунгузори ҷиноятӣ ва муурофиявии кишвариюзи, ки дар асоси он Кумита вайрон гардидани моддаи 9 ва банди 3 б) моддаи 14 Паймонроошкор намудааст, вучуд нашошт. Сарфи назар аз он, ки муаллиф 10 октябри соли 2000 изҳор намуд, ки ӯ ба ҳимоятгар эҳтиёҷ надорад, аз 9 ноябри соли 2000 ҳимоятгар дар ҷараёни тафтишоти ибтидоӣ ва муурофияи судӣ иштирок намуд.</p> <p>Вобаста ба ҳуқуқвайронкуниҳои эҳтимолии моддаи 7 ва банди 3 г) моддаи 14 Суди олий ба чунин хулоса омад: далелҳо тавре мебошанд, ки дар ҷавоби кишвари үзвба мулоҳизоти Кумита зикргардидаанд; дар парванда боварнома бо ному насаби адвокати муаллифи (аз 9 ноябри соли 2000) маълумот пешниҳод карда шудааст, ки дар ҷараёни тафтишот ва муурофияи судӣ манфиатҳои муаллифро намояндагӣ мекард; вобаста ба далелҳои истифодаи шиканча 31 июли соли 2001 аз ҷониби Суди олий парвандаи ҷиноятӣ оғоз карда шуда, ба Прокуратураи генералӣ супорида шуд. Парвандаи мазкур 5 ноябри соли 2001 дар асоси он, ки муаллифи маълумот таҳти ягон шиканча қарор дода нашуда аст, баста шуд, на аз ҷониби муаллиф, ва на аз ҷониби адвокати ӯ, на дар ҷараёни тафтишоти пешакӣ ва на дар ҷараёни муурофияи судӣ арзу шикоят пешниҳод карда нашудааст. Қарор бароварда шуд, ки айбдоркунии муаллифи маълумот асоснок буд, инчунин абдоркунӣ ва ҳукми ӯ одилона буданд.</p> <p>Дар мактуби Прокурори генералӣ далелҳои оварда шуданд, ки ба далелҳои Суди олий шабоҳат дошанд.</p> <p>5 декабри соли 2007 кишвари аъзо қарорҳои минбаъдаи Суди олий ва Прокурори генералиро, ки мутобиқан дар 5 октябри соли 2007 ва 28 майи соли 2007 санагузори шудаанд, пешниҳод намуд, ки дар он масъалаи мазкур бори дуюм баррасӣ шуд. Баъд аз баррасӣ намудани парвандаи мазкур онҳо ба хулосае омаданд, ки ба қарорҳои пештараи онҳо,</p>
--	--

	<p>ки ба 29 сентябри соли 2004 ба Кумита пешниҳод шуда буданд, шабоҳат дорад.</p>
<p>Чавоби муаллифи маълумот</p>	<p>А) Дар мактуби аз 1 феввали соли 2006 Абудқарим Боймуродов, падари Мустафоқул Боймуродов ҳолати марбут ба парвандаро чунин баён менамояд: дар ибтидо, дар натиҷаи мурофиаи суди ғайриодилона нисбати писари ӯ ҳукми қатл бароварда шуд, дар ҷараёни тафтишоти пешаки ӯ мавриди шиканҷа қарор дода шуд; ва зикр мекунад, ки аз лаҳзаи аз ҷониби Кумита қабул гардидани мулоҳизот ягон тадбире андешида нашудааст.</p> <p>Б) Ӯ мегӯяд, ки ба Суди олий ариза пешниҳод намуд, ки он то ба ҳол дар ҷараёни баррасӣ қарор дорад. Суди олий ӯро дар мавриди гирифтани мулоҳизоти Кумита хабардор намудааст.</p> <p>В) Муаллифи маълумот изҳор намуд, ки ба маълумоти кишвари узв ҷавоб гардонидаст ва зикр намуд, ки ба ақидаи кишвари узв айбдории Боймуродов муайян карда шудааст, вале зикр карда нашуда буд, ки чиҳати ҷимоят кардани ҳуқуқи ӯ, ки дар мулоҳизоти Кумита зикр гардида буд, чӣ тадбирҳо андешида шуданд. Тибқи маълумоти муаллиф дар ҷараёни омӯзиши парванда аз ҷониби Кумита ӯ аз мақомоти мухталифи милли ҳошиш кардааст, ки зикр намоянд, ки ӯ бояд қадом чораҳоро андешад, то ки онҳое, ки барои муносибати бад бо писари ӯ гунаҳгоранд, ҷазо дода шаванд. Ӯ ва адвокати ӯ дар ин маврид танҳо ҷавобҳои маҳдуд гирифтанд. Гарчанде парвандаи ҷиноятӣ ба муқобили шахсони мансабдори дахлдор оғоз карда шуда буд, онҳо кори худро дар мақомоти ҳифзи ҳуқуқ идома медиҳанд ва мансабҳои нав гирифтанд. Дар айни ҳол муаллиф ва адвокати ӯ ҳошиш намуданд парвандаи ҷиноятӣ Боймуродов аз нав дида баромада шавад. Тибқи маълумоти муаллиф гуноҳи писари ӯ аз рӯи се банди айбдоркунӣ муқаррар карда шудааст ва ӯ ба мӯҳлати 25 сол аз озодӣ маҳрум карда шуд. Баъди ба қариби аз нав дида баромадани ин парванда (санаи аниқ ё номи суд зикр нашудаанд)</p>

	<p>Боймуродов танҳо аз рӯи як банди айбдоркунӣ гунаҳгор дониста шудааст, вале ҳукм тасдиқ карда шуда буд ва он мисли 25 сол маҳрумият аз азодӣ аст.</p>
<p>Тадбирҳои андешидашуда зарурӣ</p>	<p>Гузоришгари махсус дар ҷараёни иҷлосияи наваду дуюм бо намояндаи кишвари узв мулоқот баргузор намуд ва аз кишвари узв тасдиқи онро гирифт, ки мақомоти кишвар ҳайати намояндагонро ба кишвари узв бинобар тадбирҳои минбаъда қабул менамояд.</p> <p>Воҳӯри байни Гузоришгари махсуси Кумита дар мавриди фаъолияти минбаъда бинобар мулоҳизот ва намояндаҳои Тоҷикистон (Ҷаноби Сафир ва котиб) дар ҷараёни иҷлосияи наваду дуюми Кумита дар Нью-Йорк 3 апрели соли 2008 баргузор гардид.</p> <p>Гузоришгари махсус ба намояндаҳои кишвари узв ёддоштнома пешниҳод намуд. Ӯ, аз ҷумла, беҳбудии равобитаи байни кишвари узв ва Кумитаро зикр намуд. Ӯ як қатор масъалаҳоро дар робита бо мораторий ба ҷазои қатл ва мақсади кишвари аъзо ҷиҳати пурра бекор кардани ҷазои қатл хотирнишон намуд; сохтор ва функцияҳои Комиссияи давлати узв доир ба иҷрои ӯҳдадорихои байналмилалии Тоҷикистон; вучуд доштани сохторе, ки махсус бо маълумотҳои инфиродие, ки мутобоқи Протоколи иловагии ПБҲШС машғул аст; ҷорӣ гардидани ниҳоди омбудсмен таъкид намуд.</p> <p>Баъдан Гузоришгари махсус дар робита бо тадбирҳои андешидаи давлати узв бинобар мулоҳизоти Кумита нисбати хешовандони онҳое (шахсоне, ки қурбонии вайрон гардидани моддаи 7 Паймон гардидаад), ки ба ҷазои қатл маҳкум карда шуда, ба қатл расонида шуда будаанд ва ҷойи дафни онҳо ба аъзоёни оилаҳои онҳо маълум карда нашуда буд, савол дод.</p> <p>Намояндаҳои давлати узв як қатор тавзеҳот доданд, аз ҷумла нисбати он, ки ҷазои қатл баъди ворид карда шудани тағйироти дахлдор ба қонунгузорӣ аз</p>

	<p>қонунгузорӣ хориҷ карда мешавад. Доир ба фаъолияти Комиссияи байнивазиратӣ (байниидоравӣ) оид ба ҳуқуқи инсон ва Шӯъбаи кафолатҳои конституционии ҳуқуқи шарҳвандони (ҳуқуқи инсон) Тоҷикистон тавзеҳот дода шудаанд. Намояндаҳои давлати узв зикр намуданд, ки ба қариби Комиссари олий оид ба ҳуқуқи инсон, Гузоришгари махсус доир ба масъалаи озодии дин ва эътиқод ва Гузоришгари махсус оид ба масъалаи зӯроварӣ нисбати занон аз Тоҷикистон боздид намуданд.</p> <p>Намояндаҳои давлати узв нисбати аз Тоҷикистон боздид намудани Гузоришгари махсуси Кумитаи розигии худро изҳор намуданд. Мақсад аз ин боздид мусоидат намудан ба беҳбудии ҳамкорӣ бо шахсони расмӣ дахлдор ва мусоидат намудан ба дарки ҳарчи пурратари фаъолият/расмиёт хоҳад буд. Онҳо дархост намуданд, ки ба онҳо дар ин ҳусус нотаи шифоҳӣ ирсол намоянд, то ки санаҳои қобили қабули ташрифот ба пойтахти кишварро муайян кунанд.</p> <p>Нотаи шифоҳӣ ба давлати узв моҳи майи соли 2008 фиристода шуда буд ва дархости доир ба санаҳои барои намояндаҳо қобили қабулро дар бар мегирифт. Ҳанӯз аз кишвари узв ҷавоб гирифта нашудааст.</p>
Қарори Кумита	<p>Кумита ҷавоби кишвари узвро ғайриқаноатбахш мешумарад ва чунин меҳисобад, ки муколима идома дорад. Он кишвари узвро дар мавридигузоришгарро даъват карданаш барои боздид намудан аз кишвари узв бо маъмурият оид ба фаъолияти минбаъда хотирнишон менамояд ва таъкид мекунанд, ки сарфи назар аз нотаи шифоҳии моҳи майи соли 2008 котибот аз номи Гузоришгари махсус ирсолнамуда бо дархост оид ба санаҳои қобили қабул барои ташрифот, аз кишвари узв ҷавоб гирифта нашудааст.</p>
4. Қурбанов, 1096/2002 аз 6 ноябри соли 2003	
№ ҳуҷҷат	А/63/40 (VOL II)
Масъала	ва Ҳабси худсарон ва нигоҳдорӣ таҳти ҳабс, шиканча,

хуқуқвайронкуниҳои муайянгардида	суди ғайриодилона, вучуд надоштан/ғайрикофӣ будани намояндагии хуқуқӣ, вучуд надоштани хуқуқи пешниҳод кардани шикоят, набудани тарҷумаи шифоҳӣ, шароити ғайриинсонӣ, баровардани ҳукми қатл баъди суди ғайриодилона – моддаҳои 6, 7, 9, банди 2, ва моддаҳои 3, 10 ва 14, бандҳои 1 ва 3 а) ва г).
Воситаҳои тавсияшудаи ҳимоят	Пардохти ҷубронпулӣ ва гузаронидани муҳофизат нав дар суди муқаррарӣ ва бо тамоми кафолатҳо мутобиқи моддаи 14 ё агар ин имконпазир набошад, озод кардан аз ҳабс.
Санаи муқарраргардидаи пешниҳод намудани ҷавобҳо аз ҷониби кишвари аъзо	10 феввали соли 2003
Санаи аз ҷониби давлати узв пешниҳод шудани ҷавоб	5 декабри соли 2007 (давлати узв 29 сентябри соли 2004 ҷавоб пешниҳод кардааст).
Ҷавоби давлати узв	29 сентябри соли 2004 давлати узв тасдиқ намуд, ки мутобиқ бо мулоҳизоти Кумита ва Қонун дар бораи боздоштани ҷазои қат аз 2 июни соли 2004 иҷрои ҳукми қатли муаллиф боздошта шуда, ба 25 сол ҳабс иваз карда шуд. Бо Фармони №1300 Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 9 март соли 2004 муаллиф афв карда шуд. Давлати узв нусхаи ҷавоби муштараки Прокуратураи генералӣ ва Суди Олиро ба унвони муовини Сарвазири кишвар ирсол намуд. Прокуратураи генералӣ ва Суди Олӣ бори дигар парвандаи муаллифро омӯхтанд ва далелҳои зеринро муқаррар намуданд. Ҷ 12 майи соли 2001 бо гумони қаллобӣ ба ҳабс гирифта шуда буд, ин айбнома ба ӯ 14 майи соли 2001 пешниҳод карда шуда буд, баъдан ӯ аз 15 майи соли 2001 таҳти ҳабс нигоҳ дошта мешуд. Он вақт қонунгузорӣ назорати судиро ба нигоҳдорӣ таҳти ҳабс пешбинӣ намекард, ва ин масъаларо прокурор назорат менамуд. Тибқи маълумотҳои мақомоти ҳокимият, дар парванда ягон иттилоот дар бораи он, ки муаллиф таҳти шиканча ё муносибати бад қарор дода шудааст,

	вучуд надошт, ӯ дар ин маврид ҳангоми тафтишот ё дар суд шикоят пешниҳод накардааст. Баъди он, ки ӯ дар кушторҳо иқрор шуд, ба ӯ адвокат таъин карда шуд, ки дар ҳузури он 30 июни соли 2001 ба ӯ айбнома дар куштор (одамкушӣ) пешниҳод карда шуд. Мақомот ба хулоса омаданд, ки маҳкумкунии ӯ барои ҷиноятҳои мухталиф (аз ҷумла куштор) исбот карда шудааст, қарори суд асоснок мебошад ва онҳо барои тағйир додани он асосеро намебинанд. 5 декабри соли 2007 давлати узв қарорҳои нави Суди Олӣ ва Прокуратураи генералиро, ки мутобиқан 5 октябри соли 2007 ва 28 майи соли 2007 қабул карда шудаанд, пешниҳод намуд. Баъди баррасии дубораи ин парвандаҳо ҳар ду мақомот ба хулосаҳои мушобеҳ ба қарорҳои пештараашон, ки 29 сентябри соли 2007 ба Кумита ирсол намуда буданд, омаданд.
Ҷавоби муаллифи маълумот	-
Тадбирҳои андешидашуда зарурӣ	Дар гузориши пештараи худ Кумита дар мавриди он, ки ҳукми муаллиф сабук карда шудааст, изҳори қаноатмандӣ намуда, аз давлати узв хоҳиш кард, ки мутобиқи мулоҳизоти он тамоми тадбирҳоро андешад.
Қарори Кумита	Кумита чунин мешуморад, ки муколима идома дорад.
5. Довуд ва Шералӣ Назриевҳо, 1044/2002 17 март соли 2006	
№ ҳуҷҷат	А/63/40 (VOL II), А/62/40 (VOL II)
Масъала ва ҳуқуқвайронкуниҳои муайянгардида	Истифодаи шиканча, иқроршавии маҷбурӣ, нигоҳдории ғайриқонунӣ таҳти ҳабс, вучуд надоштани намояндагии ҳуқуқӣ дар марҳилаҳои ибтидоии тафтишот, хабардор накардан дар бораи қатл ё дар бораи ҷойи дафн – моддаҳои 6,7, 9, банди 1; моддаи 14, банди 1, 3 b), d) ва g) ва вайрон кардани муқаррароти Протоколи иловагӣ.
Воситаҳои тавсияшудаи Ҷимоят	Мутобиқи банди 3 а) ва моддаи 2 Паймон давлати узв ӯҳдадор аст ба хонум Шукӯрова воситаҳои самарабахши ҳифзи ҳуқуқ пешниҳод намояд, аз

	<p>ҷумла пардохти ҷубронпулии дахлдор, ва ӯро аз ҷойи дафни шавҳараш ва бародари шавҳараш хабардор намояд. Давлати узв ҳамчунин ӯҳдадор аст барои дар оянда пешгирӣ кардани чунин вайронкуниҳо танбирҳо андешад.</p>
<p>Санаи муқарраргардидаи пешниҳод намудани ҷавобҳо аз ҷониби кишвари аъзо</p>	<p>2 июли соли 2006</p>
<p>Санаи аз ҷониби давлати узв пешниҳод шудани ҷавоб</p>	<p>5 декабри соли 2008 (давлати узв 13 июли соли 2006 ҷавоб пешниҳод кардааст)</p>
<p>Ҷавоби давлати узв</p>	<p>13 июли соли 2006 давлати узв ду мактуб пешниҳод намуд: як мактуб аз Суди Олӣ ва як мактуб аз Прокуратураи генералӣ. Кишвари узв Кумитаро хабардор намуд, ки бо дархости Комиссияи ҳукуматӣ ҳар дуи ин мақомот мулоҳизоти Кумитаро омӯхтаанд ва нисбати аз ҷониби давлати узв риоя гардидани ӯҳдадориҳои байналмилалии он дар соҳаи ҳуқуқи инсон фикру мулоҳизаҳои худро баён кардаанд.</p> <p>Суди Олӣ далелҳо/расмиёти <i>inextenso-po</i> нисбати ин парванда хотирнишон намуд. Он иттилооти хабардодаи давлати узвро то баррасии ин парванда пешниҳод намуд, аз ҷумла он далелеро, ки бо илтимосномаҳо оид ба бахшиши ҷазо (афв) моҳи марти соли 2002 аз ҷониби Президент рад карда шудаанд ва ҳукмҳои қатл 23 июни соли 2002 ба иҷро расонида шудаанд (эзоҳ: ин парванда моҳи январ соли 2002 ба қайд гирифта шуда буд). Ҳамин тариқ, ба иҷро расонидани ҳукмҳо вақте рӯй дода буд, ки қарор эътибор пайдо карда буд ва тамоми воситаҳои дохилии ҳифзи ҳуқуқ истифода шуда буданд.</p> <p>Омӯзиши ҳуҷҷатҳо аз рӯи ин парвандаи ҷиноятӣ нишон дод, ки гуноҳи Назриевҳо дар асоси далелҳои сершумори мутобикаткунанда (рӯйхати пурраи чунин далелҳо оварда шуда буд, масалан,</p>

	<p>тасдиқҳои шоҳидон, далелҳои шайъӣ ва ҳулосаҳои як қатор коршиносон), ки аз ҷониби суд омӯхта ва арзёбӣ карда шуда буданд. Ба ақидаи Суди Оли, даъвоҳои муаллиф дар ҳусуси истифодаи шиканча аз ҷониби муфаттишон барои он, ки бародаронро маҷбур кунанд ба гуноҳи худ иқрор шаванд, беасос буданд ва хилофи мундариҷаи ҳуҷҷатҳо оид ба ин парванда, инчунин дигар далелҳо буданд. Дар ин ҳуҷҷатҳо иттилоот дар бораи ягон хоҳиш ё шикоят дар робита бо адвокатҳои таъингардида нест, хоҳиш дар мавриди иваз кардани адвокатҳо набуд ва шикоят ё дархостҳо аз адвокатҳои Назриевҳо дар ҳусуси ғайриимкон будани вохӯри бо мизоҷони онҳо вучуд надошанд.</p> <p>Суди Оли даъвоҳои муаллифро дар ҳусуси он, ки ҳар ду бародар дар вақти таҳқиқи пешакӣ таҳти шиканча қарор дода шудаанд ва он, ки суд аризаи шикоятии онҳоро дар ин мавриди рад кардааст. инкор намуд. Суди Оли зикр намуд, ки тибқи ҳуҷҷатҳои ин парвандаи ҷиноятӣ, на дар вақти тафтишоти пешакӣ, на дар суд бародарон ё намояндагони онҳо дар мавриди истифодаи шиканча ҳеҷ гуна изҳороте накардаанд (бояд таъкид намуд, ки суд ошкоро буд ва дар ҳузури айбдоршавандагон, намояндагон, ҳешовандон онҳо ва дигар шахсон баргузор гардида буд). Ғайр аз ин, бародарон «гуноҳи худро на дар ҷараёни тафтишоти пешакӣ, на дар суд, на дар баромадҳои худ эътироф накарданд» ва иқроршавии онҳо ҳамчун шаҳодати гуноҳи онҳоро муқарраркунанда истифода карда нашуда буданд. Сарфи назар аз ин, суд аз маркази боздошт таҳти ҳабси вазорати амният (он ҷое, ки бародарон нигоҳ дошта мешуданд) ҳуҷҷатҳои тиббию дархост намуд, ва мутобиқи ҷавоб аз 18 апрели соли 2001, муқаррар карда шуд, ки ҳар ду бародар ҳангоми дар он ҷо қарор доштан хоҳиш кардаанд, ки ба онҳо бинобар фишори баланд, «сирояти шадиди вирусии роҳҳои нафас», зуком, иллоти дандонҳо (кариес) ва афсурдагӣ (депрессия) доштанашон ёрии тиббӣ расонида шавад. Ҳар ду бародар якҷанд маротиба аз ҷониби духтурон муоина карда шуда буданд ва ба онҳо ёрии тиббии дахлдор расонида шуда буд.</p>
--	--

	<p>Ҳангоми ин муоинаҳо ҳеҷ гуна осори шиканҷа ё муносибати бад ошкор карда нашуда буд, ҳуди онҳо низ ҳангоми муоинаи тиббӣ аз шиканҷа/муносибати бад шикоят накарда буданд.</p> <p>Дар хулоса нисбати даъвои муаллиф дар бораи он, ки ӯ на аз санаи қатл, на аз ҷойи дафн хабардор карда нашуда буд, Суди Олӣ ба Кумита муқаррароти қонунгузорию дар хусуси ба иҷро расонидани ҳукмҳои тибқи парвандаҳои ҷиноятӣ истинод овард. Суди Олӣ зикр намуд, ки вақте ки он дар бораи қатли бародарон хабардор карда шуд, суд хешовандонро дар ин бора хардор карда буд.</p> <p>Муовини Прокурори генералӣ қарори мушобеҳ ба қарори Суди Олиро, ки хулосаи мушобеҳ ба қарори аз 14 июни соли 2006-ро дар бар мегирифт, пешниҳод намуд.</p> <p>5 декабри соли 2008 давлати узв қарорҳои нави Суди Олӣ ва Прокуратураи генералиро аз 5 октябри соли 2007 ва 27 майи соли 2007 пешниҳод намуд. Баъди баррасии ин парвандаҳо онҳо бори дуюм ба хулосаҳои мушобеҳ ба қарорҳои пештара омаданд, ки 13 июли соли 2006 ба Кумита пешниҳод карда шуда буданд.</p>
<p>Ҷавоби муаллифи маълумот</p>	<p>Ҷавоби давлати узв 26 сентябри соли 2006 бо хоҳиши пешниҳод кардани тавзеҳот то 26 ноябри соли 2006 ба муаллиф ирсол карда шуда буд.</p> <p>Ҷавоби давлати узв аз 5 декабри соли 2008 ба муаллиф 21 феввали соли 2008 бо хоҳиши то 21 апрели соли 2008 пешниҳод кардани тавзеҳот ирсол карда шуда буд.</p>
<p>Тадбирҳои андешидашуда зарурӣ ё</p>	<p>-</p>
<p>Қарори Кумита</p>	<p>А) Кумита чунин мешуморад, ки муколима идома дорад. Б) Кумита пешниҳоди давлати узвро ҳамчун ғайриқаноатбахш арёзбӣ менамояд ва чунин мешуморад, ки муколима идома дорад.</p>

6. Бародарон Давлатовҳо ва Аскарв, 1121/2001 аз 26 март соли 2007	
№ ҳуҷҷат	A/63/40 (VOLII)
Масъала ва ҳуқуқвайронкуниҳои муайянгардида	Шиканча; суди ғайриодилона; ҳуқуқ ба ҳаёт; шароити нигоҳдорӣ: нисбати ҷанобон Давлатовҳо – модди 6, банди 2; моддаҳои 7 ва 14, банди 3 g) якҷоя; моддаи 10 ва моддаи 14, банди 2. Нисбати ҷанобон Каримов ва Аскарв – моддаи 6, банди 2; моддаи 7 якҷоя бо моддаи 14, банди 3 g) баррасӣ карда шавад; моддаи 10 ва моддаи 14, бандҳои 2 ва 3 g) vad) Паймон.
Воситаҳои тавсияшудаи Ҳимоят	Таъмин намудани воситаи самарабахши ҳифзи ҳуқуқ, аз ҷумла пардохти ҷумбронпулиҳо.
Санаи муқарраргардидаи пешниҳод намудани ҷавобҳо аз ҷониби кишвари аъзо	3 сентябри соли 2007
Санаи аз ҷониби давлати узв пешниҳод шудани ҷавоб	5 декабри соли 2008
Ҷавоби давлати узв	Давлати узв иттилоъ медиҳад, ки Суди Олӣ парвандаи муаллифро бо дарназардошти мулоҳизот баррасӣ намудааст. Он бори дигар далелҳоро бо тамоми тафсилот тасдиқ мекунад ва шумораи зиёди далелҳоеро махсус таъкид менамояд, ки судҳо ҳангоми муқаррар кардани гуноҳи муаллиф онҳоро ҳамчун асос барои қарорҳои худ истифода кардаанд. Нисбати даъвоҳои муаллифон, ки дар мулоҳизоти Кумита баён гардидаанд, Суди Олӣ нуктаҳои зеринро таъкид менамояд: даъвоҳо дар хусуси бегуноҳии эҳтимолии қурбониён тасдиқ намегарданд ва беасос мебошанд; дар ҷараёни таҳқиқи тафтишоти пешакӣ дар ҳузури адвокатҳои онҳо ҳамаи муаллифон тасдиқ карданд, ки онҳоро ба додани баёноти иқроршавӣ маҷбур накардаанд ва онҳо озодона баёноти худро додаанд; се шоҳид ҳам дар вақти тафтишоти пешакӣ ва ҳам дар суд тасдиқ карданд, ки Каримовро рӯзи 11 апрели соли 2001 дар наздикии ҷое, ки муовини вазир кушта

	<p>шуда буд, дидаанд; Ҳангоми кофтуков 11 апрели соли 2001 дар ҷойи ҷиноят сӯмаки варзишӣ ёфта шуда буд. Ҳар чор муаллиф тасдиқ карданд, ки ин сӯмакро онҳо барои дар дохили он бурдани таппончаҳое, ки Ҳангоми куштор ба кор бурда шудаанд, истифода карда буданд.</p> <p>Суди Олӣ тасдиқ менамояд, ки ҳулосаҳои Кумита асоснок намебошанд ва онҳоро маводҳои дар ҳуҷҷатҳои ин парвандаи ҷиноятӣ мавҷудбуда рад мекунанд.</p> <p>Прокуратураи генералӣ низ мулоҳизоти Кумитаро омӯхтааст ва ҳулосаҳои онро мавриди баҳс қарор медиҳад. Ҳуҷҷатҳо, аз ҷумла, аз он шаҳодат медиҳанд, ки Ҳамаи амалҳо Ҳангоми тафтишот дар ҳузури адвокатҳои дахлдор анҷом дода шуда буданд ва Ҳама ҳуҷҷатҳо низ аз ҷониби адвокатҳо имзо карда шудаанд. Ҳамин тариқ, ҳулосаи Кумита нисбати поймол гардидани ҳуқуқи дар назар дошташавандаи қурбониён ба Ҳимоят тасдиқ карда намешавад. Дар мавриди поймолкунии дар назар дошташавандаи ҳуқуқ дар робита бо эҳтимолияти (фарзияи) бегуноҳӣ ва дар робита бо он далели, ки муаллифонро дар дастбанд ва дар қафаси оҳанин нигоҳ доштаанд, давлати узв тасдиқ менамояд, ки тавре ки шахсони расмӣ тавзеҳ доданд, ин зарур буд, зеро онҳо ҷиноякорони хавфнок мебошанд. Далели он, ки шахсони расмӣ аз дастони муаллифони кушодани дастбандҳоро рад кардаанд, ба ҳеҷ ваҷҳ ба натиҷаи суд таъсир намерасонад. Ҳулосаи Кумита дар хусуси он, ки баровардани ҳукми қатл ба талаботи адлияи судӣ мутобиқат намекунад, Ҳамчунин ба ақидаи прокурор ғалат мебошад, зеро он танҳо ба делелҳои таҳрифшудае, ки муаллифон дар аризаҳояшон овардаанд, асос ёфтааст.</p>
<p>Ҷавоби муаллифи маълумот</p>	<p>Ҷавоби давлати узв 21 феввали соли 2008 ба муаллифон то 21 апрели соли 2008 бо хоҳиши пешниҳод кардани тавзеҳот фиристода шудааст.</p>
<p>Тадбирҳои андешидашуда ё</p>	

зарурӣ	
Қарори Кумита	Кумита чунин мешуморад, ки муколима идома дорад.
7. Қурбанов, 1208/2003 аз 16 март соли 2006	
№ ҳуҷҷат	A/62/40 (VOL II)
Масъала ва ҳуқуқвайронкуноҳои муайянгардида	Шиканча, иқроршавӣ таҳти фишор, муурофияи судии ғайриодилона, худсарона ба ҳабс гирифтани ва дар ҳабс нигоҳ доштан, сари вақт хабар наодан дар ҳусуси айбдоркунии пешниҳодшаванда – моддаи 7; бандҳои 1 ва 2 моддаи 9; бандҳои 1 ва 3 г) моддаи 14.
Воситаҳои тавсияшудаи ҳимоят	Мӯтобиқи банди 3 а) моддаи 2 Паймон давлати узв ўҳдадор аст ба ҷаноби Қурбанов воситаҳои самарабахши ҳифзи ҳуқуқро иборат аз гузаронидани муурофияи судии такрорӣ бо риояи кафолатҳои дар Паймон пешбинигардида пешниҳод кунад, ё ўро фавран аз ҳабс озод кунад, инчунин ба ў ҷубронпулии дахлдор пешниҳод кунад. Ғайр аз ин, давлати узв ўҳдадор аст дар оянда ба чунин ҳуқуқвайронкунии роҳ надиҳад.
Санайи муқарраргардидаи пешниҳод намудани ҷавобҳо аз ҷониби кишвари аъзо	9 июли соли 2006
Санайи аз ҷониби давлати узв пешниҳод шудани ҷавоб	11 июли соли 2006
Ҷавоби давлати узв	Давлати узв тасдиқ менамояд, ки Вазорати қорҳои хориҷии он ду нотаи шифоҳиро аз РКОҶИ (аз 22 октябри соли 2003 ва 22 ноябри соли 2005) нагирифтааст ва бинобар ин дар ҳусуси бақайдгирии парвандаи мазкур хабардор набуд ва имконият надошт ба он ҷавоб диҳад. Давлати узв ду мактуб пешниҳод намуд – мактуби аввал аз Суди Олӣ ва мактуби дуюм аз Прокуратураи генералӣ – ва ба Кумита аз он хабардор кард, ки ҳарду мақомот мулоҳизоти Кумитаро омӯхтанд ва

	<p>фигру мулоҳизаҳои худро ба Комиссияи ҳукумати дар ҳусути аз ҷониби кишвари узв риоя гардидани ўҳдадориҳои байналмилалии худ дар соҳаи ҳуқуқи инсон пешниҳод намуданд.</p> <p>а) «Хулосаи» Раиси Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон нисбати парвандаи мазкур 29 июни соли 2006 Раиси Суди Оли бори дигар далелҳо ва расмиётро тибқи парвандаи мазкур баррасӣ намуд ва тасдиқ кард, ки гунаҳгори муаллифи маълумот дар асоси далелҳои тасдиқгардида исбот карда шудааст ва маҳкумкунии ӯ бо ҷинояти содиркардааш мутобикат мекунад. Ҳабси ӯ 28 октябри соли 2001, инчунин тамоми амалҳои муурофиавии ҷиноятии минбаъда қонунӣ буданд. Дар қараёни таҳқиқу тафтишоти пешаки ва ҳангоми муурофиаи судӣ ба ҳеҷ гуна ҳуқуқвайронкунии ҷиддии муурофиавӣ роҳ дода нашудааст. Ҳамин тариқ, он натиҷагирӣ менамояд, ки хулосаҳои Кумита тасдиқ намегарданд. Он эътироф мекунад, ки 6 январи соли 2001 ҳабси Қурбонов ғайриқонунӣ анҷом дода шуд, ва нисбати кормандони масъул дар робита ба ин мӯҷозоти интизомӣ истифода карда шуданд. Он даъвоҳои муаллифро дар ҳусути он, ки ҳабси минбаъдаи писари ӯ бо истифодаи чораҳои таъсиррасонии интизомӣ нисбати онҳо алоқаманд буд, беасос ҳисобид. Писари ӯ дар асоси парвандаи ҷиноятӣ, ки 28 октябри соли 2001 оғоз карда шуда буд, бо рухсати (санксия) муовини аввали Прокурори генералӣ ба ҳабс гирифта шуда буд.</p> <p>б) Мактуб аз Прокуратураи генералӣ аз 30 июни соли 2006</p> <p>Прокуратура аксаран далелҳои баёни далелҳои парвандаи ҷиноятиро такрор мекунад ва гунаҳгори муаллифро тасдиқ менамояд. Дар он даъвоҳои муаллиф дар ҳусути ғайриқонунӣ ба ҳабс гирифтандар оғози соли 2001 тасдиқ карда мешаванд, вале тасдиқ мегардад, ки нисбати шахсони масъули гунаҳгор чораҳои интизомӣ андешида шуда буданд (номҳои панҷ шахси масъул оварда шудаанд). 9 ноябри соли 2001 бар зидди онҳо парвандаи ҷиноятӣ оғоз карда шуда буд, ҳамчунин дар робита</p>
--	--

	<p>бо даъвоҳои муаллиф дар хусуси он, ки ҳангоми ғайриқонунӣ ба ҳаёс гирифта шуданаш ўро тахти шиканча қарор додаанд, ўро бо зўри маҷбур кардаанд, ки гуноҳро ба зимма гирад ва он, ки аъзои оилаи ў бо мақсади маҷбур кардани онҳо ба рад намудани шикоятҳои тахти таъқиб қарор дода шудаанд, тафтишот гузаронида шуда буд. Тафтишот беасос будани ин даъвоҳоро тасдиқ кард. Аз ҷумла, нисбати шиканчаҳои эҳтимолӣ муоинаи тиббӣ гузаронида шуд, ва дар бадани муаллиф ҳеҷ гуна пайи шиканча ошкор карда нашуд. Ҳамин тариқ, 30 ноябри соли 2002 тафтишот қатъ карда шуда буд.</p> <p>28 ноябри соли 2001 Қурбонов бо гумони содир кардани ғоратгарӣ ба ҳаёс гирифта шуда буд ва худӣ ҳамон рӯз дар ҳузури адвокат ба сифати гумонбаршаванда пурсида шуда буд. 29 ноябри соли 2001 тахти ҳаёс ҷойгир карда шуд (ин қарор аз ҷониби муовини аввали Прокурори генералӣ қабул карда шуда буд). Ҳама амалҳои муҳофизатии минбаъда дар ҳузури адвокати ў анҷом дода шуданд, ва дар ҳузури адвокати худ ў ба гуноҳи худ иқрор шуд. Ҳангоми нигоҳдорӣ тахти ҳаёс ў ҳеҷ гуна шикоятнома дар хусуси нисбати ў истифода гардидани усулҳои ғайриқонунии гузаронидани тафтишот пешниҳод накардааст. Суд ба ҳулосае омад, ки стратегияи ҳимоягар ба маҳдудкунии ҷавобгарии ў нигаронида шуда буд.</p>
<p>Ҷавоби муаллифи маълумот</p>	<p>26 сентябри соли 2006 ба муаллиф пешниҳод карда шуда буд, ки на дертар аз 26 ноябри соли 2006 тавзеҳоти худро ирсол намояд.</p>
<p>Тадбирҳои андешидашуда зарурӣ ё</p>	<p>28 март соли 2007 мулоқоти бахшида ба тадбирҳои минбаъда, бо иштироки Гузоришгари махсус, намояндагони давлати узв (сафир Аслов, котиби якуми сафорат Исоматов) ва намояндагони Котибот, баргузор гардид.</p> <p>Дар масъалаи оид ба қатли арзқунандагон баъди бақайдгирии шикоятномаҳо ва ирсол гардидани дархостҳо дар хусуси истифодаи чораҳои муваққатӣ сафир иттилооё дод, ки парвандаҳои баррасишаванда ба ҳолатҳои дахл доштанд, ки то эълон гардидани мораторий ба иҷрои ҷазои қатл</p>

	<p>чой дошанд. Аз лаҳзаи қорӣ карда шудани мораторий ҳукмҳои қатл ба иҷро расонида нашудаанд, ва моратории амалкунанда ба ҷазои қатл нисбати ҲАМА парвандаҳои, ки бо ҳукми қатл алоқаманд мебошанд, татбиқ мегардад (санаи дақиқи эътибор пайдо кардани мораторий дар рӯзҳои наздик ба Гузоришгари махсус маълум карда мешавад). Дар тӯли ду соли охир ҳолатҳои зиёди ба дигар намуди ҷазо иваз кардани ҷазои қатл буданд, ва, тибқи суҳанони сафир, дар ҳоли ҳозир раванди таҳияи қонунгузори оид ба бекор кардани ҷазои қатл идома дорад.</p> <p>Дар мавриди ошкор кардани иттилоот дар бораи қойҳои дафни маҳбусони ба қатл расонидашуда, сафир таъкид намуд, ки корҳо оид ба ворид намудани тағйирот ба қонунгузори дахлдор ҷараён доранд. Гузоришгар махсус зарурати онро зикр намуд, ки ҳукумат бояд ба ҳамаи ҳолатҳои ба қайд гирифташуда дар ҳаҷми пурра ҷавоб диҳад, ва таъкид намуд, ки агар ҷавобҳо нопурра бошанд, даъвоҳои арзкунандагон ба воқеият мутобиқаткунанда доништа хоҳанд шуд. Ҳайати вакилон ҷавоб дод, ки дар ҳусуи ин ташвиш дар Душанбе ва дар кумитаи байниидоравие, ки барои риояи ӯҳдадориҳои байналмилалии Тоҷикистон, ҳамчунин ҳамкорӣ бо ташкилотҳои ҳифзи ҳуқуқ масъул мебошад, иттилоот медиҳад. Гузоришгар пешниҳод намуд, ки ба сарвари кумитаи байниидоравӣ нусхаи ҷавобҳои пурраи давлати узв фиристода шавад. Дар ҷавоб ҳайати намоёндагон таъкид намуд, ки ҳукумат алақай бо сохтори ҳифзи ҳуқуқи ЮНТОП ҳамкорӣ дорад ва бо ҳама гуна дигар муассисаҳои Созмони Милали Муттаҳид, ки ба сифати ҳамоҳангсози масъалаҳои ҳуқуқи инсон таъин гардидаанд, баъди ба анҷом расидани фаъолияти ЮНТОП низ ҳамкорӣ хоҳад кард. Ҳукумат ҳамчунин дар оянда ташкил намудани курсҳои омӯзишӣ оид ба расмиёти баррасии арзу шикоятҳоро қонибдорӣ менамояд. Сафир ваъда дод, ки иттилооти муфассалтарро аз пойтахти кишвар дар ҳусуи ҷанбаҳои мушаххаси иҷроӣ ҳар яке аз бандҳои дар мулоҳизот нисбати Тоҷикистон баёнгардидаро, ки риоя нагардидани муқаррароти</p>
--	--

	Паймонро тасдиқ мекунанд, дархост менамояд. Дар робита ба ин тарҷумаи ҳарчи зудтари мулоҳизот ба забони русӣ кӯмаки бузург хоҳад расонд. Сафир ваъда дод, ки бо Кумита ва Гузоришгар дар масъалаҳои тадбирҳои минбаъда ҳамкорӣ хоҳад кард ва зикр намуд, ки ҳукумат омода аст Гузоришгарро дар доираи фаъолияти минбаъда дар кишвар қабул намояд.
Қарори Кумита	Кумита пешниҳоди давлати узвро ғайриқаноатбахш арзёбӣ менамояд ва чунин меҳисобад, ки муколима идома дорад.
8. Алибоев, 985/2001 аз 18 октябри соли 2005	
№ ҳуҷҷат	A/61/40 (VOLII)
Масъала ва ҳуқуқвайронкунонии муайянгардида	Ҷазои қатл, муурофияи ғайриодилона – банди 2 моддаи 6, моддаи 7, бандҳои 7, пункти 1, 3 d) ва g) ва 5 моддаи 14.
Воситаҳои тавсияшудаи Ҳимоят	Мӯтобиқи банди 3 а) моддаи 2 Паймон давлати узв ӯҳдадор аст ба муаллиф воситаи дахлдори ҳифзи ҳуқуқро пешниҳод намояд, аз ҷумла ҷубронпулии зарарӣ. Давлати узв ӯҳдадор аст ҳамчунин дар оянда ба чунин ҳуқуқпоймолкунӣ роҳ надиҳад.
Санаи муқарраргардидаи пешниҳод намудани ҷавобҳо аз ҷониби кишвари аъзо	1 феввали соли 2006
Санаи аз ҷониби давлати узв пешниҳод шудани ҷавоб	
Ҷавоби давлати узв	Кумита, эҳтимол, дар хотир дорад, ки, тавре дар гузориш оид ба иҷлосияи ҳаштоду чоруми он, моҳи октябри соли 2004 Котибот бо ҳайати намояндагони Тоҷикистон дар дораи баррасии арзу шикоятҳои инфиродӣ мулоқот карда буд, ки дар ҷараёни он масъалаи марбут ба фаъолияти минбаъда дар робита бо мулоҳизоти қабулгардида бардошта шуда буд. Ҳайати намояндагон тасдиқ кард, ки то ҳуди соли 2002 иттилооте, ки ба намояндагии Тоҷикистон

	дар Нью-Йорк ирсол мегардид, ба пойтахти кишвар интиқол карда намешуд. Дар нотаи шифоҳӣ аз 2 феввали соли 2006 давлати узв тасдиқ намуд, ки вазорати корҳои хориҷӣ ягон нотаҳои шифоҳии РКОҶИ-ро, ки дар қарори Кумита хотирнишон шудаанд (аз 11 июли соли 2001, 5 ноябри соли 2001, 19 декабри соли 2002 ва аз 10 ноябри соли 2004), нагирифтааст.
Ҷавоби муаллифи маълумот	Вучуд надорад
Тадбирҳои андешидашуда зарурӣ	-
Решение Комитета	-
9. Саидов, 964/2001 аз 8 июли соли 2004	
№ ҳуҷҷат	A/61/40 (VOL II)
Масъала ва ҳуқуқвайронкунонии муайянгардида	Ҳуқми қатл, мурофиаи судии ғайриодилона ва шикаҷа – моддаҳои 6 ва 7, банди 1 моддаи 10, бандҳои 1, 2, 3 b), 3 d) ва 5 моддаи 14.
Воситаҳои тавсияшудаи Ҷимоят	Мӯтобиқи банди 3 а) моддаи 2 Паймон муаллиф ба воситаи самарабахши ҳифзи ҳуқуқ, ҷумла ба ҷуброн ҳақ дорад.
Санаи муқарраргардидаи пешниҳод намудани ҷавобҳо аз ҷониби кишвари аъзо	20 октябри соли 2004
Санаи аз ҷониби давлати узв пешниҳод шудани ҷавоб	29 сентябри соли 2004
Ҷавоби давлати узв	Давлати узв Кумитаро дар бораи он хабардор намуд, ки ҷаноби Саидов баҳори соли 2001 ба қатл расонида шуда буд. Вазорати корҳои хориҷии Тоҷикистон исрор менамояд, ки он ҳеҷ гуна иттилоотро дар бораи бақайдгирии парвандаи мазкур, ё ки иттилооти минбаъдaro аз Котибот дар давраи солҳои 2001-2003 нагирифтааст ва он, ки ҳеҷ гуна маводҳои дахлдор дар феҳристи ё бойгониҳои вазорат пайдо карда нашудаанд.

<p>Чавоби муаллифи маълумот</p>	
<p>Тадбирҳои андешидашуда зарурӣ</p>	<p>Моҳи октябри соли 2004 намояндагони Котибот бо ҳайати намояндагони Тоҷикистон дар доираи арзу шикоятҳои инфиродӣ мулоқот карданд, ки дар ҷараёни он масъалаи оид ба чораҳои минбаъда дар робита бо мулоҳизоти Кумита баррасӣ гардид. Ҳайати намояндагон тасдиқ кард, ки то ҳуди соли 2002 иттилооти ба Намояндагии кишвар дар Нью-Йорк фириодашуда ба пойтахти ҷумҳурӣ раван карда нашудааст. Минбаъд тамоми иттилооти марбут ба арзу шикоятҳои инфиродӣ ба Намояндаи доимии кишвар дар Нью-Йорк, вазорати қорҳои хориҷӣ ва алоҳида ба САҲЕ дар Тошкент ирсол карда хоҳад шуд.</p> <p>Дар ҷараёни иҷлосияи ҳаштоду сеюм (29 март соли 2005) Гузоришгар бо корманди Намояндагии доимии Тоҷикистон дар Созмони Милали Муттаҳид вохӯрӣ намуд. Гузоришгар моҳияти мандати худро тавзеҳ дод ва ба Намоянда нусхаҳои мулоҳизоти қабулнамудаи Кумитаро тибқи маълумотҳои инфиродии зерин супурд: 1096/2002 (Қурбанов), 964/2001 (Саидов) ва 1117/2002 (Ҳомидов). Гузоришгар дар мавриди вуҷуд надоштани иттилоот ва ҷавобҳои ғайриқаноатбахше, ки аз давлати узв дар робита ба иҷрои тавсияҳои Кумита тибқи ин парвандаҳо гирифта шудаанд, изҳори ташвиш намуд. Ӯ ба давлати узв пешниҳод намуд, ки дар хусуси тарбириҳое, ки ҷиҳати иҷрои чунин тавсияҳо андешида шудаанд, ҳангоми баррасии гузориши даврии Тоҷикистон дар моҳи июли соли 2005 иттилоот пешниҳод намояд.</p> <p>Намояндаи давлати узв Гузоришгарро ба он бовар кунонд, ки ӯ ба роҳбарияти худ дар пойтахти кишвар дар хусуси ин хоҳиш хабардор менамояд.</p> <p>21 апрели соли 2005 давлати узв дар робита бо маълумотҳои инфиродии зерин иттилоот ирсол намуд: 1096/2002 (Қурбанов), 964/2001 (Саидов) ва 1117/2002 (Ҳомидов), ки тақрори иттилооти пештар</p>

	гирифташуда мебошад.
Қарори Кумита	
10. Халилов, 973/2001 аз 30 марти соли 2005	
№ ҳуҷҷат	A/61/40 (VOL II)
Масъала ва ҳуқуқвайронкуниҳои муайянгардида	Ҷабрдида бо мақсади маҷбур кардан ба иқрор шудан ба гуноҳи худ таҳти шиканҷа қарор дода шуда буд. Падари ҷабрдида дар пеши чашми писари худ лату кӯб ва таҳти шиканҷа қарор дода шуда буд, баъди ин ӯ дар ӯ дар шӯъбаи милитсия ҳалок шуд. Қарор дар бораи баровардани ҳукми ҷазои қатл мавриди шикоят қарор дода намешуд. Ҳукми қатл бароварда шуд ва хилофи ҳуқуқ ба муҳофизати судии одилона ба иҷро расонида шуд. Он далеле, ки мақомот муаллифро дар хусуси қатли қурбонӣ хабардор накарданд, хилофи моддаи 7 Паймон мебошад. Кумита ба ҳулоса омад, ки муқаррароти бандҳои 1 ва 7 моддаи 6; банди 1 моддаи 10; бандҳои 2, 3 g) ва 5 моддаи 14 Паймон поймол карда шудаанд.
Воситаҳои тавсияшудаи ҷимоят	Воситаи самарабахши ҳифзи ҳуқуқ, аз ҷумла иттилоот дар бораи ҷойҳои дафни қурбонӣ ва пешниҳод намудани ҷуброн.
Санаи муқарраргардидаи пешниҳод намудани ҷавобҳо аз ҷониби кишвари аъзо	30 июни соли 2005
Санаи аз ҷониби давлати узв пешниҳод шудани ҷавоб	Нотаи шифоҳӣ аз 24 майи соли 2005, ки 11 июли соли 2005 гирифта шудааст.
Ҷавоби давлати узв	Вазорати корҳои хориҷӣ на дархостҳои Кумитаро дар хусуси ба иҷро нарасонидани ҳукми қатл нисбати ҷабрдида, на нотаҳои минбадари бо хоҳиш аз давлати узв дар хусуси пешниҳод намудани фикру мулоҳизаҳои худ нагирифтааст. Давлати узв исрор менамояд, ки он дар бораи он, ки маълумоти инфиродиро Кумита баррасӣ менамояд, иттилоот надошт.

Чавоби муаллифи маълумот	
Тадбирҳои андешидашуда зарурӣ	ё
Қарори Кумита	
11. Қурбанов, 1096/2002 аз 6 ноябри соли 2003	
№ ҳуҷҷат	A/61/40 (VOL II)
Масъала ва ҳуқуқвайронкунонии муайянгардида	Ҳабси худсарона ва нигоҳдорӣ таҳти ҳабс, шиканча, мурофиаи судии ғайриодилона, намояндагии судии ғайримуносиб, вуҷуд надоштани ҳуқуқ пешниҳод кардани шикоят, таъмин накардани тарҷума, шароити ғайриинсондӯстона, ҳукми қатл баъди мурофиаи судии ғайриодилона – моддаҳои 6 ва 7, бандҳои 2 ва 3 моддаи 9, моддаи 10, бандҳои 1, 3 а) ва 3 г) моддаи 14.
Воситаҳои тавсияшудаи ҳимоят	Чуброн ва мурофиаи судӣ дар суди муқаррарӣ бо риояи тамоми кафолатҳои моддаи 14 ё, агар ин имконпазир набошад, аз ҳабс озод кардан.
Санаи муқарраргардидаи пешниҳод намудани ҷавобҳо аз ҷониби кишвари аъзо	10 феввали соли 2003
Санаи аз ҷониби давлати узв пешниҳод шудани ҷавоб	29 сентябри соли 2004
Чавоби давлати узв	Давлати узв тасдиқ намуд, ки тибқи мулоҳизоти Кумита ҳукми қатли муаллиф ба мӯҳлати ҳабси «тӯлонӣ» дар маҳбас иваз карда шуда буд. Баъдан давлати узв ба Кумита иттилоъ дод, ки ин мӯҳлат 25 солро ташкил медиҳад. Давлати узв нусхаи ҷавоби муштараки Прокуратураи генералӣ ва Суди Олиро ба унвони муовини Сарвазири кишвар пешниҳод намуд. Прокуратураи генералӣ ва Суди Оли парвандаи муаллифро аз нав дида баромаданд. Муаллифи маълумот 12 майи соли 2001 бо гумони қаллобӣ ба ҳабс гирифта шуда буд ва аз 15 майи соли 2001 таҳти ҳабс қарор дошт. Тибқи иттилои мақомоти салоҳиятдор, дар маводҳои парванда ҳеҷ

	гуна иттилоот дар бораи он, ки муаллиф тахти шиканча ё муносибати бераҳмона қарор дода шудааст, вучуд надошт, ғайр аз ин ҳангоми тафтишот ё дар суд муаллиф дар ин бора ҳеҷ гуна шикоят пешниҳод накард. Мақомоти салоҳиятнок ба хулоса омаданд, ки дар содир кардани ҷиноятҳои мухталиф (аз ҷумла куштор) гунаҳгор донишҷӯи ӯ тасдиқ карда шудааст, ҳукм асоснок буд ва он, ки барои мавриди баҳс қарор додани ҳукм ягон сабабе вучуд надорад.
Ҷавоби муаллифи маълумот	Дар ҷараёни иҷлосияи ҳаштуми сеюм (29 март соли 2005) Гузоришгар бо корманди Намояндагии доимии Тоҷикистон дар Созмони Милали Муттаҳид вохӯрӣ намуд. Гузоришгар моҳияти мандати худро тавзеҳ дод ва ба Намоянда нусхаҳои мулоҳизоти қабулнамудаи Кумитаро тибқи маълумотҳои инфиродии зерин супурд: 1096/2002 (Қурбанов), 964/2001 (Саидов) ва 1117/2002 (Ҳомидов). Гузоришгар дар мавриди вучуд надоштани иттилоот ва ҷавобҳои ғайриқаноатбахше, ки аз давлати узв дар робита ба иҷрои тавсияҳои Кумита тибқи ин парвандаҳо гирифта шудаанд, изҳори ташвиш намуд. Ӯ ба давлати узв пешниҳод намуд, ки дар ҳусуси тарбирҳое, ки ҷиҳати иҷрои чунин тавсияҳо андешида шудаанд, ҳангоми баррасии гузориши даврии Тоҷикистон дар моҳи июли соли 2005 иттилоот пешниҳод намояд. Намояндаи давлати узв Гузоришгарро ба он бовар кунонд, ки ӯ ба роҳбарияти худ дар пойтахти кишвар дар ҳусуси ин хоҳиш хабардор менамояд.
Тадбирҳои андешидашуда зарурӣ ё	21 апрели соли 2005 давлати узв дар робита бо маълумотҳои инфиродии зерин иттилоот ирсол намуд: 1096/2002 (Қурбанов), 964/2001 (Саидов) ва 1117/2002 (Ҳомидов), ки такрори иттилооти пештар гирифташуда мебошад.
Қарори Кумита	
12. Ҳомидов, 1117/2002 аз 29 июли соли 2004	
№ ҳуҷҷат	A/61/40 (VOL II)
Масъала ва ҳуқуқвайронкунонии	Ҳукми қатл, муруфияи судии ғайриодилона, шиканча, худсарона тахти ҳабс қарор додан –

муайянгардида	моддаҳои 6 ва 7, бандҳои 2 ва 3 бандҳои 1 ва 2 моддаи 9, бандҳои 1, 3 б), 3 е), 3 г) моддаи 14.
Воситаҳои тавсияшудаи Ҳимоят	Мутобиқи банди 3 а) моддаи 2 Паймон давлати узв ӯҳдадор аст ба ҷаноби Ҳомидов воситаи самарабахши ҳифзи ҳуқуқро пешниҳод кунад, аз ҷумла ҳукми қатлро ба ҷазои нисбатан сабуктар иваз намояд, ҷуброн пешниҳод кунад ва гузаронидани муурофияи судии навро бо риояи тамоми кафолатҳои пешбиниамуддаи моддаи 14 Паймон таъмин намояд, ё ки, агар ин имконпазир набошад, ӯро аз таҳти ҳабс озод кунад.
Санаи муқарраргардидаи пешниҳод намудани ҷавобҳо аз ҷониби кишвари аъзо	3 ноябри соли 2004
Санаи аз ҷониби давлати узв пешниҳод шудани ҷавоб	13 декабри соли 2004 (моҳи март соли 2005 гирифта шудааст)
Ҷавоби давлати узв	Давлати узв нусхаҳои ҷавобҳои Прокуратураи генералӣ ва Суди Олиро пешниҳод кард. Прокурори генералӣ ва Суди Олӣ маъсаларо дар бораи зарурат доштан ё надоштани баррасии такрорӣ парвандаи муаллифро бинобар хулосаҳои Кумита оид ба риоя нагардидани муқаррароти Паймон дида баромаданд. Моҳияти парвандаро ба таври дақиқ баррасӣ намуда, Суди Олӣ ба хулоса омад, ки ҳукм асоснок ва қонунӣ мебошад ва сабабе барои тафтиши такрорӣ парванда вуҷуд надорад. Прокурори генералӣ низ ба чунин хулоса омад. Дар айни ҳол, бо дарназардошти мораторий ба ҷазои қатл, ки 15 июни соли 2004 қорӣ карда шуда буд, ҳукми қатли муаллиф ба 25 сол маҳрумӣ аз озодӣ бо адои панҷ соли аввал дар ҳабсхона ва мӯҳлати минбаъда дар «колонияи ислоҳӣ» иваз карда шуда буд. 21 апрели соли 2005 давлати узв дар робита бо маълумотҳои инфиродии зерин иттилоот ирсол намуд: 1096/2002 (Қурбанов), 964/2001 (Саидов) ва 1117/2002 (Ҳомидов), ки такрорӣ иттилооти пештар гирифташуда мебошад.
Ҷавоби муаллифи	

маълумот	
Тадбирҳои андешидашуда зарурӣ	<p>Дар қараёни иҷлосияи ҳаштоду сеюм (29 март соли 2005) Гузоришгар бо қарори Намояндагии доимии Тоҷикистон дар Созмони Милали Муттаҳид вохӯри намуд. Гузоришгар моҳияти мандати худро тавзеҳ дод ва ба Намоянда нусхаҳои мулоҳизоти қабулнамуаи Қумитаро тибқи маълумотҳои инфиродии зерин супурд: 1096/2002 (Қурбанов), 964/2001 (Саидов) ва 1117/2002 (Ҳомидов). Гузоришгар дар мавриди вуҷуд надоштани иттилоот ва ҷавобҳои ғайриқаноатбахше, ки аз давлати узв дар робита ба иҷрои тавсияҳои Қумита тибқи ин парвандаҳо гирифта шудаанд, изҳори ташвиш намуд. Ӯ ба давлати узв пешниҳод намуд, ки дар хусуси тарбириҳое, ки ҷиҳати иҷрои чунин тавсияҳо андешида шудаанд, ҳангоми баррасии гузориши даврии Тоҷикистон дар моҳи июли соли 2005 иттилоот пешниҳод намояд.</p> <p>Намояндаи давлати узв Гузоришгарро ба он бовар кунонд, ки ӯ ба роҳбарияти худ дар пойтахти кишвар дар хусуси ин хоҳиш хабардор менамояд.</p>
Қарори Қумита	
13. Кирпо, 1401/2005 аз 27 октябри соли 2009	
№ ҳуҷҷат	ССПР/С/100/3
Масъала ва ҳуқуқвайронкунонии муайянгардида	Муносибати бераҳмона бо мақсади ба даст овардани баёноти иқдоршавӣ, ҳабси худсарона ва нигоҳдорӣ таҳти ҳабс, ҳангоми ба ҳабс гирифтани хабардор накардан аз сабабҳои ҳабс – моддаи 7, моддаи 9, бандҳои 1–3; ва 14, банди 3 г).
Воситаҳои тавсияшудаи ҳимоят	Воситаи самарабахши ҳифзи ҳуқуқ, аз ҷумла оғоз кардан ва пешбурди парвандаи ҷиноятӣ барои муқаррар кардани ҷавобгарии шахсоне, ки дар муносибати бераҳмона бо писари муаллиф гунаҳгоранд, ҷаброни муносиб, аз ҷумла ҷабронпулӣ, ва баррасии масъалаи гузаронидани муруфияи такрорӣ аз рӯи парвандаи ӯ мутобиқи тамоми кафолатҳои пешбинишудаи Паймон, ё озод кардан ӯ.
Санаи муқарраргардидаи	24 майи соли 2010

пешниҳод намудани ҷавобҳо аз ҷониби кишвари аъзо	
Санаи аз ҷониби давлати узв пешниҳод шудани ҷавоб	21 апрели соли 2010
Ҷавоби давлати узв	<p>Дар пешниҳоди худ аз 21 апрели соли 2010 давлати узв мулоҳизот оид ба онро, ки он ҳуқуқҳои дар Паймон пешбинигардидаи муаллифро поймол намудааст, мавриди баҳс қарор медиҳад. Давлати узв қарори Кумитаро нисбати қобили қабул будан ва моҳият мавриди баҳс қарор медиҳад ва исрор менамояд, ки он бо Кумита ҳеҷ гуна робитаи расмӣ надошт. Он исрор менамояд, ки ҳеҷ гуна нотаҳои шифоҳиро, ки дар Мулоҳизоти Кумита ёдовар мешаванд, нагирифтааст.</p> <p>Давлати узв қобили қабул будани маълумоти инфиродиро дар асоси ҳанӯз пурра истифода нагардидани воситаҳои ҳифзи ҳуқуқ ва беасос будан ва мувофиқи лаҳзаи охири вучуд надоштани шаҳодатҳои тиббии тасдиқкунандаи даъвои муносибати бераҳмона бо муаллифро мавриди баҳс қарор медиҳад. Дар робита бо даъво дар марвиди он, ки муаллиф худсарона боздошт шуда буд, давлати узв изҳор менамояд, ки мақсад аз боздошт муқаррар кардани шахсияти аъзои гурӯҳи ҷинояткоре буд, ки ӯ ба он шомил буд, инчунин аз таъмин кардани амнияти шахсии ӯ иборат буд. Тибқи изҳороти давлати узв, муаллиф аз ҳаёти худ ва ҳаёти хешовандони худ бим дошт. Дар айни ҳол, баъди аз нав дида баромадани парвандаи ӯ, вайрон карда шудани меъёрҳои мурофиавии ҷиноятро нисбати боздошти ӯ муқаррар намуд ва дар ин бора ба Прокуратура хабар дод, баъди ин кормандони гунаҳгор ба ҷавобгарии интизомӣ кашида шуданд ва минбаъд аз мансаб сабукдӯш карда шуданд. Суд ҳамчунин ин давраи ҳабси пешакиро ҳангоми муайян кардани мӯҳлати ҷазо дар намуди маҳрумкунӣ аз озодӣ ба ҳисоб гирифт. Он баъдан муқаррар намуд, ки боздошти ғайриқонунӣ ба ҳеҷ вачҳ ба анҷомдиҳии беғаразонаи тафтишот аз рӯи парванда дар хусуси гунаҳгор дониستاني писари</p>

	муаллиф таъср намерасонад. Тибқи иттилои давлати узв, парвандаи ҷиноятӣ нисбати писари муаллифи маълумот 20 майи соли 2000 оғоз гардида буд ва 22 майи соли 2000 ба ӯ адвокат таъин карда шуда буд. Дар мавриди даъвоҳо нисбати шиканча бошад, на писари муаллиф, на адвокати ӯ дар ҷараёни таҳқиқу тафтишот ё дар мурофиаи судӣ ҳеҷ гуна шикоят пешниҳод накардаанд. 8 майи соли 2000 ӯ софдилона аз содир кардани ҷиноят иқрор шуд. Давлати узв саволе ба миён мегузорад, ки чаро Кумита фикру мулоҳизаҳои намояндаи Созмони Милали Муттаҳидро, ки бо писари муаллиф вохурӣ карда буд, пурсон нашуд (Мулоҳизот, банди 2.3). Дар масъалаи риоя карда нашудани моддаи 9, банди 3, давлати узв исрор менамояд, ки тибқи қонунгузориҳои ҳамамон вақт амалкунанда мақомоти расмие, ки барои баррасии қонуниятӣ боздошт масъул буд, Прокуратура буд. Вале, бо қабул гардидани Кодекси мурофиавии ҷиноятӣ нав аз 1 апрели соли 2010 аз нав дида баромадани чораҳои боздошт ҳоло дар доираи ҳуқуқи суд қарор дорад.
Ҷавоби муаллифи маълумот	Мунтазиранд
Тадбирҳои андешидашуда зарурӣ	ё Пешниҳоди давлати узв 24 сентябри соли 2010 барои баён намудани тавзеҳот дар мӯҳлати ду моҳ ба муаллиф ирсол карда шуд.
Қарори Кумита	Муколима дар робита бо фаъолияти минбаъда идома дорад.
14. Хостикоев, 1519/2006 аз 22 октябри соли 2009	
№ ҳуҷҷат	ССПР/С/100/3, ССПР/С/101/3
Масъала ва ҳуқуқвайронкунонии муайянгардида	ё Мурофиаи судии ғайриодиллона – моддаи 14, банди 1.
Воситаҳои тавсияшудаи ҷимоят	Воситаи самарабахши ҳифзи ҳуқуқ, аз ҷумла пардохти ҷубронпулии дахлдор.
Санаи муқарраргардида	5 июли соли 2010

пешниҳод намудани ҷавобҳо аз ҷониби кишвари аъзо	
Санаи аз ҷониби давлати узв пешниҳод шудани ҷавоб	16 апрели соли 2010
Санаи мулоҳизоти муаллиф	12 ноябри соли 2010
Ҷавоби давлати узв	<p>Давлати узв Мулоҳизоти Кумитаро мавриди баҳс қарор медиҳад ва исрор менамояд, ки дар онҳо эродҳои давлати узв аз 20 март соли 2007 ба инобат гирифта нашудаанд. Давлати узв ба изҳороти Кумита дар хусуси он истинод меорад, ки давлати узв «ин даъвоҳои мушаххасро рад накард, балки ҷавобҳои худро танҳо дар доираи изҳорот дар хусуси он, ки ҳамаи қарорҳои судӣ аз рӯи парванда асоснок мебошанд ва он, ки ҳеҷ гуна камбудҳои мурофиавӣ вучуд надоштанд, маҳдуд намуд» ва он, ки «далелҳои пешниҳодшудае, ки аз ҷониби давлати узв рад карда шуданд, аз он шаҳодат медиҳанд, ки ба мурофиаи судии парвандаи муаллиф як қатор камбудӣ хос буд». Вале, давлати узв исрор менамояд, ки тавре дар 4.2, 4.3 ва 4.4 Мулоҳизот зикр шудааст, давлати узв қонунӣ будани мурофиаро асоснок намудааст.</p> <p>Дар ҷараёни омода намудани мурофиаи судӣ ҳеҷ гуна дигар далелҳо пешниҳод карда нашуданд, ва ба тарафҳо ҳуқуқҳои баробар дода шуда буд, ки ин ҳуқуқҳо ба онҳо тавзеҳ дода шуданд. Давлати узв исрор менамояд, ки изҳороти дар банди 7.2 Мудлоҳизоти Кумита баёнгардида дар хусуси он, ки ба муаллиф имкон дода нашудааст, ки далелҳои иловагии худро пешниҳод кунад, бардурӯғ ва беасос мебошанд. Дар Мулоҳизоти худ Кумита баён намудааст, ки сарфи назар аз талаби прокурор дар мавриди бекор кардани фурӯши 48 фоизи саҳмияҳо, суд фурӯши ҳамаи 100% саҳмияҳои ширкатро эътибори ҳуқуқӣ надошта эълон намуд. Он исрор менамояд, ки чунин изҳорот бардурӯғ аст, зеро Прокурори генералӣ дар</p>

	<p>бораи дар се марҳила бекор кардани фуруши 100% саҳмияҳоро дархост карда буд.</p> <p>Давлати узв исрор менамояд, ки муаллифи маълумот то оғоз гардидани муурофия барои ҳимоятгар гирифтани як моҳ дар ихтиёр дошт, вале ӯ ин корро танҳо дар рӯзи дуюми муурофия кард. Давлати узв, ҳамин тариқ, исрор менамояд, ки ин айби худӣ муаллиф буд, ки адвокат натавонист маводҳои парвандаро омӯзад. Он исрор менамояд, ки муаллиф гирифтани нусхаи аризаи даъвогӣ ва ҳуҷҷатҳои ба он замимагардидаро инкор накардааст, ва ин шаҳодати он мебошад, ки то оғози муурофияи судӣ ӯ барои омӯхтани маводҳои парванда вақти кофӣ дошт.</p>
Ҷавоби муаллифи маълумот	<p>Муаллиф тавзеҳоти худро 12 ноябри соли 2010 пешниҳод намуд. Ӯ исрор менамояд, ки пешниҳоди давлати узв нопурра мебошад ва такрор мекунад, ки ҳангоми баррасии судӣ ба камбудии зиёди муурофиявӣ роҳ дода шудаанд; суд аз ҷониби Прокуратура риоя карда нашудани муқаррарот оид ба мӯҳлатҳои пешбинигардидаи муурофияи судиро ба эътибор нагирифт; судья раисикунанда ғаразнок амал кард; ба адвокати муаллиф барои шинос шудан бо маводҳои парванда вақти кофӣ пешниҳод карда нашуд; ба муаллиф иҷозат надоданд далелҳои иловагӣ пешниҳод кунанд.</p>
Тадбирҳои андешидашуда зарурӣ	<p>Тавзеҳоти муаллиф 25 ноябри соли 2010 ба давлати узв ирсол карда шуда буданд. Кумита, эҳтимол, интизори гирифтани тавзеҳоти минбаъда бошад, то ки баъдан доир ба масъалаи мазкур қарор қабул намояд.</p>
Қарори Кумита	<p>Муколима доир ба фаъолияти минбаъда идома дорад.</p>
15. Дунаев, 1195/2003 аз 3 апрели соли 2008	
№ ҳуҷҷат	ССPR/C/101/3
Масъала ва ҳуқуқвайронкунии муайянгардида	<p>Ба суд додан ва ду бор ҷазо додан барои ҳамон як ҷиноят, муурофияи судии ғайриодилона – банди 1 моддаи 14, ки яққоя бо банди 7 моддаи 14 баррасӣ</p>

	мегардад.
Воситаҳои тавсияшудаи ҳимоят	Чунин шаклҳои зарурии ҳифзи ҳуқуқ, ба монанди ҷуброн ва муурофияи судии тақрорӣ бинобар айбдоркунии муаллиф дар куштор (одамкушӣ).
Санаи муқарраргардидаи пешниҳод намудани ҷавобҳо аз ҷониби кишвари аъзо	6 октябри соли 2009
Санаи мулоҳизоти муаллиф	22 октябри соли 2010
Ҷавоби давлати узв	
Ҷавоби муаллифи маълумот	22 октябри соли 2010 муаллиф дар хусуси аз ҷониби давлати узв пешниҳод кардани ягон иттилоот доир ба чораҳои, ки барои татбиқи Мулоҳизоти Кумита андешида шудаанд, дархост кард, ва аз Кумита даъват намуд давлати узвро аз ӯҳдадорихоӣ байналмилалии он тибқи Паймон хотирнишон созад.
Тадбирҳои андешидашуда зарурӣ	Пешниҳоди муаллиф 22 ноябри соли 2010 ба давлати узв барои манзур намудани тавзеҳот ирсол карда шуда буданд. Давлати узв ҳамчунин аз зарурати пешниҳод намудани тавзеҳоти худ тибқи Мулоҳизоти Кумита хотирнишгон карда шуд. Кумита, эҳтимол, интизори гирифтани тавзеҳоти минбаъда бошад, то ки баъдан доир ба масъалаи мазкур қарор қабул намояд.
Қарори Кумита	Кумита чунин меҳисобад, ки муколима доир ба фаъолияти минбаъда идома дорад.

Барои бақайдгири

Барои бақайдгири

Барои нашрияҳои худ Фонди ҷамъиятии "Нота Бене" коғази мутобиқ ба FSC (гурӯҳи маҳсулот аз ҷангалҳои масъулиятнок идорашаванда ва аз дигар манбаъҳои назоратшаванда)-ро истифода мекунад.

*Ба чоп 2.02.2012 имзо шуд. Андозаи 60×84. Ҳуруфи Arial.
Чопи оперативӣ. Супориши №03P54E. Адади нашр 100 нусха
Аз тарафи С.И. Зурбеков Б. Р. чоп шудааст..*